

Univerza v Ljubljani

Pravna Fakulteta

**Novejše tendence v razvoju medameriških
diplomatskih odnosov s posebnim ozirom na
institucijo diplomatskega azila**

Diplomska naloga

**Avtor: Tea Glumpak
Mentor: Prof. dr. Danilo Türk**

Ljubljana, junij 2007

VSEBINA

1. Uvod	1
2. Zgodovinski pregled medameriških odnosov – razvoj medameriškega sistema	3
2.1. Doktrina Monroe	3
2.2. Bolivarizem in Monroizem – dve doktrini o integraciji ameriškega kontinenta in njune razlike	4
2.3. Washingtonska konferenca iz leta 1889 – začetki povezovanja, ki ga danes poznamo pod imenom medameriški sistem	5
2.4. Corolario Roosevelt in Diplomacija dolarja	7
2.5. Konferenca v Montevideu (1933)	7
2.6. Konferenca v Chapultepecu (1945)	8
2.7. Konferenca v Rio de Janeiru (1947) - pomen in vsebina sprejete Medameriške pogodbe o vzajemni pomoči (TIAR)	9
2.8. Konferenca V Bogoti iz leta 1948 – sprejetje Ustanovne listine OAD	10
3. Medameriški odnosi: splošne značilnosti	12
3.1. Uvodna vprašanja	12
3.1.1. Teritorialni problemi	12
3.1.2. Gospodarsko sodelovanje	14
3.1.3. Človekove pravice	16
3.2. Kratek oris značilnih politik na ameriškem kontinentu	17
3.3. Diplomacija sestankov na vrhu	18
4. Organizacija Ameriških Držav (OAD, špa. OEA, ang. OAS)	20
4.1. Narava, cilji in načela OAD	20
4.1.1. Cilji OAD	20
4.1.2. Temeljna načela OAD	21
4.2 Države članice	22
4.2.1. Temeljne pravice in dolžnosti držav članic	23
4.3. Organi in struktura OAD	23
4.4. Področja delovanja OAD	24
4.5. OAD in države ameriškega kontinenta	25
5. Diplomatski azil	26
5.1. Pojem in viri diplomatskega prava kot uvod v razpravo o diplomatskem azilu ..	26
5.1.1. Pojem diplomacije	26
5.1.2. Pojem diplomatskega prava.....	27
5.1.3. Viri diplomatskega prava	28
5.1.3.1. Mednarodno običajno pravo	28
5.1.3.2. Mednarodno pogodbeno pravo	28
5.1.3.3. Notranjepravni viri.....	30
5.2. Pojem, specifika diplomatskega azila (razmejitev teritorialni, politični azil)	31
5.2.1 Pojem azila in razmejitev	31
5.2.2. Definicija diplomatskega azila	32

5.3. Zgodovina diplomatskega azila	33
5.3.1. Diplomatski azil v prostorih diplomatskih in konzularnih predstavništev	33
5.3.1.1. Azil v Evropi v 16. in 17. stoletju	33
5.3.1.2. Poznejši razvoj azila v Evropi	34
5.3.1.3. Zgodovinski razvoj diplomatskega azila v Latinski Ameriki	35
5.3.2. Diplomatski azil na vojnih in trgovskih ladjah v Latinski Ameriki	36
5.4. Regionalna pravna ureditev diplomatskega azila.....	37
5.4.1. Konvencija o azilu, Havana 1928	38
5.4.2. Konvencija o političnem azilu, Montevideo, 1933	39
5.4.3. Konvencija o diplomatskem azilu, Caracas 1954	42
5.4.3.1. Priprava konvencije	42
5.4.3.2. Bistvene značilnosti konvencije	43
5.4.3.3. Pregled določb konvencije	43
5.4.4. Konvencija o teritorialnem azilu, Caracas 1954	46
5.5. Praksa Meddržavnega sodišča - primer Haya de la Torre	47
5.5.1. Oris dejanskega stanja v sporu Kolumbija – Peru v zadevi podelitve azila	47
5.5.2. Zadeva azil – sodba z dne 20.11.1950	48
5.5.3. Zahteva za interpretacijo sodbe z dne 20.11.1950 in sodba z dne 27.11.1950	51
5.5.4. Zadeva Haya de la Torre – sodba z dne 13.6.1951	53
5.5.5. Dogodki, ki so sledili sodbama in sklepne misli	55
5.6. Praksa post Haya de la Torre – novejši primeri diplomatskega azila	56
5.6.1. Primer Arbenz	56
5.6.2. O primerih diplomatskega azila v Čilu v 70. letih 20. stoletja	58
5.6.3. Primer Noriega	61
5.6.4. Primeri Carmona, Tamayo, Salazar	62
5.6.5. Primer Ortega	65
5.6.6. Primer Gutierrez	68
5.7. Pravni vidiki diplomatskega azila	69
5.7.1. Pravna narava diplomatskega azila	70
5.7.2. Načelo nedotakljivosti diplomatskih prostorov	72
5.7.3. Načelo suverenosti teritorialne države	75
5.7.4. Opredelitev koncepta „politični delikt“	77
5.7.5. Humanitarni vidiki diplomatskega azila	78
5.7.6. Omejitve diplomatskega azila: mednarodna kazniva dejanja	79
6. Aktualna dogajanja v razvoju medameriških diplomatskih odnosov.....	81
7. Zaključek	84
8. Literatura in viri	86
9. Priloge.....	91
9.1. Zemljevid zahodne hemisfere	91
9.2. Seznam držav članic OAD	92
9.3. Konvencija o diplomatskem azilu, Caracas 1954	94

1. UVOD

Ameriški kontinent karakterizirajo svojstveni elementi: razmerje med Združenimi državami Amerike (ZDA) in državami Latinske Amerike, pogoste radikalne politične spremembe, medsebojni odnosi držav Latinske Amerike.

Diplomatski odnosi so neločljivo povezani s politiko. V luči politične realnosti pogostih in velikih sprememb, značilnih za to regijo, ter skozi zgodovino vselej nekoliko tenzijskega odnosa med ZDA in Latinsko Ameriko, so medameriški diplomatski odnosi ne le izjemno zanimivi za proučevanje, temveč predstavljajo poseben izziv za raziskovanje mednarodnega javnega prava. Če diplomacijo v najširšem pomenu razumemo kot način uradnega komuniciranja in urejanja odnosov med državami, lahko rečemo, da ima diplomacija na tleh Latinske Amerike od nekdaj prav posebno vlogo in izjemen pomen.

Namen pričujoče diplomske naloge je predstaviti le delček obširnega področja medameriških odnosov in v tem okviru podrobneje preučiti institucijo diplomatskega azila, unikum medameriškega pravnega sistema, ki je spričo bogate prakse doživela kodifikacijo s kar tremi konvencijami Organizacije ameriških držav. Diplomsko delo začenjamo s kratkim zgodovinskim pregledom razvoja medameriških odnosov, v katerem v najkrajših črtah povzemamo osnovne doktrine o medameriškem povezovanju ter nekatere prelomne dogodke, ki so krojili nastanek medameriškega sistema. V tretjem poglavju preidemo na oris splošnih značilnosti aktualnih medameriških odnosov, pri čemer se osredotočamo na področja teritorialnih problemov, gospodarskega sodelovanja in človekovih pravic. Nadaljujemo s krajšim prikazom značilnih politik na ameriškem kontinentu, čemur sledi opis novejšje organizacijske oblike medameriških diplomatskih odnosov, diplomacije sestankov na vrhu. Četrto poglavje je v celoti posvečeno Organizaciji ameriških držav (OAD), ki predstavlja strukturirano obliko medameriške multilateralne diplomacije. OAD je najstarejša mednarodna regionalna organizacija, ki od svoje ustanovitve dalje vseskozi igra pomembno vlogo v razvoju medameriških odnosov na vseh področjih meddržavnega sodelovanja, in sicer predvsem prek kodifikacije številnih pomembnih mednarodnopravnih vprašanj. S tem zaključujemo prvi del diplomskega dela in

prehajamo na obširnejši del te diplomske naloge, to je na podrobnejšo obravnavo institucije diplomatskega azila.

Diplomatski azil je pojavna oblika azila, ki živi izključno na tleh Latinske Amerike, kjer je pravno urejena z regionalnimi mednarodnopravnimi akti in široko uporabljana v praksi latinskoameriških mednarodnih odnosov. Poudariti je treba, da diplomatski azil ni priznan s strani splošnega mednarodnega prava, in je tako značilna institucija regionalnega prava. V uvodnem delu petega poglavja, posvečenega diplomatskemu azilu, najprej kratko predstavimo pojem diplomacije in diplomatskega prava ter njegove vire, nadaljujemo pa s pojmom in definicijo diplomatskega azila. Sledi pregled vseh pogodbenih pravnih virov diplomatskega azila, pri čemer največ pozornosti namenjamo najmlajši in najpomembnejši Konvenciji o diplomatskem azilu iz Caracasa. Posebno točko namenjamo edinemu primeru meddržavnega spora glede podelitve diplomatskega azila, ki ga je reševalo Meddržavno sodišče v Haagu – zadevi azil - Haya de la Torre. Obravnavo prakse diplomatskega azila nadaljujemo z orisom dejanskega stanja v izbranih najnovejših primerih podelitve diplomatskega azila, čemur sledi razprava o temeljnih pravnih vidikih te institucije: pravni naravi in pravni podlagi diplomatskega azila ter načelih, na katerih le-ta sloni, in najbolj perečih problemih, ki se pojavljajo v tej zvezi (problem vsebinske opredelitve pojma politični delikt oz. politično kaznivo dejanje, problem trka diplomatskega azila ob načelo suverenosti držav). Zadnje poglavje pa želi zaokrožiti naše izvajanje s kratkim in zelo splošnim vpogledom v dogajanja, ki označujejo sedanost medameriških diplomatskih odnosov. Priložili smo nekaj prilog, ki naj služijo lažjemu razumevanju obravnavane tematike.

2. ZGODOVINSKI PREGLED MEDAMERIŠKIH ODNOSOV – RAZVOJ MEDAMERIŠKEGA SISTEMA

Zgodovino medameriških odnosov so zaznamovala številna multilateralna in bilateralna srečanja, konference in sestanki na vrhu, na katerih so predstavniki ameriških držav obravnavali različna področja medsebojnih odnosov. V nadaljevanju smo, z namenom prikazati smer razvoja medameriškega povezovanja in s tem diplomatskih odnosov ameriških držav do ustanovitve Organizacije Ameriških Držav, kateri namenjam o posebno poglavje, skušali povzeti le nekaj prelomnih dogodkov v bogati diplomatski zgodovini kontinenta.

2.1. Doktrina Monroe

Novo obdobje v zgodovini tako medameriških odnosov kot tudi odnosov na relaciji Združene države Amerike – Evropa je zaznamovala poslanica takratnega ameriškega predsednika Jamesa Monroea iz leta 1823. Z njo je deklariral uradno stališče ZDA glede prepovedi intervencije evropskih držav na ameriškem kontinentu, še zlasti v boju narodov hispanske amerike za osvoboditev izpod kolonializma. Združene države Amerike so bile, leta 1822, prva sila, ki je priznala novonastale države Latinske Amerike. Monrojeva doktrina tako predstavlja tudi začetek medameriških odnosov, odnosov med ZDA in novoodcepljenimi državami hispanoamerike.

Prvi del doktrine zadeva ruske pretenzije na pacifiški obali- nadaljnje širjenje ruske posesti na severnoameriških tleh, na Aljaski. V drugem delu pa se Monrojeva doktrina osredotoča na morebitne namere, ki bi jih evropske sile lahko izrazile glede Latinske Amerike.

Poseben poudarek je namenjen pravici ameriškega kontinenta, ameriških držav na novo pridobljeno neodvisnost in svobodo, ki je neameriške države ne smejo krniti na noben način. Doktrina prepoveduje ustanavljanje kolonij na ameriških tleh, restauriranje prejšnjega kolonialnega stanja, in vmešavanje v posle ameriških držav¹. Bistvena za razvoj ideje zahodne hemisfere, Monrojeva doktrina deklarira, da bodo

---

¹ J. Andrassy, 1976, Međunarodno pravo, p. 87.

ZDA kakršnokoli poskus razširitve političnega sistema na katerikoli del te hemisfere s strani evropskih sil, razumele kot ogrožanje ameriškega miru in varnosti². ZDA bodo kot sovražno smatrale kakršnokoli intervencijo evropskih držav, ki bi merila na podjarmljenje držav, ki so se razglasile za samostojne. Deklaracija torej odločno zavrača kakršnokoli evropsko intervencijo na ameriških tleh, in v enaki meri zagotavlja popolno ameriško nevmešavanje v evropske zadeve. ZDA se hkrati zavezujejo, da ne nameravajo posegati v obstoječe evropske kolonije na ameriškem kontinentu.

Najpomembnejša posledica Monrojeve doktrine je nastanek teorije o dveh hemisferah, bistveno sporočilo, ki ga želi prenesti, pa je “Amerika američanom” (“*America para los americanos*”). Doktrina je uspešno odvrnila dve grožnji ameriškemu kontinentu, rusko grožnjo poskusa razširitve na pacifiško obalo in omejitve plovbe tujih ladij severno od 51 vzporednika, in pa grožnjo sil Svete Alianse, ki so bile naklonjene španskim idejam o posesti v Ameriki.

Kljub osnovnemu stališču - t.j. prepoved vsake nadaljnje kolonizacije in kakršnihkoli posegov na ameriškem kontinentu, je imela Monrojeva doktrina več namenov. Večkrat je bila dopolnjevana in reinterpretirana, služila je tudi hegemonistični politiki ZDA do drugih ameriških držav, zaradi česar so ji posamezne države Latinske Amerike nasprotovale (kot na primer Mehika). Ne glede na to je njen pomen za oblikovanje ideje panameriškega povezovanja izjemen.

2.2. Bolivarizem in Monroizem – dve doktrini o integraciji ameriškega kontinenta in njune razlike

Pomembno za zgodovino ameriških držav je omeniti, da sta se že v samih začetkih medameriških odnosov skoraj istočasno pojavili dve ideji o ameriškem povezovanju (*los proyectos integradores*). Panameriško gibanje se je že v svojih začetkih soočilo z alternativo samemu sebi, doktrino hispanoamerikanizma. Slednje gibanje, ki temelji na zamislih velikega venezuelskega politika in ideologa, libertadorja Simona Bolivarja, je imelo za cilj oblikovanje enotne, suverene in svobodne Hispanoameriške

---

² Sir E. Satow, 1979, *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, p. 421.

Konfederacije. Nakazati je potrebno, da bolivarsko gibanje (bolivarizem, hispanoamerikanizem) pomeni projekt, ki konkurira ideji, ki so jo z doktrino Monroe predstavile ZDA. Na tem mestu naj le omenimo, da je šla nadaljnja pot razvoja v smeri vseameriškega povezovanja, tako so se leta 1948 vse, anglofonske in latinskoameriške države združile pod okriljem Organizacije Ameriških Držav.

Bolivarjeva koncepcija v svojem temelju predvideva ustanovitev mednarodnega sistema z glavnim ciljem zaščititi hispanoameriško ozemlje pred kakršnimkoli vmešavanjem in posegi ne samo s strani evropskih držav, ampak tudi s strani ZDA. Konfederacijo multilateralnega značaja vidi kot izhodišče za dialog z ostalimi deli sveta, medtem ko se Monrojeva unilateralna ideja nagiba k osamitvi zahodne hemisfere, delitvi sveta na dve hemisferi. Bolivar je predvidel unijo enakih, Monroe pa tendira k hegemonistični ureditvi, favorizirajoč ZDA. Prispevek obeh doktrin za nadaljnji razvoj medameriškega gibanja je nesporen, nobenemu od obeh mislecev pa ni moč pripisati ekskluzivno avtorstvo medameriškega sistema, kot ga poznamo danes, razmišlja mehiški pisec Ismael Moreno Pino.³

2.3. Washingtonska konferenca iz leta 1889 – začetki povezovanja, ki ga danes poznamo pod imenom medameriški sistem

Začetek nove etape v razvoju medameriških diplomatskih odnosov predstavlja srečanje vrhovnih predstavnikov ameriških držav leta 1889 v Washingtonu, I. Mednarodna Ameriška Konferenca oz. Washingtonska konferenca, ki je postavila temelj današnjega medameriškega sistema. Konferenca je zabeležila visoko udeležbo, prisotni so bili predstavniki vseh ameriških držav z izjemo Dominikanske Republike. Za glavni uspeh Konference šteje ustanovitev mednarodne organizacije poimenovane Mednarodna unija ameriških republik (*Union Internacional de las Repùblicas Americanas*)⁴, ki je imela za cilj učinkovito zbiranje in distribucijo podatkov vezanih na trgovino med ameriškiimi državami. Za članstvo v organizaciji so se odločile vse države z izjemo Čila in Dominikanske republike.

---

³ I. Moreno Pino, 1999, *Derecho y Diplomacia en las relaciones Interamericanas*, pp. 98-100.

⁴ Mednarodna unija ameriških republik, na IV medameriški konferenci v Buenos Airesu leta 1920 preimenovana v Panameriško unijo ("Union Panamericana") je predhodnica današnje Organizacije ameriških držav (OEA).

Osrednja vprašanja, obravnavana na konferenci, bi lahko razdelili na tri tematske sklope, in sicer: diplomatski zahtevki in intervencija, vzpostavitev carinske unije, in mirno reševanje sporov. Kar zadeva prvi sklop vprašanj, je Konferenca priporočila državam, naj ravnajo skladno z načelom enakosti civilnih pravic državljanov in tujcev, ki imajo za zavarovanje svojih pravnih interesov v postopkih pred državnimi organi na voljo enake pravne poti in sredstva; in načelom da se v korist tujcem ne priznava nobenih dodatnih pravic in obveznosti, kot jih imajo državljani po ustavi in zakonih. Priporočilo sloni na pomembni ideji argentinskega diplomata in strokovnjaka za mednarodno pravo Carlosa Calva, imenovani doktrina Calvo. Z njo Calvo postavi splošno načelo, po katerem se spori v katerih kot stranka nastopajo tuji državljani, rešujejo na domačih (lokalnih) sodiščih teritorialne države, kar pomeni preprečitev kakršnekoli diplomatske intervencije tuje države v korist svojih državljanov. Vse države Latinske Amerike, z izjemo Haitija, ki se je vzdržal, so priporočilo podprle, ZDA pa so v zadevi zavzele nasprotno stališče. Predlog resolucije o navedeni materiji ni dobil glasu ZDA.

Predlog za ustanovitev carinske unije med ameriškimi državami je bil odločno zavrnjen s strani držav Latinske Amerike, najostrejša nasprotnica je bila Argentina.

Glede sklopa vprašanj o mirnem reševanju sporov, je Konferenca sprejela načrt s katerim se konstituiral institut arbitraže kot načelo mednarodnega ameriškega prava za reševanje situacij, sporov in nasprotij, ki bi lahko nastale med dvema ali več državami. Mednarodna pogodba, ki bi uredila to področje, pa ni začela veljati, saj ni dosegla predpisano število ratifikacij v postavljenem roku.

Prva Mednarodna ameriška konferenca je pokazala zelo različne tendence med, na eni strani, državami Latinske Amerike, katerih interes je bil usmerjen v politična in pravna vprašanja, in ZDA, ki sta jih zanimala predvsem carinsko in ekonomsko – trgovinsko področje⁵.

---

⁵ Ibidem, pp. 103-104.

2.4. Corolario Roosevelt in Diplomacija dolarja

Dokument s katerim je tedanji ameriški predsednik Theodore Roosevelt leta 1904 spremenil vsebino doktrine Monroe, je določal, da ima ZDA pravico intervenirati v primeru, da katera izmed držav ne bi bila sposobna sama ohranjati miru in ekonomske, politične ter socialne stabilnosti znotraj svojih meja, in bi bila tako izpostavljena vdorom in posegom s strani evropskih sil. Corolario Roosevelt je imel sicer v začetku namen odvrniti evropske države od vmešavanja v ameriške zadeve (pobiranje eksternih dolgov), vendar je kmalu postal legitimno opravičilo za pogosto severnoameriško intervencijo, tudi vojaško, v države Srednje Amerike in Karibske države.

Dopolnitev Corolario Roosevelt je pomenil Corolario Knox, s katerim so ZDA vzpostavile - predvsem v odnosu do držav Latinske Amerike - novo obliko zunanje politike, t.i. diplomacijo dolarja. Ohranjanje miru in stabilnosti v regiji, v ozadju pa želja po nadzoru in strateški ekonomski interesi, so vodili ZDA v številne, bolj ali manj - velikokrat bolj - intenzivne posege v suverenost hispanoameriških sosed.

2.5. Konferenca v Montevideu (1933)

Pomemben premik v razvoju diplomatskih odnosov med ZDA in državami Latinske Amerike in s tem medameriškega povezovanja, je pomenila VII. Mednarodna ameriška konferenca, ki se je sestala v Montevideu, Urugvaj, leta 1933. Čeprav je potekala v težavnih okoliščinah, v času ko je južnoameriška tla pretresala vojna Chaco⁶, svet pa je pestila velika ekonomska kriza, je VII. Konferenca v zgodovini zapisana kot velik uspeh medameriške diplomacije. Uspešno je bil premoščen razkorak med ZDA in državami Hispanoamerike, ki so v preteklem obdobju severni sosedi zamerile predvsem vse prepogosto vojaško intervencijo v državah Centroamerike (Panama, Nikaragva, Mehika) in Karibskih državah (Kuba, Dominikanska republika, Haiti). Nova diplomatska drža, ki so jo zavzele ZDA, je

---

⁶ Med Bolivijo in Paragvajem je leta 1932 izbruhnila krvava vojna zaradi teritorialnega spora o posesti regije Chaco Boreal, ki leži na mejnem območju med dvema državama, kjer meja ni bila nikoli natančno določena. V vojni je bilo izgubljenih sto tisoč življenj. Več o temi glej H.E. Davis, J.J. Finan, F.T. Peck, 1977, *Latin American Diplomatic History*, pp. 191 sqq.

temeljila na političnem pristopu tedanjega predsednika ZDA Franklina D. Roosevelta, t.i. politiki dobrega soseda (špa. *politica de buena vecindad*, ang. *good neighbour policy*). Latinskoameriške države so se na nov pristop ZDA kljub začetni skepsi dobro odzvale in tako je bil pripravljen teren za napredek v tenzijskih, poprej na trenutke celo sovražnih medameriških odnosih.

Največji diplomatski uspeh VII. Konference je tako brez dvoma soglasno sprejetje Konvencije o pravicah in dolžnostih držav (*Convencion sobre Derechos y Deberes de los Estados*), ki vključuje načelo neintervencije ki, nekoliko dopolnjeno, vsebuje prepoved vmešavanja v notranje in zunanje zadeve katerekoli države. To pomeni tudi pravno varstvo pred severnoameriško intervencijo v državah Latinske Amerike, zato ne čudi, da so ZDA (ki so nastopale z novo politiko, pa vseeno) konvencijo podpisale s pridržkom. Latinskoameriške države z doseženim niso bile povsem zadovoljne, kljub temu pa je imel kompromis pomembne posledice, omeniti velja umik vojske ZDA iz Nikaragve in Haitija ter izbris amandmaja Platt⁷.

VII Konferenca je, poleg zgoraj navedenega področja, s konvencijami uredila še vprašanja političnega azila (o Konvenciji o političnem azilu bo obširneje govora v uvodnem delu poglavja o diplomatskem azilu), državljanstva, izročitve, državljanstva poročenih žensk in pa poučevanja zgodovinskih dejstev.

2.6. Konferenca v Chapultepecu (1945)

Izredna medameriška konferenca, ki se je sestala leta 1945 v mehiškem Chapultepecu je dobila ime Medameriška konferenca o problemih vojne in miru (*Conferencia Interamericana sobre Problemas de la Guerra y de la Paz*), znana pa je tudi pod imenom Chapultepeška konferenca (*Conferencia de Chapultepec*). Razprava o obrambnih vprašanjih je dala rezultat v obliki pomembnega pravnega besedila, imenovanega Akt Chapultepec, s katerim so ameriške države postavile načelo, da se oborožen napad na integriteto katere od držav ali na njeno teritorialno nedotakljivost,

---

⁷ Leta 1901 je Kongres ZDA sprejel amandma Platt, ki je bil dodan kubanski ustavi iz istega leta, in s katerim si ZDA pridržujejo pravico do vojaške intervencije na Kubi, z namenom zagotavljanja "primerne" vlade – vlade, ki bi na primeren način ščitila človeška življenja, temeljne osebne svoboščine in zasebno lastnino.

smatra kot dejanje agresije proti vsem. S tem dokumentom sta se med načela mednarodnega ameriškega prava zapisali prepoved osvajalnih pohodov na ozemlju ameriških držav in nepriznavanje pridobivanja ozemlja z uporabo oborožene sile. Akt Chapultepec prinaša dve novosti glede na prejšnje opredelitve, nanaša se na tako na neameriško, zunanjo kot tudi na ameriško oz. notranjo agresijo, in pa opredeljuje konkretne kriterije, kdaj pride do kolektivnih sankcij.

Konferenca je v luči dogodkov v Dumbarton Oaksu, ki predstavljajo začetne korake nastajanja organizacije svetovnega merila, kasneje imenovane Organizacija Združenih Narodov, še vzpodbudila in krepila regionalno, ameriško povezovanje.

2.7. Konferenca v Rio de Janeiru (1947) - pomen in vsebina sprejete Medameriške pogodbe o vzajemni pomoči (TIAR)

Dve leti po srečanju v mehiškem Chapultepecu so ameriške države sklicale izredno konferenco o vprašanjih vzdrževanja miru in varnosti na ameriškem kontinentu (*Conferencia Interamericana para el Mantenimiento de la Paz y la Seguridad del Continente*) ki je zasedala v Rio de Janeiro, Brazilija. Rezultat konference je eden najvidnejših pravnih aktov sprejetih v regiji, Medameriška pogodba o vzajemni pomoči (*Tratado Interamericano de Asistencia Reciproca*, skrajšano TIAR), s katero so države uredile področje kolektivne varnosti. Zelo strnjeno pomeni TIAR pravno ureditev izvrševanja pravice do legitimne obrambe, vendar je takšno gledanje nekoliko preozko, meni mehiški pisec Ismael Moreno Pino in izpostavlja, da je vrednost dokumenta predvsem v njegovem značaju akta ameriške solidarnosti.

TIAR je medameriška pogodba regionalnega značaja v okviru 51. Člena Ustanovne listine Združenih Narodov⁸, ki ureja pravico do kolektivne in individualne obrambe v primeru oboroženega napada ali agresije (čl. 6 TIAR) s strani katerekoli, ameriške ali neameriške države, na katerokoli ameriško državo. Tak napad se smatra za napad proti vsem, ameriške države pa se zavezujejo, da si bodo v takem primeru nudile vzajemno pomoč. Nasprotja in spore, ki bi se utegnili pojaviti med ameriškimi državami, bodo države skušale rešiti s pomočjo mehanizmov mirnega reševanja

---

⁸ Sir E. Satow, 1979, *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, p. 423.

sporov znotraj medameriškega sistema, pred predajo Generalni Skupščini ali Varnostnemu Svetu Organizacije Združenih Narodov⁹.

Medameriška pogodba o vzajemni pomoči (TIAR) v 4. členu sama natančno določa geografsko območje svojega dometa, mnogi avtorji v tem vidijo precej natančno delimitacijo Zahodne hemisfere.

Instrument je bil v praksi večkrat uveljavljan, države so se nanj sklicevale v številnih situacijah, med drugim v sporu med Kostariko in Nikaragvo (1948), Venezuelo in Dominikansko republiko (1960), Kubo in Venezuelo (1964), Hondurasom in Salvadorjem (1969), v sporu med Argentino in Združenim Kraljestvom o suverenosti nad Malvinskimi otoki, in v mnogih drugih konfliktnih situacijah¹⁰. Sankcije, predvidene s TIAR, so bile prvič aplicirane leta 1960 proti Dominikanski republici.

2.8. Konferenca V Bogoti iz leta 1948 – sprejetje Ustanovne listine OAD

Leta 1948 so se predstavniki vseh latinoameriških držav in ZDA zbrali na devetem medameriškem zasedanju v kolumbijskem glavnem mestu Bogota. Dogodek je sovpadal z nasilnimi izgredi (t.i. “*el bogotazo*”) pristašev vodje liberalne stranke Jorgea Gaitana, ki so za njegov umor krivili konzervativno usmerjeno vlado¹¹.

Na konferenci so države podpisale Ustanovno listino OAD, dokument zgodovinske vrednosti, ki konstituira Organizacijo ameriških držav in s tem predstavlja začetek nove ere v odnosih med državami zahodne hemisfere. Z ustanovno listino so države postavile organizacijsko strukturo OAD in zapisale temeljna načela, po katerih se bodo ravnale v medsebojnih odnosih¹².

---

⁹ TIAR je prva medameriška pogodba ki priznava primarnost Ustanovne listine OZN, polno besedilo dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/b-29.html>

¹⁰ Obširneje o temi glej I. Moreno Pino, 1999, *Derecho y Diplomacia en las Relaciones Interamericanas*, pp. 359-483.

¹¹ P. Atkins, 1997, *Encyclopedia of the Inter-American System*, pp. 290-191.

¹² Več o načelih, ciljih, strukturi, delovanju OAD v 4. poglavju, ki ga namenjamo izključno tej največji mednarodni ameriški organizaciji.

Med akti, sprejetimi na tej uspešni konferenci, naj omenimo še vsaj dva pomembnejša, Pakt iz Bogote – medameriška pogodba o mirnem reševanju sporov (*Tratado Americano de Soluciones Pacificas*), in Ameriško deklaracijo o pravicah in dolžnostih človeka (*Declaracion Americana de los Derechos y Deberes del Hombre*).

3. MEDAMERIŠKI ODNOSI: SPLOŠNE ZNAČILNOSTI

3.1. Uvodna vprašanja

Države zahodne hemisfere so vpete v izredno kompleksno mrežo medsebojnih odnosov, ki obsega najrazličnejša področja meddržavnega sodelovanja in mnoge skupne cilje. Posebej naj poudarimo diplomatska prizadevanja, ki jih države vlagajo v zagotavljanje miru in varnosti na kontinentu, zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic ter gospodarsko sodelovanje in povezovanje. V pričujočem poglavju želimo podati splošen vpogled v navedena tri področja medameriških odnosov.

3.1.1. Teritorialni problemi

V okviru širokega spektra odnosov med državami predstavljajo teritorialni spori in nerešena vprašanja poteka državne meje, med katerimi mnoga datirajo v čas osvobajanja izpod kolonialne oblasti, enega za to regijo bolj značilnih virov nesoglasij, ki bi potencialno lahko ogrozila mir in varnost na zahodni hemisferi.

Dejavniki, ki jim najpogosteje pripisujemo moč generiranja oboroženih konfliktov med državami, so prav teritorialni in mejni spori ter nasprotja. V zadnjih 30 letih 20. stoletja so tovrstna nesoglasja povzročila najresnejše meddržavne konflikte na ameriških tleh: leta 1969 je izbruhnila vojna med Salvadorjem in Hondurasom, leta 1982 med Argentino in Združenim Kraljestvom (Malvinski otoki), leta 1995 pa med Ekvadorjem in Perujem.

Po podatkih OAD je danes na kontinentu več kot deset nerešenih teritorialnih sporov ki zadevajo meddržavne meje na kopnem in na morju. Pomembno število regionalnih teritorialnih sporov je bilo razrešenih po letu 1990, kar je po mnenju mnogih avtorjev posledica ugodnih razmer, ki so omogočile implementacijo serije diplomatskih pobud za povečanje transparentnega meddržavnega sodelovanja za mirno reševanje sporov. Tako so v desetletju po letu 1990 dalj časa trajajoča nasprotja na miren način rešile Čile in Argentina (potek meje na ledenikih na Južnem Stožcu), Ekvador in Peru

(konflikt sicer še ni dokončno, trajno rešen; dosežena rešitev, ki je začasne narave, je umirila akutno situacijo – njen pomemben del je soglasje o prenehanju vojnega stanja), Čile in Peru, Brazilija z vsemi sosednjimi državami¹³.

Odpri odstajajo, omenimo naj le nekatere:

- teritorialni spor med Gvatemalo in Belizejem: konflikt, katerega predmet je sama neodvisnost Belizeja, je eskaliral v devetdesetih letih XX. stoletja in dosegel vrhunec v začetku XXI. stoletja, nato pa sta državi 7.2.2003 sklenili nekaj pomembnih dogovorov, s katerimi sta dosegli začasno ublažitev akutnega stanja: prizadevali si bosta za iskanje poti in ukrepov za gradnjo zaupanja ter zmanjšanje nevarnosti militarizacije. Kljub temu, da ne podajajo trajne rešitve konflikta, pomenijo dogovori korak naprej v razreševanju kompleksne situacije;
- pomorski spor med Kolumbijo in Venezuelo: delimitacija v z nafto bogatem Golfo de Venezuela;
- teritorialni spor med Venezuelo in Gvajano: venezuelske pretenzije do 40% gvajanskega ozemlja, s čimer bi pridobila neposreden dostop do Atlantskega oceana;
- in pa verjetno najstarejši in najkompleksnejši spor- med Bolivijo, Čilom in Perujem glede bolivijskega dostopa do Pacifiškega oceana ("*Mar para Bolivia*") preko pokrajin Tacna in Arica.

Predvsem v andski subregiji potek državnih meja (poleg ostalih problemov s katerimi se soočajo andske države) tradicionalno ostaja nerešeno in sporno vprašanje, kljub temu pa je med državami zaznati močno voljo za povezovanjem in reševanjem nesoglasij z uporabo multilateralne diplomacije. Že leta 1969 je bil ustanovljen Andski Pakt (*Pacto Andino*)¹⁴ sporazum o sodelovanju in povezovanju andskih držav, v katerem so se članice v 4. členu zavezale, da bodo vlagale skupne napore v iskanje ustreznih rešitev, ki bodo omogočile uspešno premostitev problemov, ki izhajajo iz vprašanja bolivijskega izhoda na morje.

Pred Meddržavnim Sodiščem v Haagu sta trenutno v reševanju dva teritorialna spora med državami v regiji, in sicer primer Nikaragva v. Honduras, glede delimitacije

---

¹³ J. Dominguez et al., *Disputas fronterizas en America Latina*, 2004, pp. 357-391.

¹⁴ v. točka 3.1.2.

morske meje v Karibskem morju in primer Nikaragva v. Kolumbija, glede meje na kopnem in na morju.

3.1.2. Gospodarsko sodelovanje

Vprašanjem gospodarskega sodelovanja in povezovanja ameriške države tradicionalno namenjajo veliko pozornosti na multilateralnih regionalnih in subregionalnih sestankih, zavedajoč se pomena ki ga ima takšno sodelovanje za razvoj in napredek v regiji. Vendar pa je to občutljivo področje medameriških odnosov povezano s številnimi problemi, ki izhajajo iz ogromnih razlik med državami na kontinentu - različne stopnje gospodarskega, tehnološkega, socialnega razvoja, močni, velikokrat nasprotujoči si ekonomski interesi, različnost političnih ureditev. Države so glede na parametre gospodarske razvitosti in rasti med seboj neprimerljive, medtem, ko so ZDA svetovna ekonomska in finančna velesila, so države Latinske Amerike bistveno manj gospodarsko razvite (države v razvoju), nekatere izmed njih se uvrščajo na sam rep svetovne lestvice (Haiti). Te razlike so kljub vsem naporom težko premagljive.

Najambicioznejši projekt gospodarskega združevanja, "Območje prostega ameriškega trga" ("*Area de Libre Comercio de las Americas*", skrajšano špa. ALCA, ang. FTAA) so države zastavile leta 1994 na I Vrhovnem ameriškem sestanku v Miamiu, ZDA. Šefi držav in vlad 34 ameriških držav (tj. vseh neodvisnih držav na kontinentu z izjemo Kube) so se pogovarjali o vzpostavitvi območja prostega trga od Kanade pa do Cabo de Hornos, Argentina, ki bo vključeval vse države hemisfere z izjemo Kube. Glede na razsežnost predloga ALCA, ki nastal na pobudo ZDA, je bilo pričakovati, da bo njegova uresničitev soočena s številnimi težavami in vse prej kot lahka.

Zagovornikom projekta, ZDA, s podporo Kanade in Mehike, so se nasproti postavili kritiki: najglasnejša, Venezuela (s podporo Kube), ki v ALCA-i vidi mehanizem s katerim želi ZDA razširiti svoj hegemonistični vpliv na latinoameriške države (teorija "*backyard*"), in pa, iz svojih, drugačnih razlogov, Brazilija, Argentina, Paragvaj in Urugvaj. Močna subregionalna gibanja so projekt zaustavila - uveljavitev dogovora, predvidena za leto 2005, ni bila realizirana, kar pomeni velik neuspeh projekta.

Bistveno bolj uspešno obliko gospodarskega sodelovanja predstavlja subregionalna naveza MERCOSUR (*Mercado Comun del Sur*). Začetki tega regionalnega trgovinskega sporazuma, na čelu katerega stoji južnoameriški gigant Brazilija s svojimi težnjami po lastnem razvoju ter lastnimi političnimi, gospodarskimi, socialnimi in drugimi interesi¹⁵, segajo v leto 1991, ko je bil podpisan temeljni dokument, imenovan Tratado de Asuncion. Akt so podpisale Brazilija, Argentina, Paragvaj in Urugvaj, leta 2006 je članica postala še Venezuela, status pridruženih članic pa imajo Bolivija, Čile, Kolumbija, Ekvador in Peru. Z njim države članice znotraj svojih meja vzpostavljajo prost pretok blaga in storitev, brez carinskih in drugih administrativnih omejitev.

Učinkovito subregionalno povezovanje prikazujejo tudi andske države. Z Andskim Paktom (*Pacto Andino*) iz 1969 so željo po integraciji realizirale Bolivija, Čile, Ekvador, Kolumbija, Peru, leta 1973 se jim je pridružila še Venezuela. Sporazum predvideva enotne carinske stopnje (kar je bilo doseženo že leta 1977), skupno politiko industrializacije, ukinitvev carinskih dajatev znotraj meja sporazuma, in enotno pravno ureditev tujih vlaganj.

Kot protiutež projektu ALCA je leta 2005 venezuelski predsednik Hugo Chavez Frias lansiral idejo ALBA (*Alternativa Bolivariana para las Americas*), ki predvideva subregionalno, latinskoameriško integracijo držav na drugačnih temeljih. Medtem ko ima ALCA za cilj povezati vse trge zahodne hemisfere v skupni trg in doseči odpravo trgovinskih omejitev na kontinentu, se ALBA osredotoča na boj proti revščini in socialni izključenosti, ter na iskanje mehanizmov za zmanjševanje gospodarskih in socialnih razlik med državami¹⁶.

---

¹⁵ Brazilija se želi mednarodni skupnosti predstaviti kot država lider v svoji regiji, z lastno osebnostjo, bogata z naravnimi viri in s skupnim trgom, ki zajema 400 000 000 prebivalcev.

¹⁶ <http://www.alternativabolivariana.org/>

3.1.3. Človekove pravice

Področje človekovih pravic je kot ena prioriteta ameriških držav in stebrov medameriškega sistema nakazano že v preambuli Ustanovne Listine OAD, sprejete na IX. Medameriški konferenci v Bogoti, leta 1948. Celovitejša ureditev je vsebovana v Deklaraciji o pravicah in dolžnostih človeka (špa. *Declaracion Americana de los Derechos y Deberes del Hombre*, ang. *American Declaration of the Rights and Duties of Man*), sprejeti na isti konferenci, ki predstavlja prvi mednarodni instrument na področju zaščite človekovih pravic. Sprejemu Deklaracije je sledila ustanovitev dveh pomembnih institucij, Medameriške komisije za človekove pravice (*Comision Interamericana de Derechos Humanos*) s sedežem v Washingtonu, ZDA, in Medameriškega sodišča za človekove pravice (*Corte Interamericana de de Derechos Humanos*), ki ima sedež v San Jose, Kostarika.

CIDH¹⁷ je avtonomna stalna institucija OAD, ustanovljena leta 1959, v kateri so zastopane vse države članice. Ima 7 neodvisnih članov, izvoljenih s strani Generalne Skupščine OAD, ki nastopajo v osebni svojstvu in ne predstavljajo posameznih držav. Osnovni namen Komisije je promocija in uveljavljanje zaščite človekovih pravic, tako Komisija sprejema in raziskuje individualne prijave kršitev - trenutno obravnava več kot 800 primerov. Poleg tega Komisija spremlja in nadzoruje stanje na področju varstva in kršitev človekovih pravic v državah članicah OAD, ga analizira in raziskuje, med drugim tudi z obiski posameznih držav in območij. Organizira številne konference, seminarje in srečanja predstavnikov tako vlad kot tudi akademskih krogov in nevladnih organizacij.

Medameriško sodišče za človekove pravice je bilo ustanovljeno leta 1979, to je 10 let po sprejetju, oziroma 1 leto po ratifikaciji dolgo pričakovane Ameriške konvencije o človekovih pravicah (*Convencion Americana sobre Derechos Humanos*). Konvencija definira obveznosti držav na področju varstva človekovih pravic in vsebuje seznam civilnih in političnih pravic, ki naj jih države uveljavijo v nacionalnih zakonodajah. Sodišče ima dve osnovni funkciji, svetovalno in sodno. Kot svetovalno telo daje mnenja in interpretacije določb Konvencije, kot sodni organ pa rešuje primere kršitev

---

¹⁷ <http://www.cidh.org>

človekovih pravic s strani držav članic OAD, ki jih nanj naslovijo državljani. Pomembno je omeniti, da sodišče ne more obravnavati primera proti posamezni državi, če le-ta ne soglaša z jurisdikcijo sodišča in ga ne sprejme prostovoljno. Številne države so svoje soglasje dale že vnaprej¹⁸ (“*on a blanket basis*”), lahko pa takšno soglasje dajo tudi v konkretnem primeru, ko le-ta nastopi. Sodišče ima 7 sodnikov iz držav članic, ki jih v 6-letni mandat voli Generalna Skupščina OAD. Sodniki in člani Komisije uživajo med svojim mandatom diplomatske imunitete po mednarodnem pravu, med izvrševanjem nalog pa dodatno še diplomatske privilegije, ki so potrebni za izvajanje funkcije.¹⁹

Trenutno stanje človekovih pravic v državah Latinske Amerike varira od države do države, vsekakor pa je daleč od zadovoljivega. Kršitve človekovih pravic so vse prepogoste, so tako rekoč “na dnevnem redu”, največja problema, skupna celotni regiji, pa sta problem nekaznovanja in, s tem povezano, zelo nizka stopnja varnosti, oz. negotovost. Učinkovitost sistema odkrivanja, pregona in sankcioniranja kaznivih dejanj je izjemno slaba, zaradi česar nevarno visok odstotek kaznivih dejanj nikoli ni podvržen sodni obravnavi.

3.2. Kratak oris značilnih politik na ameriškem kontinentu

Od osvoboditve izpod kolonialne oblasti pa do novejših časov sta države Latinske Amerike karakterizirali politična nestabilnost in represija diktatorskih režimov. Precej ekstremni politični režimi in ravno takšni politični obrati ter spremembe oblasti (državni udari) so značilni za številne južno- in srednjeameriške države, ki v internih nacionalnih bojih poskušajo najti politično identiteto. Kljub bogastvu naravnih virov (nafta, zemeljski plin) beležijo države zelo visoko stopnjo revščine in nizek socialni standard prebivalstva. Po II. svetovni vojni je bilo zaznati razvoj demokratičnih in večstrankarskih režimov, vendar se je v šestdesetih letih XX. stoletja politična klima spremenila in to obdobje so zaznamovali militaristični in diktatorski režimi oblasti. Osemdeseta leta so prinesla novi val demokratizacije, ki se je do sedaj najdlje ohranil.

---

¹⁸ Te države so: Argentina, Bolivija, Kolumbija, Kostarika, Čile, Ekvador, Salvador, Gvatemala, Haiti, Honduras, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Surinam, Urugvaj, Venezuela.

¹⁹ I. Moreno Pino, 1999, *Derecho y Diplomacia en las Relaciones Interamericanas*, pp. 667-680.

Tako bi lahko za vse države v regiji, z izjemo Kube in Haitija lahko rekli, da se razvijajo na demokratični osnovi.

V najnovejšem času je politični prostor Latinske Amerike zaznamoval zasuk v levo usmeritev. Tu je potrebno razlikovati med omiljenim levičarstvom kakršen je na oblasti v Braziliji pod predsednikom Ignaciom Lula da Silva, v Argentini pod Nestorjem Kirchnerjem, v Čilu pod Michelle Bachelet, v Urugvaju Tabare Vasqueza; in radikalno populistično levo opcijo, ki je na pohodu v Venezueli pod predsednikom Hugom Chavez Frias, na Castrovi Kubi in v Boliviji Eva Moralesa. Številni analitiki, tako iz regije kot od drugod so mnenja, da se bo levi trend nadaljeval tudi v nadaljnjem obdobju, saj je bilo v letu 2006 v regiji več kot 10 splošnih volitev, ki so jih povečini dobile levo usmerjene politične opcije²⁰. Postavlja se pomembno vprašanje, ali bodo znotraj levega bloka prevladale populistično – diktatorske usmeritve, ali sodobne, omiljene levičarske opcije.

3.3. Diplomacija sestankov na vrhu

Obdobje med letoma 1967 in 1994 je ameriškemu kontinentu prineslo dramatične spremembe socialne in gospodarske klime. Države v regiji so postavile nove temelje medsebojnega komuniciranja s pomočjo treh konsenzualno določenih načel: demokracije, skupnega trga in potrebe po krepitvi multilateralizma v regiji v odgovor na fenomen globalizacije.²¹ Mehiški avtor Ismael Moreno Pino diplomacijo sestankov na vrhu uvršča med nove organizacijske oblike medameriške multilateralne diplomacije.²²

Na prvem medameriškem sestanku na vrhu, ki je potekal leta 1994 v Miamiu, ZDA, se je sestalo 34 šefov držav in vlad (predstavniki vseh držav ameriškega kontinenta z izjemo Kube, ki na srečanje ni bila povabljena²³). Na dnevnem redu so bila številna področja, ki so skrbela regijo, med drugim: krepitev demokracije, promocija in zaščita

---

²⁰ S. Mitropolitiski, Latin America: Two left roads for 2007, January 2007, IRED

²¹ <http://www.summit-americas.org/eng-2002/summit-process.htm>

²² I. Moreno Pino, 1999, Derecho y Diplomacia en las Relaciones Interamericanas.

²³ Že na drugem vrhovnem sestanku se je govorilo o “šefih držav in vlad ameriških držav, ki so bili izvoljeni demokratično”. I. Moreno Pino, 1999, Derecho y Diplomacia en las Relaciones Interamericanas, pp. 683-696.

človekovih pravic, boj proti korupciji in problemu nedovoljenih drog ter z njim povezanimi delikti, območje prostega trga (ALCA), energetska sodelovanje.

Leta 1996 se je v Santa Cruz de la Sierra, Bolivija, odvil sestanek na vrhu, imenovan Vrhovni sestanek o trajnostnem razvoju (*Cumbre de las Americas sobre el Desarrollo Sostenible*), ki je opredelil ekonomske, socialne in okoljske vidike trajnostnega razvoja v regiji.²⁴

Prestolnica Čila, Santiago de Chile, je bila leta 1998 prizorišče drugega ameriškega sestanka na vrhu, na katerem so države največ pozornosti posvetile izobraževanju, pa tudi krepitvi demokracije, človekovih pravic, promociji trgovinskega povezovanja, in pa vprašanjem revščine in diskriminacije.²⁵

Tretji sestanek na vrhu s sedežem v Quebec City, Kanada leta 2001, je imel nalogo sprejeti Medameriško Demokratično Listino (*Carta Democratica Interamericana*), s ciljem okrepiti instrumente OAD za obrambo in promocijo demokracije. Listina je bila sprejeta 11.9.2001.²⁶

Leta 2004 so se države sestale v mehiškem Monterreyu na izrednem sestanku na vrhu, katerega namen je bil v proces vključiti nove liderje v regiji, vzpostavil pa je tudi konkretne cilje povezane z gospodarsko rastjo za izkoreninjenje revščine, promocijo socialnega razvoja in krepitvijo ideje vladavine demokracije.²⁷

Zadnji ameriški sestanek na vrhu do današnjega datuma je potekal v argentinskem Mar del Plata, 4. in 5. novembra 2005. Države so se tokrat osredotočile na pomembno, s številnimi izzivi povezano temo: ustvarjanje dela z namenom zmanjšanje stopnje revščine in krepitev vladavine demokracije. Generalni sekretar OAD Jose Miguel Insulza je poudaril pomembnost učinkovite javne politike za premostitev problemov revščine in neenakosti. Dosežke srečanja so države zapisale v deklaraciji in planu akcije iz Mar del Plata. Neuresničen pa je ostal eden izmed najbolj poudarjenih ciljev - uveljavitev projekta ALCA.

---

²⁴ http://www.oas.org/key_issues/

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

4. ORGANIZACIJA AMERIŠKIH DRŽAV (OAD, ŠPA. OEA, ANG. OAS)

Ideja Simona Bolivarja o povezovanju ljudstev hispanoamerike, ki jo je prvič predstavil na prvem kongresu v Panami leta 1826, je rezultirala v nastanku najstarejše mednarodne regionalne organizacije, ki se danes imenuje Organizacija ameriških držav (OAD) in povezuje vse narode ameriškega kontinenta. Prvi korak k ustanovitvi mednarodne ameriške organizacije je bil narejen že na I konferenci ameriških držav v Washingtonu leta 1889/90, vendar je moralo preteči še kar nekaj časa, da je organizacija dobila svojo moderno organizacijsko obliko, kar se je zgodilo s sprejetjem Ustanovne listine OAD 30.4.1948. Ta datum tako šteje za datum rojstva organizacije, čeprav je dejanska uveljavitev Listine nastopila leta 1951.

Ustanovna listina OAD je bila bistveno spremenjena leta 1967 s protokolom o reformi iz Buenos Airesa, ki je začel veljati leta 1970. *Ratio* spremembe Listine je bil zagotoviti formalno enakopravnost držav članic z najmočnejšo med njimi, ZDA. Kasneje je bila listina spreminjana še trikrat, in sicer s protokolom iz Cartagena de Indias (1985), protokolom iz Washingtona (1992) in protokolom iz Manague (1993).

4.1. Narava, cilji in načela OAD

OAD je regionalna organizacija pod okriljem Organizacije Združenih Narodov.

4.1.1. Cilji OAD

Osnovni namen (*raison d'être*) OAD, kot je zapisan v 1. členu ustanovne listine, je “doseči vladavino miru in pravice, promovirati solidarnost, krepiti sodelovanje in braniti suverenost, teritorialno integriteto in neodvisnost članic” (“*lograr un orden de paz y de justicia, fomentar su solidaridad, robustecer su colaboración y defender su soberanía, su integridad territorial y su independencia*”)²⁸.

---

²⁸ Ustanovna listina OAD, člen 1, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/carta.html>.

V 2. členu listine OAD, z namenom udejanjanja načel, na katerih sloni, in izpolnjevanja regionalnih obveznosti ki sledijo iz Ustanovne listine OZN, deklarira 8 temeljnih ciljev:

“- krepiti mir in varnost na kontinentu;

- promovirati in utrjevati predstavniško (reprezentativno) demokracijo v okviru spoštovanja načela neintervencije;

- preprečevati možne vzroke težav in zagotavljati mirno reševanje sporov, ki bi nastali med državami članicami;

- organizirati skupne akcije v imenu držav članic v primeru agresije;

- iskati rešitve političnih, pravnih in ekonomskih problemov, ki bi nastali med državami članicami;

- promovirati, preko skupnega delovanja, njihov ekonomski, socialni in kulturni razvoj;

- izkoreniniti skrajno revščino, ki predstavlja oviro celovitemu demokratičnemu razvoju narodov zahodne poloble;

- doseči učinkovito omejitev konvencionalnih orožij, ki bo omogočala, da se bo večja količina sredstev namenjala ekonomskemu in socialnemu razvoju držav članic”.²⁹

4.1.2. Temeljna načela OAD

Države zahodne hemisfere, članice OAD, so v 3. člen Ustanovne listine zapisale temeljna načela, ki naj usmerjajo njihove medsebojne odnose in delovanje organizacije. V medsebojnih odnosih se države ravna po mednarodnem pravu ter soglašajo, da mednarodni red tvori spoštovanje do osebnosti, suverenosti in neodvisnosti držav in vestno izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb in drugih virov mednarodnega prava. Odnose med državami mora voditi načelo dobre vere. Solidarnost med ameriškimi državami in cilji, ki jih države skozi njo zasledujejo, zahtevajo učinkovito izvajanje predstavniške demokracije. Odprava skrajne revščine predstavlja bistven del uveljavljanja in utrjevanja predstavniške demokracije, in pomeni skupno in deljeno odgovornost držav članic. Države afirmirajo načelo nevmešavanja v notranje zadeve držav članic, obsojajo nasilno vojno in soglašajo, da zmaga v vojni ne daje pravic. Napad na eno izmed ameriških

---

²⁹ Ibidem, člen 2.

držav pomeni napad na vse. Nasprotja mednarodnega značaja, ki bi lahko nastala med dvema ali več držav članic, bodo države reševale na miren način (načelo mirnega reševanja sporov). Ekonomsko sodelovanje med državami je ključnega pomena za blaginjo in napredek ljudstev zahodne hemisfere. Države sprejemajo načelo enakosti temeljnih človekovih pravic ne glede na raso, narodnost, vero, spol in načelo pravičnosti in socialne varnosti. Duhovna enotnost kontinenta temelji na spoštovanju kulturnih vrednot ameriških držav in zahteva njihovo tesno sodelovanje za doseg višjih civilizacijskih ciljev. Izobraževanje narodov mora biti usmerjeno k pravičnosti, svobodi in miru.

4.2 Države članice

Članice OAD lahko postanejo vse neodvisne ameriške države. Ob podpisu Ustanovne Listine je OAD pristopilo 21 držav, danes pa ima skupno 34 držav članic³⁰. Zadnje so v članstvo pristopile Kanada leta 1990 ter Belize in Gvajana, leta 1991. Kuba ima, ne glede na dejstvo, da je listini pristopila že ob ustanovitvi leta 1948, poseben status, saj je bila kubanska vlada na srečanju v urugvajskem Punta del Este leta 1962 suspendirana od članstva (s 14 glasovi za, 6 vzdržanih in 1 proti- Kuba), z obrazložitvijo, da je njena marksistično - lenjinistična vlada nezdružljiva z načeli medameriškega sistema.³¹ To pomeni, da je Kuba tehnično še uradna članica OAD, vendar se njeni vladi odreka pravica do udeležbe na sestankih in sodelovanja v aktivnostih OAD. Stališče organizacije je, da Kubo kljub statusu suspendirane članice obvezujejo določbe Ustanovne listine OAD in drugih sprejetih aktov. Vprašanje ponovne integracije Kube v polno članstvo se večkrat pojavi na dnevnem redu srečanj, v zvezi s tem je kubanski predsednik Fidel Castro podal zanimivo izjavo, da Kuba ne želi biti del institucije "ki je edinole ponižala čast latinskoameriških narodov".

---

³⁰ Glej prilogo 2, Države članice OEA.

³¹ J. Andrassy, 1976, Međunarodno pravo, p. 469

4.2.1. Temeljne pravice in dolžnosti držav članic

Ustanovna listina OAD v IV. poglavju izrecno določa in poudarja pravno enakost držav članic, ki uživajo enake pravice in sposobnost njihovega uresničevanja, ter enake dolžnosti. Vsaka država ima dolžnost spoštovati pravice vsake druge države v skladu z mednarodnim pravom. Pomembna je določba ki reafirmira načelo neintervencije: prepovedano je kakršnokoli vmešavanje katerekoli države ali skupine držav v notranje ali zunanje zadeve druge države. Ozemlje vsake države članice je nedotakljivo in ne more biti predmetčasne vojaške operacije ali kakršnegakoli drugega ukrepa s strani druge države. V 16. členu je zapisana določba, ki ureja vprašanje diplomatske intervencije držav v korist njenih državljanov v tujini: “država izvršuje jurisdikcijo znotraj meja njenega teritorija enako nad vsemi osebami ki se nahajajo na njenem ozemlju, ne glede na to ali so njeni državljan ali tujci”³². To vprašanje je bilo v preteklosti velikokrat kamen spora med državami in predmet številnih razprav.

4.3. Organi in struktura OAD

Struktura OAD se je po reformi leta 1967 zelo približala strukturi OZN in je precej kompleksna. Vrhovni organ je Generalna Skupščina vseh članic, ki se sestaja enkrat letno. Poleg Generalne Skupščine OAD deluje skozi naslednje organe:

- Posvetovalni sestanki ministrov za zunanje zadeve,
- Stalni svet,
- Medameriški svet za celovit razvoj,
- Medameriški pravni odbor,
- Avtonomni in/ali decentralizirani organi in agencije, med katerimi sta najpomembnejši Medameriška komisija za človekove pravice in Medameriško sodišče za človekove pravice,
- Generalni Sekretariat, sestavljen iz 7 oddelkov,
- Specializirane konference,

---

³² “La jurisdicción de los Estados en los límites del territorio nacional se ejerce igualmente sobre todos los habitantes, sean nacionales o extranjeros”, čl.16 Ustanovne listine OEA, <http://www.oas.org/juridico/spanish/carta.html>.

- Specialne organizacije: Medameriški inštitut za otroke, Medameriška komisija za ženske, Medameriški inštitut za domorodno prebivalstvo, Medameriški inštitut za agronomske znanosti, Panameriška zdravstvena organizacija, Panameriški geografski in zgodovinski inštitut.

Zastopniki držav v organih in institucijah OAD in uradniki organizacije uživajo poln nabor diplomatskih privilegijev in imunitet, kot ga določa mednarodno pravo. Sama OAD uživa na ozemlju vsake države članice status pravne osebe ter privilegije in imunitete v tolikšni meri, da je omogočeno njeno nemoteno in učinkovito delovanje.

4.4. Področja delovanja OAD

Najbolj neposredna komunikacija med članicami poteka na konferencah in sestankih, na katerih OAD sprejema zavezujoče in nezavezujoče pravne akte: mednarodne pogodbe, sklepe, resolucije, priporočila, deklaracije.

Organizacija se ukvarja s številnimi temami ki zadevajo regijo, izpostavimo naj prioritete: vprašanja, ki zadevajo kolektivno varnost, z nizom medameriških pogodb je bil izgrajen mehanizem za mirno reševanje sporov, urejeno področje pravic in dolžnosti držav. Poseben pomen daje OAD utrjevanju predstavniške demokracije v regiji, zaščiti človekovih pravic, pravic žensk in domorodnega prebivalstva, boju proti korupciji, trgovini z nedovoljenimi drogami, terorizmu. Na področju gospodarskega sodelovanja naj omenimo številne pogodbe o zaščiti avtorskih pravic, patentov, izumov, blagovnih znamk, sodelovanju na področju telekomunikacij, poštnega prometa, itd. Pomemben dosežek na gospodarskem področju pomeni ustanovitev Medameriške razvojne banke³³ (BID) leta 1959. BID je razvojna institucija, katere osnovni namen je zagotavljati kreditiranje in tehnično pomoč ekonomskim in socialnim programom. Banko je ustanovilo 19 latinskoameriških držav in ZDA, kasneje so se vključile tudi druge, ameriške in neameriške države in danes ima banka 47 članic.³⁴

---

³³ Banco Interamericano de Desarrollo (BID)

³⁴ Glasovalne pravice so odvisne od prispevka posamezne države v kapital banke. Danes ima 26 latinskoameriških in karibskih držav 50,02%, ZDA 30%, Kanada 4%, 16 evropskih držav, Israel in Južna Koreja 10,98% in Japonska 5% glasovalnih pravic.

4.5. OAD in države ameriškega kontinenta

Z OAD je ustvarjen medameriški forum, ki omogoča intenzivnejše in učinkovitejše komuniciranje ter sodelovanje ameriških držav na številnih področjih. Po drugi strani pa je odnosom ZDA - Latinska Amerika v preteklosti (in tako bo verjetno tudi v prihodnosti) OAD služila kot okvir, znotraj katerega si vsaka izmed obeh strani prizadeva za doseg lastnih ciljev.³⁵ To se je skozi zgodovino OAD večkrat tudi jasno pokazalo, omenimo naj primer Kube v šestdesetih letih.

---

³⁵ Sir E. Satow, 1979, *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, p. 426.

5. DIPLOMATSKI AZIL

5.1. Pojem in viri diplomatskega prava kot uvod v razpravo o diplomatskem azilu

5.1.1. Pojem diplomacije

Diplomacija³⁶ je pojem ki ima več pomenov in ga je mogoče obravnavati z različnih vidikov. Osnovni pomen pojma diplomacije se nanaša na oblike državnih aktivnosti, ki so usmerjene v odnose z drugimi državami in mednarodnimi subjekti. Sir Ernest Satow v svojem znamenitem delu *Satow's Guide to Diplomatic Practice* podaja: „Diplomacija je aplikacija inteligence in takta pri vodenju uradnih odnosov med vladami neodvisnih držav“ ali krajše „vodenje poslov med državami z miroljubnimi sredstvi“.³⁷

Bistvo diplomacije najbolje opredeljuje misel uglednega slovenskega profesorja mednarodnega prava, slovenskega veleposlanika pri Organizaciji Združenih Narodov in visokega funkcionarja OZN, dr. Danila Türka : „Diplomacija je v svojem bistvu večšina urejanja odnosov med državami s pogajanjem. Zahteva domiselnost, realizem v ocenah, a tudi občutek za uravnoteženost rešitev in - povezano s tem - za določeno mero pravičnosti. Samo tako bodo namreč izpogajane rešitve legitimne in trajne.“³⁸

Isti pojem – diplomacija – označuje tudi celotno državno strukturo, ki jo predstavlja v svetu in vzdržuje uradne odnose z drugimi subjekti mednarodnih odnosov - predvsem zunanje ministrstvo ter diplomatska in konzularna predstavništva.

Diplomacijo lahko razvrstimo na bilateralno in multilateralno, začasno in stalno, odprto oz. javno in tajno, predstavniško in diplomacijo na vrhu, direktno in

---

³⁶ Beseda je grškega izvora, gr. diploma je pomenil dvakrat prepognjeno listino, ki je bila dokaz o opravljenem študiju. Ta pomen ima še danes, kasneje je beseda dobila še druge pomene, kot npr izraz za uradne dokumente- sporazume vladarjev.

³⁷ Sir E. Satow, 1979, *Satow's Guide to Diplomatic Practice*, p.3.

³⁸ Prof. dr. Danilo Türk, Pravo in diplomacija, uvodno predavanje, dnevi slovenskih pravnikov, Portorož, 13.10.2005.

vzporedno, tehnično in parlamentarno, na macchiavelično diplomacijo in diplomacijo dolarja.³⁹

Zgodovina diplomacije je dolga in sega globoko v čas pred našim štetjem, dokaze o njej najdemo v najstarejših pisnih zgodovinskih spomenikih. V grobem lahko razvoj diplomacije razdelimo na tri etape: obdobje antike in srednjega veka, ki so ga zaznamovali ad hoc odposlanci z diplomatskimi nalogami; začetek novega obdobja datira v 15. stoletje, v čas renesanse v Italiji, ko se je tam razvila institucija stalnih diplomatskih misij, kar mnogi avtorji štejejo za začetek prave diplomacije; ter obdobje novejšega razvoja diplomacije od I. svetovne vojne dalje.

5.1.2. Pojem diplomatskega prava

Razvoj diplomacije skozi zgodovino spremlja razvoj diplomatskega in konzularnega prava, ki se je najprej oblikovalo kot nepisano običajno pravo, v XIX. stoletju pa se je začela kodifikacija teh pravil. Poglavitna razloga, ki sta botrovala procesu kodifikacije, sta bila spoznanje, da so pravila in načela običajnega prava vsebinsko nejasna in abstraktna, kar je omogočalo - drugi razlog - pogosto zlorabo diplomatskih privilegijev in imunitet.

Eno najbolj znanih definicij je oblikoval francoski strokovnjak za mednarodno pravo, Philippe Cahier, ki pravi, da je diplomatsko pravo „skupek pravnih norm, ki urejajo odnose med različnimi organi mednarodnih subjektov, trajno ali začasno zadolženih za zunanje zadeve teh subjektov.“⁴⁰

Celovito in razločno definicijo diplomatskega prava je podal priznani slovenski profesor mednarodnega prava dr. Borut Bohte: „Diplomatsko in konzularno pravo je sistem pravnih pravil in načel mednarodnega običajnega in pogodbenega prava, ki ureja diplomatske in konzularne odnose med državami, pravni položaj (pravice in dolžnosti), državnih predstavništva in predstavnikov v tujini (in mednarodnih

---

³⁹ Klasifikacija po: M. Morales Lama, 2005, *Diplomacia Contemporanea: Teoria y practica para el ejercicio profesional*

⁴⁰ P. Cahier, 1956, *Derecho Diplomático Contemporáneo* (prevod v španskem jeziku)

funkcionarjev) in zagotavlja njihov mednarodnopravni status, njihove naloge ter privilegije in imunitete.⁴¹

5.1.3. Viri diplomatskega prava

Glavni formalni viri diplomatskega prava so običajno pravo, mednarodno pogodbeno pravo in obča pravna načela, ki jih priznavajo civilizirani narodi, pomožna vira pa sta sodne odločbe in nauk najbolj kvalificiranih pravnih strokovnjakov različnih narodov.⁴²

5.1.3.1. Mednarodno običajno pravo

Običajno pravo je potrebno razlikovati od navadnega običaja, pri čemer razlikovalni element predstavlja pravna zavest, ki spremlja ponavljajoča se dejanja. „Pravila običajnega prava nastanejo s ponavljajočim se, nepretrganim in neprerekanim ravnanjem držav (objektivni element) in s pravno zavestjo (*opinio iuris sive necessitatis*), da se ravnajo po mednarodnem pravu (subjektivni element).“⁴³

Običajno pravo vezano na področje diplomatskih odnosov je bilo v veliki meri kodificirano z Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih, kljub temu pa njegova pravila še naprej veljajo za države nepogodbenice kot mednarodno običajno pravo. Prav tako pravila običajnega prava še naprej regulirajo vprašanja, ki niso izrecno urejena z mednarodnimi pogodbami.

5.1.3.2. Mednarodno pogodbeno pravo

Postopek kodifikacije diplomatskega prava se je začel s sprejetjem Dunajskega pravilnika iz leta 1815, ki je najstarejši večstranski pogodbeni vir diplomatskega in konzularnega prava. Določil je razrede šefov diplomatskih misij (veleposlaniki, poslaniki, ministri, odpravniki poslov) ki veljajo še danes, in uredil vprašanje

⁴¹ B. Bohte, Diplomatsko in konzularno pravo, Enciklopedija Slovenije, 16. zvezek, op.cit., p. 41.

⁴² Klasifikacija virov povzeta po 38. členu Statuta Meddržavnega sodišča v Haagu.

⁴³ B. Bohte, V. Sancin, 2006, Diplomatsko in konzularno pravo, p. 64.

prednostnega vrstnega reda. Sledil je Aachenski protokol iz leta 1818, ki prav tako ureja rang diplomatskih zastopnikov. Na novo uvaja razred ministra rezidenta, ki pa se v praksi ni obdržal.

Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih, sprejeta 18.4.1961 predstavlja najpomembnejši vir diplomatskega prava. Kodificirala je večino dotedanjih običajnopравnih norm, razvila nove, ter rešila nekatera sporna vprašanja. Med drugim je zagotovila večjo zaščito delovanja diplomatske misije in njenega osebja. Konvencija je začela veljati 24.4.1964, ko jo je ratificiralo 22 držav, danes ima 184 držav pogodbenic. Temelji na ugotovitvah, da vsi narodi od davnih časov priznavajo status diplomatskih agentov, da se upoštevajo cilji in načela Ustanovne listine OZN, in da je njen namen v tem da, privilegiji in imunitete, ki jih ureja, nimajo namena dajati prednosti posameznikom, temveč zagotavljati uspešno opravljanje funkcij diplomatskih misij, ki predstavljajo države. Izrecno je zapisano, da pravila mednarodnega običajnega prava tudi v prihodnje urejajo vprašanja, ki niso izrecno urejena z določbami te konvencije.⁴⁴

Konvencija se nanaša samo na redna in stalna diplomatska predstavništva in vsebuje določbe o pravicah ter obveznostih države pošiljateljice in države sprejemnice glede stalnih diplomatskih misij bilateralnega značaja, privilegijev in imunitet članov diplomatskih misij ter administrativnega in tehničnega osebja.

Zaradi neposredne navezave na institut diplomatskega azila, ki je predmet podrobnejše analize pričujočega diplomskega dela, izpostavljam določbo 22. člena konvencije, ki regulira obveznosti države sprejemnice in s tem povezane pravice države pošiljateljice o nedotakljivosti in nedostopnosti prostorov diplomatske misije. Prvi odstavek navedenega člena pravi: „Prostori misije so nedotakljivi. Organi države sprejemnice lahko vstopijo samo s pristankom šefa misije.“ Drugi odstavek se glasi: „Država sprejemnica ima posebno dolžnost, da stori vse potrebno, da bi preprečila nasilen vstop v prostore misije ali poškodovanje prostorov, vsako ogrožanje miru misije ali žalitev njenega dostojanstva.“ Tretji odstavek pa zagotavlja: „Prostori

---

⁴⁴ Preambula Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih

misije, pohištvo in drugi predmeti, ki so v misiji, kot tudi prevozna sredstva misije, ne morejo biti predmet nikakršne preiskave, rekvizicije, zaplembe ali izvršbe.⁴⁵

Konvenciji sta dodana dva opsijska protokola: o pridobivanju državljanstva in opsijski protokol o obveznem reševanju sporov.

Potrebno je omeniti še niz drugih konvencij, ki prav tako spadajo med vire diplomatskega prava:

- Konvencija o specialnih misijah iz leta 1969 z opsijskim protokolom h konvenciji o specialnih misijah o opsijskem reševanju sporov,
- Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločinov zoper mednarodno zaščitene osebe, vključno z diplomatskimi agenti iz leta 1973,
- Dunajska Konvencija o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami univerzalnega značaja iz leta 1975,
- Konvencija o privilegijih in imunitetah Združenih narodov iz leta 1946,
- Konvencija o privilegijih in imunitetah specializiranih agencij iz leta 1947.

Proces kodifikacije diplomatskega prava v okviru OZN še ni končan. Agenda Komisije Združenih Narodov za mednarodno pravo vključuje vprašanja pogodbene ureditve diplomatske zaščite in položaja diplomatskega kurirja in diplomatske valize, ki je ne spremlja diplomatski kurir.

Poleg mednarodnih sporazumov gre kot vir diplomatskega prava poudariti še regionalne sporazume, ki so predvideni že z Ustanovno listino OZN kot oblika mednarodnega delovanja in oblikovanja pravil mednarodnega prava na regionalni ravni.

5.1.3.3. Notranjepravni viri

Države sprejemajo nacionalne predpise, s katerimi urejajo način opravljanja zunanjih zadev in organe zunanjega zastopanja, vključno z diplomatskimi predstavništvi. Ti predpisi prav tako predstavljajo vir diplomatskega prava.

---

⁴⁵ Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih, člen 22.

5.2. Pojem, specifika diplomatskega azila (razmejitev teritorialni, politični azil)

Pri obravnavi instituta smo se oprli na dela imenitnih mednarodnih pravnikov Sir Ernest Satowa, Juraja Andrassyja, Manuela Moralesa Lame, Ismaela Morena Pina, Fernanda Serrano Migallon in drugih, in še posebej na poročilo Generalnega sekretarja Organizacije združenih narodov (OZN) o vprašanju diplomatskega azila,⁴⁶ ter na formalne vire regionalnega medameriškega prava, sprejete v okviru OAD.

5.2.1 Pojem azila in razmejitev

Beseda azil izhaja iz grške besede *asulon* in pomeni zavetje, zavetišče, zatočišče. V pravnem pomenu se uporablja kot oznaka za institut skrbi za ljudi, posebej tiste, ki potrebujejo organizirano pomoč in zaščito. Z vidika mednarodnega javnega prava razlikujemo predvsem dve vrsti azila: 1. nudenje zatočišča v prostorih diplomatskih poslopij osebam, ki jih preganjajo teritorialne oblasti – diplomatski azil (*diplomatic asylum*), in 2. nudenje zatočišča tujcem na teritoriju države, ki daje azil – azil v splošnem pomenu, teritorialni azil (*territorial asylum*).⁴⁷

Razlika med diplomatskim azilom in azilom v širšem pomenu je v kontekstu mednarodnega javnega prava bistvenega pomena. Splošno mednarodno pravo danes namreč ne priznava pravice do diplomatskega azila, izjema je le regionalno mednarodno pravo držav Latinske Amerike. Azil za tujce, ki ga države nudijo tujim državljanom na svojem teritoriju (teritorialni azil) pa se šteje za splošno sprejet institut mednarodnega prava. Splošna deklaracija človekovih pravic, sprejeta v okviru OZN, pravi: „Vsakdo ima pravico iskati in uživati v drugih državah pribežališče pred preganjanjem. Na to pravico se ni mogoče sklicevati v primeru pregona, ki dejansko temelji na nepolitičnih kaznivih dejanjih, ki so v nasprotju s cilji in načeli Združenih narodov.“⁴⁸ Poleg tega je Generalna skupščina ZN sprejela resolucijo 2312 (XXII), ki

⁴⁶ UNHCR, Question of Diplomatic Asylum. Report of the Secretary-General, 22.9.1975.

⁴⁷ Pravna enciklopedija, 1 zvezek, 1985, Savremena administracija Beograd, pod geslom azil.

⁴⁸ Splošna deklaracija človekovih pravic, člen 14, dostopno na: <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/slv.htm>

priporoča državam članicam, da nudijo pribežališče osebam, ki se sklicujejo na citirano določbo Splošne deklaracije človekovih pravic. Čeprav je v 70. letih v okviru OZN pričelo delo na načrtu konvencije o teritorialnem in diplomatskem azilu, do danes ni vidnih rezultatov.

Vezano na izraz azil naj dodamo, da je pri uporabi terminov veliko nedoslednosti. Tako se izrazi interni azil (*internal asylum*), eksterni azil (*external asylum*), politični azil (*political asylum*), s strani nekaterih avtorjev uporabljajo za označitev diplomatskega azila, spet drugi avtorji pa pod njimi razumejo teritorialni azil.⁴⁹

5.2.2. Definicija diplomatskega azila

Pojem diplomatski azil v najširšem pomenu označuje azil, ki ga nudi posamezna država v svojih diplomatskih misijah izven svojega teritorija (diplomatski azil v ožjem pomenu), v svojih konzulatih, na krovu svojih ladij, ki se nahajajo v teritorialnih vodah druge države (pomorski azil), kot tudi na svojih letalih in v vojaških ter paravojaških objektih na teritoriju tujih držav.

Diplomatski azil daje zatočišče osebam, ki ga iščejo zaradi političnega pregona ali strahu pred njim. Sir Ernest Satow označuje diplomatski azil kot vprašanje humanitarne prakse, in ne kot pravico, ki temelji na pravnih normah, in navaja, da se ga lahko podeli samo z namenom zaščite življenja in fizične integritete begunca v primeru neposredne nevarnosti. Tudi v teh primerih, tako Satow, naj bi bil azil začasna rešitev, begunca pa je potrebno predati na zahtevo lokalnih oblasti.⁵⁰

Glede na to, da danes diplomatski azil ni pravni institut splošnega mednarodnega prava, in tako de facto, kot tudi de iure obstaja le v državah Latinske Amerike so glavni formalni pravni vir regionalne mednarodne pogodbe OAD. Največji prispevek na področju diplomatskega azila so doprinesli latinskoameriški pravniki in diplomati, ki so se institutu v svojih delih veliko posvečali.

---

⁴⁹ v. točka 5.4.

⁵⁰ Sir E. Satow, 1979, *Satow's Guide to Diplomatic practice*, p. 114.

Vodilni dominikanski diplomat in teoretik Manuel Morales Lama v svojem delu *Diplomacia contemporanea: teoria y practica para el ejercicio profesional* definira diplomatski azil kot unikum medameriškega pravnega sistema: „diplomatski azil predstavlja izjemo od načela suverenosti države, ki pomeni zatočišče, ki ga dajo diplomatske misije držav Iberoamerike osebam, preganjanim zaradi političnih razlogov.“⁵¹

5.3. Zgodovina diplomatskega azila

5.3.1. Diplomatski azil v prostorih diplomatskih in konzularnih predstavništav

5.3.1.1. Azil v Evropi v 16. in 17. stoletju

V zgodovini se diplomatski azil pojavi v 15. stoletju z nastankom stalnih diplomatskih misij. Ko so v začetku 15. stoletja italijanske države spremenile status začasnih odposlancev v stalne misije, se je pokazalo za nujno status nedotakljivosti, ki ga uživa oseba odposlanca, podeliti tudi prostorom, v katerih biva. Ta praksa se je v 16. in 17. stoletju razširila po evropskih državah, tako da so status nedotakljivosti uživali tudi vozilo, stavbe v isti četrti, ponekod pa tudi cela četrt (*franchise du quartier*) v kateri je imel prebivališče odposlanec. Tak status je bil priznan tako z dejansko prakso, kot tudi s predpisi, kot primer navajamo določilo beneškega statuta iz leta 1554, ki pravi: „tisti, ki se je zatekel v hišo diplomata, ne bo tja zasledovan, in njegovi zasledovalci bodo hlinili nevednost o njegovi prisotnosti“ („*he who has taken refuge in the house of a diplomat shall not be followed there, and his pursuers are to feign ignorance of his presence*“). Čeravno dokaj trdno uveljavljena, je bila institucija diplomatskega azila v praksi predmet nasprotovanj. Podeljeni azil se ni spoštoval v primerih oseb, ki so napadale suverenost in javno dobrobit. Beneški statut kot izjemo od zaščite, ki jo nudi azil, navaja osebo, ki je zagrešila splošno kaznivo dejanje.

---

⁵¹ M. Morales Lama, 2005, *Diplomacia contemporanea: teoria y practica para el ejercicio profesional*, p. 144.

5.3.1.2. Poznejši razvoj azila v Evropi

V 17. stoletju je institucija zaradi masovnih zlorab, predvsem statusa nedotakljivosti celih mestnih četrti (*franchise des quartiers*), začela izgubljati ugled in veljavo. V praksi je to pomenilo, da je bila, kadar je odposlanec izobesil zastavo na hiši, v kateri je prebival, četrt izvzeta iz lokalne jurisdikcije, in predstavniki lokalne teritorialne oblasti niso imeli vstopa na ta območja brez dovoljenja odposlanca, kar je povzročilo, da je območje postalo zatočišče storilcev kaznivih dejanj, in s tem grožnja javni varnosti. Prav tako so z razvojem modernega koncepta države lokalne oblasti težko tolerirale tako široko zastavljeno pravico do nedotakljivosti, ki so jo razumele kot grožnjo svoji suverenosti. Prvi primer ukinitve *franchise du quartier* je ukrep španskega kralja s konca 17. stoletja, s katerim je izvzetje od španske jurisdikcije omejeno le na bivališče odposlanca. Sledil je ukrep papeža Inocenca XI, ki je uspel prepričati Anglijo, Beneško republiko, Poljsko, Španijo in Avstrijo o ukinitvi statusa *franchise des quartiers* za njihove ambasade v Rimu.

Kljub tendencam zmanjševanja dometa diplomatskega azila so v teku 18. stoletja odposlanci nadaljevali z dajanjem azila v svojih rezidencah in prostorih misij. Sir Ernest Satow opisuje dva znamenita dogodka v zgodovini diplomacije. Prvi je primer Duke of Ripperda, finančnega in zunanjega ministra v času Felipeja V v Španiji, ki je bil obtožen izdaje zaupanja in se je leta 1726 zatekel v rezidenco britanskega ambasadorja v Madridu, kjer so mu španske oborožene sile vseeno odvzele prostost. Incident je izzval meddržavni spor, ki sta ga državi rešili šele s podpisom Sporazuma iz Seville leta 1729. Nekoliko kasnejši, iz leta 1747, je švedski primer. Christopher Springer, trgovec rojen v Rusiji s prebivališčem v Stockholmu, je bil obtožen sokrivde v kaznivem dejanju veleizdaje, zato se je zatekel v prostore britanskega veleposlaništva v Stockholmu. Veleposlanik ga je kasneje zaradi grožnje z nasilnim vstopom izročil oblastem, hkrati pa se je pritožil zaradi kršitve diplomatskih privilegijev. Sledila so nesoglasja med britansko in švedsko vlado, ki so privedla do recipročnega odpoklica veleposlanikov.⁵²

---

⁵² Ibidem, pp. 112-113.

Od 19. stoletja dalje se je diplomatski azil v Evropi praktično nehal podeljevati, znanih je le še nekaj primerov, ki so se zgodili v času velikih političnih nemirov. Nekaj primerov dajanja diplomatskega azila najdemo tudi v zgodovini Kitajske, Perzije, Maroka in Turčije.

Nadaljnji razvoj instituta diplomatskega azila je v 19. stoletju poenotil stališča avtorjev glede tega, da se diplomatski azil ne more podeliti storilcem kaznivih dejanj, ni pa enotnega mnenja o podeljevanju azila storilcem političnih zločinov. V novejšem času, od 20. stoletja pa do danes, institucija živi le na območju Latinske Amerike.

5.3.1.3. Zgodovinski razvoj diplomatskega azila v Latinski Ameriki

V času, ko je bila praksa nudenja diplomatskega azila v Evropi v zatonu, je institucija v državah Latinske Amerike doživljala razcvet. Razlogi za uveljavitev institucije diplomatskega azila na tleh Latinske Amerike so najboljše povzeti v zaključnem nagovoru kolumbijske vlade pred Meddržavnim Sodiščem v Haagu v sporni zadevi med Perujem in Kolumbijo – primer Haya de la Torre: „Ameriška institucija azila, s posebnimi lastnosti ki jih ima na kontinentu, je, na kratko, rezultat dveh sočasno obstoječih pojavov, ki izhajata iz prava in politike, in sta evidentna skozi zgodovino teh držav: na eni strani moč demokratičnih načel, spoštovanja posameznika in svobode misli, in na drugi strani, neobičajna pogostnost revolucij in oboroženih spopadov, ki po vsakem notranjem konfliktu pogosto ogrožajo varnost in življenje oseb na poraženi strani.“⁵³

V nadaljevanju kronološko navajamo nekatere zgodovinske primere dajanja diplomatskega azila v Latinski Ameriki:

- V letu 1850 je bivši predsednik Ekvadorja dobil zatočišče v prostorih konzulata Kolumbije (ki se je tedaj imenovala Nova Grenada) v Quito, in kasneje v konzulatu ZDA.
- Leta 1865 je predsednik Peruja s svojimi ministri dobil zatočišče v veleposlaništvu Francije v Limi.

---

⁵³ Question of Diplomatic Asylum. Report of the Secretary-General, p. 4.

- V maju 1870 je veleposlanik Velike Britanije v Gvatemali nudil azil gvatemalskim politikom.
- Leta 1874 je veleposlanik ZDA v Boliviji nudil azil dvema osebama, ki ju je iskala bolivijska vlada.
- Številni so primeri (1875), ko so politični begunci dobili azil na veleposlaništvu ZDA v Haitiju.
- Leta 1885 sta predsednik in notranji minister Ekvadorja dobila azil na veleposlaništvu Kolumbije.
- Leta 1891 je konflikt med predsednikom in kongresom Čila vodil do dodeljevanja azila dvema osebama v veleposlaništvu ZDA v Santiago de Chile. Istega leta sta dve skupini 5 in 19 oseb v Čilu dobili zatočišče v veleposlaništvih ZDA in Španije.

5.3.2. Diplomatski azil na vojnih in trgovskih ladjah v Latinski Ameriki

Poleg diplomatskega azila v prostorih veleposlaništev, se je od začetka 19. stoletja, v praksi pomorskih sil dokaj pogosto izvajala posebna oblika azila, na vojaških in trgovskih ladjah, t.i. pomorski azil.

Znan je primer spora med Argentino in Paragvajem, ki je sledil revoluciji v Paragvaju, ko je veliko število Paragvajskih revolucionarjev dobilo zatočišče na argentinskih ladjah. Paragvaj je temu ostro nasprotoval, navajajoč med drugim, da osebe, ki so dobile azil niso politični begunci, temveč navadni kriminalci in dezertarji - kategorije, ki jim mednarodna pogodba iz Montevidea iz 1889 izrecno odreka privilegij azila; ter da je Argentina svojo trgovsko ladjo Lambare nepošteno spremenila v vojaški transport, izključno z namenom, da omogoči nudenje azila na njenem krovu. Incident je rezultiral v prekinitvi diplomatskih odnosov med Argentino in Paragvajem.

Med primeri azila, ki so ga nudile trgovske ladje je zanimiv azil, ki ga so ga na britanski trgovski ladji Chili našli številni begunci iz Ekvadorja po neuspešnem vojaškem uporu. Pomemben je tudi slučaj severnoameriške poštne ladje Acapulco, ki je prevažala gvatemalskega državnika, generala Barrundio, iz Mehike v Salvador. V času postanka v gvatemalski luki so gvatemalske oblasti zahtevale in dobile

dovoljenje ameriškega odpravnikova poslova za aretacijo političnega begunca Barrundie. General Barrundia je odklonil predajo, in je bil ubit. Eden zadnjih primerov je tisti francoske ladje Panama, ki je leta 1885 vkrcala haitijskega revolucionarja. Lokalne oblasti so zahtevale njegovo predajo, kar so francoske oblasti odklonile, zato je Haiti popustil.

5.4. Regionalna pravna ureditev diplomatskega azila

Začetki kodifikacije običajnega prava diplomatskega azila v Latinski Ameriki segajo v 19. stoletje v turbulentno obdobje po osvoboditvi ameriških držav izpod kolonializma. Pred sprejemom več mednarodnih sporazumov, ki urejajo vprašanja diplomatskega in teritorialnega azila, so se visoki diplomatski predstavniki držav Latinske Amerike in drugih držav akreditiranih v Latinski Ameriki večkrat sestali z namenom definirati temeljna načela vezane na pravno institucijo azila. Tako so bili sprejeti trije paketi pravil: pravila iz Lime iz leta 1865, pravila iz La Paza 1898 in pravila iz Asunciona iz 1922.

Pravila iz Lime so se oblikovala v zadevi, ko je veleposlanik ZDA v Peruju nudil azil perujskemu generalu Cansecu v maju 1865, kar je med vladama povzročilo resne težave, zato je diplomatski zbor, akreditiran pri perujski vladi, sestavil nekaj pravil usmerjenih v omejitev pravice do azila, ki pa niso veljala avtomatično, in bi jih morale potrditi zadevne vlade. Leto kasneje je več perujskih državljanov dobilo azil pri francoskem veleposlaništvu v Limi, ki jih je odklonilo izročiti perujski vladi. Dogodek je povzročil spor, ki so ga na pobudo diplomatskih predstavnikov poskušali rešiti z večkrat obnovljenimi pogajanjmi, vendar brez uspeha, večkrat celo z nasprotnim učinkom.

Pravila iz La Paza so vsebovana v sporazumu, ki so ga leta 1898 sklenili šefi diplomatskih misij Brazilije in ZDA, akreditirani v Paragvaju. Določajo pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za podelitev azila in obveznosti azilanta.

Pravila iz Asunciona so leta 1922 sestavile diplomatske misije Argentine, Bolivije, Brazilije, Kube, Francije, Nemčije, Peruja, Španije, ZDA, Združenega Kraljestva in Urugvaja, akreditirane v Paragvaju. Dopolnjujejo pravila iz La Paza.

Poleg štirih glavnih konvencij, ki se ukvarjajo s problematiko azila, vsebujeta posamezne določbe o azilu še dve regionalni mednarodni pogodbi:

1. Konvencija o mednarodnem kazenskem pravu⁵⁴, podpisana leta 1889 v Montevideu, s strani Argentine, Bolivije, Paragvaja, Peruja in Urugvaja. Med drugim omenja vprašanje azila - pomemben je člen 17, ki določa, da je azil za politične prestopnike potrebno spoštovati pod pogojem, da odposlanec o vsakem primeru obvesti vlado države sprejemnice, ta pa ima pravico zahtevati, da se zadevna oseba takoj, ko je to mogoče, pošlje v tujino, pri čemer se njegovega odhoda ne bo oviralo.

2. Bolivarski sporazum o izročitvi⁵⁵, podpisan leta 1911 na kongresu bolivarskih držav (Bolivije, Kolumbije, Ekvadorja, Peruja in Venezuele)⁵⁶ v Caracasu. Sporazum obravnava vprašanje izročitve med državami, azil pa ureja člen 18, ki pravi, da države podpisnice spoštujejo institucijo azila skladno s principi mednarodnega prava. Na sporazum sta se vpleteni državi sklicevali v zadevi Kolumbija - Peru, in sta glede njegove vsebine in njene interpretacije podajali nasprotujoča si mnenja.

5.4.1. Konvencija o azilu, Havana 1928

Konvencija o azilu⁵⁷ je bila sprejeta 20.2.1928 na VI. medameriški konferenci v Havani. Podpisale so jo vse države članice takratne panameriške unije⁵⁸, potrebno pa je omeniti, da je delegacija ZDA podala na zapisnik izrecni pridržek, da ZDA t.i. doktrino azila ne priznavajo kot del mednarodnega prava. Konvencija, ki ima 4 člene,

---

⁵⁴ Tratado de Montevideo sobre Derecho Internacional Penal

⁵⁵ Tratado Bolivariano sobre Extradicion

⁵⁶ Ta skupina držav je znana pod imenom bolivarske države ker jih je v začetku 19. stoletja ustanovil Simon Bolivar

⁵⁷ V izogib terminološkim nejasnostim naj poudarimo, da kljub uporabljenemu terminu „azil“, Konvencija o azilu ureja vprašanje diplomatskega azila.

⁵⁸ v. p. 4.

je v veljavi v naslednjih državah: Brazilija, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Salvador, Ekvador, Gvatemala, Haiti, Honduras, Mehika, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Urugvaj.

V nadaljevanju naj povzamemo bistvo ureditve azila. V 1. členu se prepoveduje nuditi azil navadnim kriminalcem (osebam obtoženim ali obsojenih storitve splošnega kaznivega dejanja) in vojaškim dezertjerjem, katere je v primeru, da se zatečejo v prostore veleposlaništev, vojaških objektov, ali na krov vojaških ladij in letal, potrebno predati lokalnim oblastem.

Azil se lahko podeli političnim beguncem v veleposlaništvih, na krovu vojaških ladij in letal ter v vojaških objektih, pod naslednjimi pogoji:

1. če gre za nujen primer, in samo za čas, nujno potreben da si oseba, ki išče azil, na drug način zagotovi varnost,
2. diplomatski zastopnik je obvezan sporočiti dajanje azila zunanjemu ministru države, katere državljan je oseba ki se ji daje azil, ali lokalnim oblastem (če je azil podeljen na kraju izven glavnega mesta),
3. vlada teritorialne države lahko zahteva, da se begunec v najkrajšem času napoti izven njenega ozemlja, v zameno pa lahko diplomatski predstavnik države, ki je dala azil, zahteva garancijo, da bo oseba lahko nemoteno zapustila državo.⁵⁹

Med trajanjem azila je potrebno beguncu prepričati vsako dejavnost zoper splošno varnost države.

5.4.2. Konvencija o političnem azilu, Montevideo, 1933

Na podlagi sklepa o nadaljnji kodifikaciji mednarodnega ameriškega prava, ki ga je sprejela VI. medameriška konferenca 18.2.1928, je Ameriški inštitut za mednarodno pravo s strani Sveta panameriške unije dobil navodilo, naj pripravi osnutek dokumenta, ki bo uredil različna vprašanja, med njimi institucijo političnega azila. Osnutek dokumenta o političnem azilu je bil predložen v obravnavo VII. medameriški

---

⁵⁹ v. Convencion sobre Asilo Politico, <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-37.html>; in Sir E. Satow, 1979, Satow's Guide to Diplomatic Practice, p. 113.

konferenci, ki se je sestala v Montevideu 26.12.1933, in je sprejela Konvencijo o političnem azilu⁶⁰. Podpisalo jo je 18 držav, ZDA konvencije niso podpisale, pač pa so podale izjavo, da se glede na to, da ZDA ne priznavajo doktrine azila kot dela mednarodnega prava, delegacija ZDA vzdržuje podpisa konvencije. Konvencija zavezuje naslednje države: Brazilija, Čile, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Ekvador, Salvador, Gvatemala, Haiti, Honduras, Mehika, Nikaragva, Panama, Paragvaj in Peru. Konvencija ima 9 členov in predstavlja dopolnitev in prilagoditev Konvencije iz Havane.

V preambuli konvencije je izrecno zapisano, da je namen sklepanja Konvencije o političnem azilu definirati pojme ki jih vsebuje Konvencija iz Havane. Pomembne so določbe členov 1 - 4. Prvi člen je nadomestil člen 1. havanske konvencije z novim besedilom, bistvena razlika pa je v tem, da je v celoti izbrisan 3. odstavek 1. člena havanske konvencije, ki je urejal izročitev oseb, obtoženih ali obsojenih splošnega kaznivega dejanja, ki so se zatele na ozemlje tuje države. Ta določba je bila močno kritizirana ker je obravnavala popolnoma drug pravni institut, ki ga ne gre mešati z institutom (diplomatskega, op.a.) azila. Naslednja razlika je v tem, da Konvencija o političnem azilu natančneje definira izraz obtožena oseba, tako da določa, da so to le osebe ki so bile preganjane ali obsojene skladno z pravili kazenskega prava. Člen 2 vsebuje ključno določbo, ki pravi, da je kvalifikacija političnega zločina - odločitev o tem, ali gre za politični zločin - v pristojnosti države, ki daje azil.

Člen 3, kakor navaja angleško besedilo konvencije, pravi: „Politični azil kot institucija humanitarnega značaja ni predmet reciprocitete. Vsakdo se lahko zateče pod njegovo zaščito, ne glede na državljanstvo, in ne glede na obveznosti, ki jih je sprejela država, katere državljan je. Vendar ga države, ki ne priznavajo političnega azila, razen z omejitvami in posebnostmi, lahko v tujih državah izvajajo samo na način in z omejitvami, kakor je priznan v tej tuji državi.“⁶¹ Špansko in francosko

---

⁶⁰ Podpisnice: Argentina, Brazilija, Čile, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Dominikanska republika (kasneje odstopila od konvencije), Ekvador, Salvador, Gvatemala, Haiti (kasneje odstopil od konvencije, nato pa svoj odstop preklical), Honduras, Mehika, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Urugvaj.

⁶¹ Convention on political asylum, article 3. "Political asylum, as an institution of humanitarian character, is not subject to reciprocity. Any man may resort to its protection, whatever his nationality, without prejudice to the obligations accepted by the State to which he belongs; however, the States that do not recognize political asylum, except with limitations and peculiarities, can exercise it in foreign

besedilo istega člena se od angleške različice pomembno razlikujeta⁶² in navajata, da države, ki priznavajo politični azil samo pod določenimi pogoji, lahko le-tega izvajajo samo v obsegu, v katerem ga same priznavajo. Za to pravilo bi težko rekli, da je povsem skladno s prvim stavkom tega člena, ki izrecno določa, da politični (diplomatski, op.a.) azil ni pogojen z reciprociteto.⁶³

Člen 4 Konvencije o političnem azilu določa, da bo, kadar se zahteva odpoklic diplomatskega predstavnika zaradi razprav, ki bi izhajale iz posameznega primera političnega azila, vlada diplomatskega predstavnika nadomestila, in tak odpoklic ne bo pomenil prekinitve diplomatskih odnosov med dvema državama. Namen tega člena je omejiti morebitne spore med državo, ki azil podeljuje, in državo sprejemnico zaradi posameznih primerov podelitve političnega azila.

Zanimanje za diplomatski (politični) azil je ponovno naraslo v času španske državljanske vojne. V tem kontekstu je argentinski zunanji minister Saavedra Lamas pripravil osnutek konvencije o diplomatskem in teritorialnem azilu, ki je bil poslan Generalni skupščini Lige narodov in zunanjim ministrom latinskoameriških držav. Osnutek ni bil na dnevnem redu VIII medameriške konference v Limi leta 1938, zato pa je služil kot osnova za sprejem Sporazuma o političnem azilu in beguncih, ki je bil sprejet leta 1939 v Montevideu na II. Južnoameriškem kongresu o mednarodnem zasebnem pravu. Sporazum je podpisalo le 6 držav, Argentina, Bolivija, Čile, Paragvaj, Peru in Urugvaj.

---

countries only in the manner and within the limits recognized by said countries.” Dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-37.html>

⁶² Convencion sobre asilo politico, articulo 3. “El asilo político, por su carácter de institución humanitaria, no está sujeto a reciprocidad. Todos los hombres pueden estar bajo su protección, sea cual fuere su nacionalidad, sin perjuicio de las obligaciones que en esta materia tenga contraídas el Estado a que pertenezcan; pero los Estados que no reconozcan el asilo político sino con ciertas limitaciones o modalidades, no podrán ejercerlo en el extranjero sino en la manera y dentro de los límites con que lo hubieren reconocido.” Dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-37.html>.

⁶³ Question of Diplomatic Asylum. Report of the Secretary-General, p. 128.

5.4.3. Konvencija o diplomatskem azilu, Caracas 1954

Konvencija o diplomatskem azilu⁶⁴ je bila sprejeta na X. medameriški konferenci v Caracasu dne 28.3.1954 po skoraj štiriletnem pripravljalnem obdobju, in je v veljavo stopila 29.12.1954. Držav podpisnic je 20, ratificirana pa je s strani 14 držav.⁶⁵ Uvodoma je potrebno navesti, da je bila ta konvencija sprejeta samo tri leta po izreku obeh sodb Meddržavnega sodišča v Haagu v edini zadevi azila, ki jo je to sodišče (do sedaj) obravnavalo. Z njo se je tako želelo razjasniti nekaj dvomov in vprašanj, ki so državam ostala tudi po obeh sodbah Meddržavnega sodišča (katerima se podrobneje posvečamo v poglavju 5.5.)

5.4.3.1. Priprava konvencije

Delo na pripravi konvencije je pričelo takoj po sprejetju druge sodbe Meddržavnega sodišča v Haagu v edini zadevi azila - Kolumbija v. Peru - ki jo je obravnavalo to sodišče. Svet OAD je na sestanku v februarju 1951 leta sprejel resolucijo o azilu, s katero priporoča medameriškemu pravnemu odboru, naj prednostno obravnava problematiko političnega (diplomatskega) azila, izgnancev in beguncev. Ta je tako leta 1952 pripravil dva osnutka, osnutek konvencije o teritorialnem azilu in osnutek konvencije o diplomatskem azilu. Osnutek konvencije o diplomatskem azilu je povzel bistvene določbe konvencije o azilu iz Havane iz 1928 in konvencije iz Montevidea iz 1933, in jim dodal nekaj novih rešitev. Osnutke je v maju 1953 obravnaval Medameriški svet juristov skupaj s še dvema osnutkoma, ki sta ju pripravili Argentina in Brazilija. Posebna delovna skupina medameriškega odbora juristov, Argentine in Brazilije je na tej podlagi pripravila nov osnutek, ki je podlaga za Konvencijo o diplomatskem azilu iz 1954.

---

⁶⁴ Convencion sobre asilo diplomatico, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-46.html>

⁶⁵ Države podpisnice: Argentina, Bolivija, Brazilija, Čile, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Dominikanska republika, Ekvador, Salvador, Gvatemala, Haiti, Honduras, Mehika, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Urugvaj, Venezuela. Konvencije niso ratificirale: Bolivija, Čile, Kolumbija, Kuba, Honduras, Nikaragva. Gvatemala, Honduras, Dominikanska republika in Urugvaj so konvencijo podpisale s pridržkom, Haiti je konvencijo leta 1967 odpovedal, nato pa odpoved leta 1974 preklical.

5.4.3.2. Bistvene značilnosti konvencije

V primerjavi s predhodnima dvema konvencijama, ki obravnavata vprašanje diplomatskega (političnega) azila je ta bistveno daljša in bolj natančna v svoji ureditvi. Nedvoumno poziva teritorialne države k spoštovanju diplomatskega azila, ki se daje skladno z določbami te konvencije, hkrati pa določa, ima vsaka država diskrecijsko pravico odločiti, ali bo v posameznem primeru nudila azil ali ne. Izpostavljen je element nujnosti pri podeljevanju azila, pri čemer so države ki nudijo azil tiste, ki samostojno odločajo o naravi prekrška in o stopnji nujnosti. Konvencija uvaja novost, ki predvideva, da dejstvo, da vlada teritorialne države (še) ni priznana s strani države, ki podeljuje azil, ne vpliva na uporabo te konvencije, po drugi strani pa nobeno dejanje, izvršeno na podlagi konvencije, še ne implicira priznanje vlade teritorialne države.⁶⁶ Zanimiva je tudi rešitev, ki predvideva, da lahko v primeru, ko mora diplomatski predstavnik, ki nudi azil, zaradi prekinitve diplomatskih odnosov zapustiti teritorij države sprejemnice, državo zapusti skupaj z azilanti.

5.4.3.3. Pregled določb konvencije⁶⁷

Člen 1. Azil, ki se podeli osebam, iskanih zaradi političnih razlogov ali političnih prekrškov, v prostorih veleposlaništva, vojaških ladjah ali vojaških objektih in letalih, bodo teritorialne države spoštovale skladno z določbami te konvencije.

Za namene te konvencije je veleposlaništvo definirano kot vsak, katerikoli sedež redne diplomatske misije, rezidenca šefa misije, in prostori, ki so jih ti zagotovili za nastanitev azilantov, kadar število le-teh presega normalne kapacitete stavbe. Vojaške ladje ali letala, ki se začasno nahajajo v ladjedelnicah ali drugih objektih za popravilo, ne morejo biti kraj kjer se daje azil.

Člen 2. Vsaka država ima pravico nuditi azil, vendar ni obvezna to storiti, niti podati razloge zakaj je odklonila podeliti azil.

---

⁶⁶ Primeri, ko se nova vlada oblikuje v revoluciji, in še ni priznana s strani drugih držav, člani stare vlade pa iščejo azil na veleposlaništvih držav, ki nove vlade niso priznale, in ostali primeri hitrih sprememb na oblasti.

⁶⁷ Besedilo posameznih členov ni prevedeno v celoti, povzeli smo le bistvo izbranih določb. Polno besedilo konvencije dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-46.html>.

Člen 3. Azil se ne podeli osebam, ki so v času, ko ga zahtevajo, v kazenskem postopku zaradi splošnega kaznivega dejanja, ali so bili obsojeni s strani rednih pristojnih sodišč, in niso odslužili kazni, kot tudi ne vojaškim dezertarjem, razen v primerih, ko je vzrok za zaprositev za diplomatski azil očitno politične narave.

Člen 4. Država, ki podeljuje azil, odloča o naravi dejanja in o motivih za pregon.

Ta člen je izredno pomemben, saj razblinja dvome o tem, katera država je pristojna opredeliti naravo dejanja zaradi katerega oseba prosi za azil, in naravo motivov, zaradi katerih je preganjana; jasno namreč določa, da gre ta pristojnost državi, ki daje azil. Konvencija v tem ne sledi odločitvi Meddržavnega sodišča v Haagu iz leta 1950 v zadevi azil, v kateri sodišče Kolumbiji (kot državi ki daje azil) odreka pristojnost opredeliti naravo dejanja Haya de la Torreja⁶⁸.

Člen 5. Azil se lahko podeli samo v nujnih primerih in za čas, nujno potreben, da azilant zapusti ozemlje teritorialne države, pri čemer teritorialna država jamči, da njegovo življenje, svoboda ali osebna integriteta ne bodo ogroženi, ali dokler se varnost azilanta ne zagotovi na drug način.

Člen 6. Nujni primer je, med drugim, tisti, ko posameznika preganjajo osebe ali skupine oseb, nad katerimi je oblast izgubila nadzor, ali oblast sama, in je posameznik v nevarnosti, da bo izgubil življenje ali svobodo zaradi političnega pregona, njegova varnost pa se ne more zagotoviti na noben drug način.

Člen 7. Država, ki podeljuje azil, odloča o stopnji nujnosti v posameznem primeru.

Člen 8. Diplomatski predstavnik, poveljnik vojaške ladje, objekta ali letala, mora takoj, ko je to mogoče, obvestiti zunanjega ministra teritorialne države o danem azilu, če je bil azil podeljen na kraju izven glavnega mesta, pa lokalne oblasti.

Člen 9. Diplomatski predstavnik, ki daje azil, bo pri svoji oceni narave dejanja (katerega je obtožena ali obsojena oseba, ki išče azil) in glede obstoja splošnih

---

⁶⁸ v. poglavje 5.5. Praksa Meddržavnega sodišča v Haagu – primer Haya de la Torre

kaznivih dejanj, povezanih z njim, upošteval informacije, ki mu jih bo posredovala vlada teritorialne države; vendar se bo spoštovala odločitev (diplomatskega predstavnika, ki daje azil) naj se azil nadaljuje, ali njegova odločitev, da zahteva podelitev zagotovila za nemoten in varen odhod azilanta⁶⁹.

Člen 10. Dejstvo, da vlada teritorialne države ni priznana s strani države, ki daje azil, ne vpliva na uporabo te konvencije, in nobeno dejanje na podlagi te konvencije ne bo impliciralo priznanje vlade.

Člen 11. Vlada teritorialne države lahko kadarkoli zahteva, da azilant zapusti njeno ozemlje, pri tem pa mu mora jamčiti nemoten in varen odhod.

Člen 12. Vlada države, ki je dala azil, lahko zahteva, da se azilantu dovoli odhod na tuje ozemlje, pri čemer je teritorialna država zavezana takoj jamčiti nemoten in varen odhod, razen v primeru višje sile.

Člen 15. Kadar je pri prevozu azilanta potrebno prečkati teritorij države članice te konvencije, bo ta dovolila tranzit pod pogojem, da se ji po diplomatski poti dostavi izjava o varnem prehodu z navedbo, da gre za osebo s statusom azilanta, veljavno podpisano s strani diplomatske misije, ki je podelila azil. Na poti se smatra, da je azilant pod zaščito države, ki je podelila azil. Azilanta se ne sme pustiti na ozemlju teritorialne države ali v njeni neposredni bližini.

Člen 17. Po odhodu azilanta iz teritorialne države mu država, ki je podelila azil, ni zavezana omogočiti bivanja na njenem ozemlju, vendar se ga ne sme vrniti v teritorialno državo, razen če to sam izrecno želi. Najava teritorialne države, da bo zahtevala izročitev azilanta, ne vpliva na uporabo določil te konvencije. V tem primeru azilant ostane na teritoriju države, ki je dala azil, dokler ta ne prejme formalni zahtevka za izročitev, skladno s pravnimi načeli, ki urejajo institucijo izročitve v državi, ki je dala azil. Preventivni nadzor nad azilantom ne sme preseči 30 dni.

---

⁶⁹ šp. salvoconducto, ang. safe-conduct, fr. sauf-conduit

Člen 18. Osebi, ki ji je dodeljen azil, se ne sme dovoliti izvajanje kakršnegakoli dejanja proti splošni varnosti ali vmešavanje v notranje zadeve teritorialne države.

Člen 19. Če se zaradi nudenja azila prekinejo diplomatski odnosi med državama, lahko diplomatski predstavnik, ki je dal azil, zapusti teritorialno državo skupaj z azilanti. V primeru, da to ni mogoče zaradi razlogov, ki niso na strani azilanta ali diplomatskega predstavnika, se azilant preda diplomatski misiji tretje države, pogodbenici te konvencije, z jamčevanji, ki jih daje ta konvencija. Če tudi to ni možno, se azilant preda tretji državi, če ta z azilom soglaša. Teritorialna država mora spoštovati tak azil.

Člen 20. Diplomatski azil ni pogojen z načelom reciprocitete. Vsaka oseba, ne glede na državljanstvo, uživa zaščito po tej konvenciji.

Vezano na razmerje med Konvencijo o diplomatskem azilu iz Caracasa, Konvencijo o političnem azilu iz Montevidea in Konvencijo o azilu iz Havane, dominikanski avtor Manuel Morales Lama v svoji analizi pravne ureditve diplomatskega azila v Latinski Ameriki citira priznanega mehiškega strokovnjaka za mednarodno pravo in sodnika Meddržavnega sodišča Cesarja Sepulvedo, ki pravi, da pomeni konvencija iz Caracasa, gledano s stališča azilanta, pozitiven korak naprej, in je neodvisna od predhodno sprejetih konvencij na področju diplomatskega azila. Tako slednji ostajata v veljavi, od koder izhaja dvotirnost režima ureditve diplomatskega azila. V soobstoju sta namreč dva paketa pravil, od katerih eden temelji na načelih človeštva ali na običajnopravnem režimu, drugi pa na konvencionalnih pravilih.⁷⁰

5.4.4. Konvencija o teritorialnem azilu, Caracas 1954

Na X. medameriški konferenci so države članice OAD poleg Konvencije o diplomatskem azilu sprejele še Konvencijo o teritorialnem azilu, ki jo omenjamo le zaradi sistematike obravnave teme, saj problematika teritorialnega azila ni predmet pričujoče diplomske naloge.

---

⁷⁰ M. Morales Lama, 2005, *Diplomacia Contemporanea: Teoria y Practica para el Ejercicio Profesional*, p. 144-145.

5.5. Praksa Meddržavnega sodišča - primer Haya de la Torre

Praksa Meddržavnega sodišča na področju diplomatskega azila je skromna⁷¹. Sodišče je obravnavalo en sam primer – *Asylum Case*: spor med Kolumbijo in Perujem zaradi podelitve azila perujskemu politiku Victorju Raulu Haya de la Torre, in v tej zadevi v letih 1950 in 1951 izreklo dve sodbi.

5.5.1. Oris dejanskega stanja v sporu Kolumbija – Peru v zadevi podelitve azila

Spor med Kolumbijo in Perujem je nastal zaradi podelitve diplomatskega azila Victorju Raulu Haya de la Torre s strani kolumbijskega veleposlanika v Limi. Haya de la Torre, perujski državlján, doktor pravnih znanosti, ustanovitelj in voditelj politične stranke Alianza Popular Revolucionaria Americana (APRA)⁷² je 3.1.1949 zvečer vstopil v prostore kolumbijskega veleposlaništva in zaprosil za azil zaradi političnega pregona perujskih oblasti. Dne 3.10.1948 je v namreč Peruju izbruhnil vojaški upor, ki je bil zadušen že isti dan. Naslednji dan je bil izdan dekret, s katerim je APRA obtožena za pripravo in vodenje upora, njen predsednik Haya de la Torre pa razglašen za neposredno odgovornega. Zoper njega in zoper člane APRA se je začel kazenski pregon. Ker je bil Haya de la Torre dne 16.11. istega leta še na prostosti, so objavili poziv, naj se zglaší pri preiskovalnem organu. Po tromeščnem izmikanju oblastem je v januarju 1949 na kolumbijskem veleposlaništvu zaprosil za azil, ki mu je bil podeljen. Kolumbijski veleposlanik je o tem takoj naslednjega dne obvestil perujskega zunanjega ministra, skladno z določbami Havanske konvencije o azilu iz leta 1928, in zaprosil vlado v Peruju za pisni dokument, s katerim teritorialna vlada daje zagotovilo, da Haya de la Torre lahko varno zapusti državo. Dne 14.1.1949 je veleposlanik uradno kvalificiral dejanje kot politične narave in Haya de la Torreja kot političnega begunca. Perujska vlada je izdajo dovoljenja za varen odhod odklonila s trditvijo, da je Haya de la Torre obtožen splošnega kaznivega dejanja in tako ni upravičen do azila, ter da Peru ni dolžán sprejeti enostransko kvalifikacijo dejanja, kot jo je podal kolumbijski veleposlanik. Istočasno je stavbo kolumbijskega

---

⁷¹ V svoji zgodovini od leta 1947 do vključno 1.6.2007 je sodnišče obravnavalo 136 primerov, od katerih se samo zgoraj navedeni nanaša na problematiko azila.

⁷² Socialdemokratska politična stranka APRA (Alianza Popular Revolucionaria Americana) je danes na oblasti v Peruju, njen voditelj je Alan Garcia, aktualni predsednik države Peru.

veleposlaništva obkolila z barikadami z namenom preprečitve fizičnega pobega Haya de la Torreja. Državi sta se začeli o nastali situaciji pogajati, vendar do dogovora nista prišli, zato sta sprejeli odločitev o predaji zadeve v reševanje Meddržavnemu sodišču v Haagu. Ker pa državi dogovora nista uspeli skleniti niti o načinu predaje sodišču, sta dne 31.8.1949 v Limi podpisali akt s katerem soglašata, da ima vsaka stran pravico samostojno vložiti zahtevo o razrešitvi spora na Meddržavno sodišče, ne da bi se to dejanje štelo za neprijateljsko gesto nasprotne države.

5.5.2. Zadeva azil – sodba z dne 20.11.1950⁷³

Na podlagi dogovora z dne 31.8.1949 je vlada Kolumbije 15.10. 1949 vložila na Meddržavno sodišče vlogo, s katero sodišče zaproša, naj odloči: 1. ali je bila Kolumbija (kot država, ki daje azil) pristojna, da kvalificira, opredeli dejanje zaradi podelitve azila, in 2. ali je Peru kot teritorialna država obvezan omogočiti neoviran odhod azilanta z njegovega ozemlja (izdati dovoljenje za varen odhod). Pri tem se je izrecno sklicevala na Bolivarski sporazum o izročitvi iz leta 1911, Konvencijo o azilu iz Havane iz leta 1928, Konvencijo o političnem azilu iz Montevidea iz leta 1933, kot tudi na mednarodno ameriško pravo. V nasprotnem zahtevku je Peru zahteval od sodišča, naj odloči, da azil, podeljen Haya de la Torre-ju, ni skladen s Havansko konvencijo in pomeni njeno kršitev, in sicer iz dveh razlogov, navaja Peru: 1. Haya de la Torre ni bil obtožen političnega prekrška, temveč splošnega kaznivega dejanja, in 2. element nujnosti, ki ga za podelitev azila zahteva Havanska konvencija, ni bil podan.

Sodišče je 20.11.1950 s 14 glasovi za in 2 proti odločilo, da Kolumbija ni bila upravičena enostransko in na način, ki je zavezujoč za Peru, kvalificirati naravo prekrška oz. dejanja. S 15 glasovi za in 1 proti je razglasilo, da perujska vlada ni bila obvezana izdati zagotovilo za varen odhod Haya de la Torre iz Peruja.

S 15 glasovi za in 1 proti je sodišče zavrnilo trditev Peruja da je bil Haya de la Torre obtožen splošnih kaznivih dejanj. Sodišče je ugotovilo, da je edina obtožba, ki je bremenila Haya de la Torreja, obtožba vojaškega upora, vojaški upor pa sam po sebi

---

⁷³ Povzeto po: sodba Meddržavnega sodišča v Haagu z dne 20. November 1950 – Asylum Case.

ni splošno kaznivo dejanje. Nazadnje je sodišče z 10 glasovi za in 6 proti odločilo, ne da bi pri tem kritiziralo pristop kolumbijskega veleposlanika v Limi, da v času podelitve azila Haya de la Torreju niso bili izpolnjeni pogoji za njegovo podelitev skladno z relevantnimi sporazumi.

Glede sklicevanja Kolumbije na tri zgoraj navedene mednarodnopravne sporazume, in zatrjevanja, da je bila upravičena do kvalifikacije narave prekrška za namene dajanja azila, je sodišče ugotovilo: 1. če bi bila taka kvalifikacija dejanja samo začasna, ne bi bila sporna. Diplomatski predstavnik bi upošteval, da so pogoji podani, podal svoje mnenje, in če bi takemu mnenju druga stran nasprotovala, bi se nastalo nesoglasje reševalo na način, ki bi ga strani dogovorili. V postopku pa se je izkazalo, da je Kolumbija zatrjevala pravico podati enostransko in dokončno kvalifikacijo, zavezujočo za Peru.

Bolivarski sporazum o izročitvi, kot prvi izmed aktov, na katere se je Kolumbija sklicevala, navaja v enem izmed členov, da se institucija azila priznava v skladu s načeli mednarodnega prava. Ta načela pa ne predvidevajo možnost enostranske kvalifikacije dejanja. Po drugi strani pa iz pravil Bolivarskega sporazuma o izročitvi ni mogoče sklepati na rešitve glede diplomatskega azila. V primeru izročitve bi se begunec nahajal na ozemlju države zatočišča: če bi mu bil azil podeljen, taka odločitev ne bi derogirala suverenosti države, v kateri je dejanje storjeno. Nasprotno, v primeru diplomatskega azila je begunec na teritoriju države, v kateri je dejanje storjeno, odločitev o dajanju azila pa derogira suverenost teritorialne države in izvzema storilca izpod njene jurisdikcije.

Glede sklicevanja na Havansko konvencijo je sodišče navedlo, da ta ne izrecno, ne implicitno ne priznava pravice do enostranske kvalifikacije dejanja, zato tako sklicevanje Kolumbije ni upoštevano kot utemeljeno. Kar zadeva Konvencijo iz Montevidea, le-te Peru ni ratificiral, zato se nanjo ni moč sklicevati.

Glede sklicevanja na mednarodno ameriško pravo, Kolumbija ni dokazala obstoj stalne in enotne prakse enostranskega kvalificiranja dejanj, kot pravice države, ki nudi zatočišče, in je zavezujoča za teritorialno državo, ne na regionalni, ne na lokalni ravni. Dejstva, predložena sodišču, so tako nasprotujoča, da iz njih ni mogoče razločiti

uporabe, ki bi bila immanentna Latinski Ameriki, in sprejeta kot zakon. Iz vsega opsianega je sodišče sklepalo, da Kolumbija, kot država, ki je podelila azil, ni bila pristojna opredeliti naravo dejanja z enostransko in dokončno odločitvijo, zavezujočo za Peru.

Glede navajanja Kolumbije, da je bil Peru obvezan izdati dovoljenje za varen odhod, in tako omogočiti beguncu, da zapusti državo, je sodišče obrazložilo, da konvencija iz Havane omogoča izdajo dovoljenja za varen odhod begunca samo v primeru, ko teritorialna država zahteva, da begunec zapusti njeno ozemlje. Samo na podlagi take zahteve lahko diplomatski predstavnik, ki daje azil, v zameno zahteva varen odhod begunca. Obstajala pa je praksa, po kateri je diplomatski predstavnik takoj zahteval varen odhod begunca, vendar taka praksa ni zavezujoča za teritorialno državo, in se lahko pojasnjuje samo z razlogom učinkovitosti. V konkretnem primeru Peru ni zahteval odhod begunca, in zaradi tega ni bil obvezan dati dovoljenje za varen odhod.

Kar zadeva zahtevek Peruja, naj sodišče odloči da je podelitev azila Haya de la Torreju pomenila kršitev havanske konvencije, ker da je bil Haya de la Torre obtožen splošnega kaznivega dejanja, je sodišče zavzelo stališče, da bil Haya de la Torre obtožen le vojaškega upora, ki ni splošno kaznivo dejanje, zato je zahtevek Peruja neutemeljen. Vprašanje elementa nujnosti, ki naj ne bi bil podan v tem primeru (in tako predpostavlja kršitev havanske konvencije), je sodišče obravnavalo z vidika, da je bistveni element, ki upravičuje azil, obstoj neposredne nevarnosti za osebo begunca, in je posebej preučilo vsa dejstva vezana na ta primer.

Od izbruha vojaškega upora pa do podelitve azila so minili trije meseci. Pri podelitvi azila ni šlo za zaščito Haya de la Torreja pred nasilnimi in nenadzorovanimi dejanji neodgovornih skupin prebivalstva (torej zaradi humanitarnih razlogov), temveč je nevarnost za Haya de la Torreja predstavljalo soočenje s pravnimi postopki. Namen havanske konvencije pa ni zagotoviti zaščito državljanom, ki kujejo zaroto zoper državne institucije in se izogibajo rednim zakonitim postopkom. Za upravičenost do diplomatskega azila torej ne zadošča, da je oseba obtožena političnega zločina - z azilom se lahko ukrepa proti pravnim dejanjem le v primerih, ko pravno državo nadomeščajo arbitrarna dejanja oblasti. Ni bilo dokazano, je bil v tem času v Peruju sodni sistem podrejen izvršilni oblasti, ali da so bile zakonite pravice ukinjene.

Poleg navedenega konvencija iz Havane ni mogla vzpostaviti pravni sistem, ki bi jamčil osebam, obtoženim političnih zločinov, privilegij da se izognejo nacionalni jurisdikciji. Tak koncept bi bil namreč v nasprotju z enim izmed načel z najdaljšo tradicijo v Latinski Ameriki – načelom neintervencije. Kajti če bi havanska konvencija želela zagotoviti splošno zaščito vsem osebam, preganjanim zaradi političnih zločinov ob revolucionarnih dogodkih iz edinega razloga, da taki dogodki ovirajo zakonite postopke, bi to vodilo do ofenzivnih tujih intervencij v notranje zadeve držav.

V zvezi s številnimi primeri diplomatskega azila, ki jih je navajala Kolumbija, je bilo sodišče mnenja, da je upoštevanje pragmatičnosti in politične učinkovitosti vzpodbudilo teritorialne države, da priznajo azil, ne da bi takšne odločitve narekoval občutek o pravni obveznosti sprejetja (takšne odločitve). Institucija diplomatskega azila v Latinski Ameriki v veliki meri dolguje svoj razvoj izvenpravnim dejavnikom.

Ob tem, ko so sodniki odločili, da v času podelitve azila ni obstajal element nujnosti skladno s konvencijo iz Havane, so izrecno izjavili, da to ne pomeni kritike kolumbijskega veleposlanika. Njegova ocena primera naj ne bi bila relevantni faktor pri vprašanju veljavnosti azila, pomebno je le objektivno dejanske stanje.

Na podlagi opisanih ugotovitev so sodniki odločili, da podeljeni azil ni v skladu z 2. odstavkom 2. člena havanske konvencije. Kot je razvidno iz izida glasovanja, sodniki odločitve niso sprejeli soglasno.⁷⁴

5.5.3. Zahteva za interpretacijo sodbe z dne 20.11.1950 in sodba z dne 27.11.1950

Na dan vročitve sodbe v zadevi Azil, tj. 20.11. 1950, je bila sodišču v imenu kolumbijske vlade predložena zahteva za tolmačenje sodbe v zadevi azila. Sodišče je nemudoma, že 27.11.1950, z 12 glasovi za in 1 proti odločilo, da je zahtevek

---

⁷⁴ Ločena odklonilna mnenja so podali sodniki Alvarez, Badawi Pasha, Read, Azevedo, M. Caicedo, glede druge točke nasprotnega zahtevka pa se pod mnenje sodnika Reada podpisuje tudi sodnik Zoričič.

nedopusten. Sodni senat je vključeval tudi dva ad hoc sodnika, enega je imenovala kolumbijska, drugega pa perujska vlada.

V obrazložitvi sodbe je sodišče zapisalo, da je prvi pogoj za izdajo tolmačenja, ki mora biti izpolnjen skladno s statutom sodišča ta, da mora biti pravi namen zahteve dobiti interpretacijo sodbe, kar pomeni pojasnitev pomena in dometa zavezujoče odločitve. Poleg tega mora med strankama obstajati spor glede pomena in dometa zavezujoče odločitve.

Kolumbijska vlada je v svoji zahtevi prosila sodišče za odgovore na tri vprašanja, in sicer, ali je sodbo razumeti tako, da:

1. gre pravne učinke pripisati kvalifikaciji dejanja, ki bremeni Haya de la Torreja, kot jo je podal kolumbijski veleposlanik v Limi,
2. Peru ni upravičen zahtevati predajo begunca in da ga Kolumbija ni zavezana predati,
3. je, nasprotno, Kolumbija zavezana predati begunca.

Glede prvega vprašanja je sodišče ugotovilo, da ni bilo predloženo s strani obeh strank in je to zahtevala le Kolumbija v abstraktni in splošni obliki. Vezano na drugi dve vprašanji je menilo, da ti dve točki nista bili vključeni v originalne zahtevke strank in zaradi tega sodišče o teh vprašanjih ni moglo odločati. Zaradi tega se zahteva Kolumbije, naj se ugotovijo te pomanjkljivosti v sodbi, ne more upoštevati, saj se nanaša na nova vprašanja, o katerih sodišče ne more odločati prek interpretacije sodbe. Interpretacija v nobenem primeru ne more prekoračiti meja zahtevkov, kot so jih vnaprej določile stranke.

Končni argument sodišča je v tem, da ni izpolnjen tisti pogoj za izdajo interpretativnega mnenja, ki pravi, da mora med strankama obstajati spor. Sodišče s sporom ni bilo seznanjeno, sploh pa le-ta niti ni mogel nastati, glede na to, da je bil zahtevek za interpretacijo podan na dan vročitve sodbe.

5.5.4. Zadeva Haya de la Torre – sodba z dne 13.6.1951⁷⁵

Po vročitvi sodne odločbe dne 20.11.1950 je Peru nemudoma zahteval od Kolumbije njeno izvršitev, in sicer naj konča nepravilno dano zaščito in preda begunca Victorja Raula Haya de la Torre. Kolumbija je odgovorila, da bi izročitev begunca pomenila ne samo nespoštovanje sodbe Meddržavnega sodišča, temveč tudi kršitev Konvencije iz Havane, zato je že 13.12.1950 predložila sodišču novo zahtevo. V svoji zahtevi in v teku postopka je Kolumbija zahtevala od sodišča, naj določi način izvršitve sodbe in nadalje, naj izreče ali je v izvršitvi sodbe Kolumbija obvezna izročiti Haya de la Torreja.

S svoje strani je Peru zaprosil sodišče, naj določi, kako naj se sodba izvrši. Nadalje je zahteval, naj sodišče zavrne zahtevek Kolumbije, v katerem le-ta zahteva naj sodišče odloči, da ni zavezana izročiti begunca, in naj izreče, da mora podeljeni azil prenehati takoj po vročitvi sodbe z dne 20.11.1950, da perujsko pravosodje lahko nadaljuje izvajanje svojih pristojnosti, katerih izvrševanje je bilo odloženo.

V tej zadevi je sodišče odločilo:

1. Soglasno, da ni naloga sodišča, da izbere izmed več možnimi načini prenehanja azila in odloči na katerega izmed načinov naj azil preneha.
2. S 13 glasovi za in 1 proti, da Kolumbija ni obvezna predati Haya de la Torreja perujskim oblastem.
3. Soglasno, da bi azil moral prenehati po vročitvi sodbe z dne 20.11. 1950. in da ga je potrebno končati.

V postopku je moralo sodišče odločati tudi o zahtevku Kube, da sodeluje v postopku kot intervenient. Intervencija kubanske vlade je temeljila na dejstvu, da je bilo potrebno interpretirati nov aspekt konvencije iz Havane. Sodišče je intervencijo dopustilo.

Odločitev glede načina izvršitve sodbe je sodišče obrazložilo z navedbami, da je odločalo o pravilnosti, zakonitosti azila, in definiralo pravna razmerja, ki jih je uvedla

---

⁷⁵ Povzeto po: Haya de la Torre Case, sodba Meddržavnega sodišča v Haagu z dne 13.6.1951

konvencija iz Havane. Čeprav je iz zahtevkov strank razvidno, da so stranke želele, da sodišče odloči o načinu prenehanja azila, je sodišče menilo, da so le-ti načini pogojeni z dejstvi in možnostmi, katere lahko v največji meri ocenijo stranke same. Izbira ne more biti zasnovana na pravnih presojah, ampak sloni na praktični in politični učinkovitosti. Posledično, ni naloga sodišča, da opravi izbiro.

Vprašanje predaje begunca je bilo, z ozirom na predhodne zahtevke v zadevi, novo, tako se sodba z dne 20.11.1951 o tem ni izrekla. Skladno s havansko konvencijo je diplomatski azil začasne narave in nudi samo začasno zaščito političnim beguncem, ter mora prenehati takoj, ko je to mogoče.

Konvencija pa ne daje celovitega odgovora na vprašanje, na kakšen način naj azil preneha. Glede oseb, ki so zakrivile splošna kazniva dejanja, konvencija izrecno določa, da jih je potrebno predati lokalnim oblastem. Za politične begunce predpisuje podelitev zagotovila za nemoten, varen odhod iz teritorialne države. Tak odhod se lahko zahteva samo v primeru, ko je bil azil pravilno dan, in ko teritorialna država poda zahtevo, naj begunec zapusti državo.

Konvencija ne vsebuje nobenih določb, ki bi urejale situacijo, ko azil ni pravilno dan, in ko teritorialna država ne zahteva odhoda begunca iz države. Interpretirati odsotnost teh norm na način, ki nalaga obveznost predaje begunca, bi bila v popolnem nasprotju z duhom konvencije in latinskoameriško tradicijo vezano na azil, tradicijo, v skladu s katero se politični begunci ne predajajo. Tradicionalno izvajanje azila pa ne govori v prid temu, da je begunca potrebno izročiti zaradi nepravilno danega azila. Če bi se želelo prekiniti s tako tradicijo, bi konvencija o tem vsebovala izrecno določilo. Molk konvencije implicira, da je bil namen konvencije v taki situaciji prepustiti oceno okoliščin odločitvam politične iznajdljivosti in učinkovitosti.

Kot navedeno v sodbi z dne 20.11.1950, azil ne more nasprotovati dejanjem nacionalnega pravosodnega sistema. Varnost, ki izhaja iz azila, ne more pomeniti zaščito pred zakonom in jurisdikcijo zakonito ustanovljenih sodišč. Nikakor pa ni mogoče reči, da obstaja obveznost predati osebo obtoženo političnega zločina oblastem teritorialne države zaradi nepravilno nudenega azila. To bi namreč pomenilo

nudenje pomoči lokalnim oblastem pri pregonu političnih beguncev, in bi presegalo ugotovitve sodišča, navedene v predhodni sodbi.

Glede na to, da v primeru Haya de la Torre v sodbi z dne 20.11.1950 sodišče ni ugotovilo, da je bil begunec obtožen splošnega zločina, in kljub temu, da je ugotovilo, da je bil azil nuden v nasprotju s konvencijo, je sodišče odločilo, da Kolumbija ni dolžna predati begunca perujskim oblastem.

Sodišče je ugodilo zahtevku Peruja, da azil mora prenehati, in sicer prav zaradi tega, ker je bil nepravilno dan, tako da je tako nepravilnost potrebno odpraviti. V delu, v katerem je Peru zahteval, da po prenehanju azila perujsko pravosodje ponovno začne izvrševati svoja pooblastila, sodišče zahtevku Peruja ni ugodilo.

5.5.5. Dogodki, ki so sledili sodbama in sklepne misli

Z odločitvijo, da političnega begunca Kolumbija ni dolžna predati Peruju, in da sodišče ni dolžno odločiti o načinu prenehanja azila, ki pa mora prenehati, je sodišče pravzaprav napotilo stranki na iskanje diplomatskega izhoda iz nastale situacije.

Tako sta vladi začeli pogajanja in končno dosegli dogovor šele dne 22.3.1954. Dogovorjena rešitev je predvidevala takojšnje prenehanje azila s predajo Victorja Raula Haya de la Torre perujski vladi, ki pa ga je dolžna takoj izgnati iz države. Državi sta dogovor izvršili in Haya de la Torre je Peru zapustil 6.4.1954, po tem, ko je pet let in tri mesece preživel v „diplomatskem zaporu“. Odpotoval je v Mehiko, ki mu je zagotovila teritorialni azil.

Potrebno je omeniti, da sodba Meddržavnega sodišča v Haagu ni naletela na splošno odobravanje, in je bila kritizirana z več strani. Očitano ji je predvsem nerazumevanje latinskoameriške pravne tradicije in prakse. Menimo pa, da je dosežen sporazum, s katerim se je rešil položaj Haya de la Torreja, mogoče šteti za velik uspeh latinskoameriške diplomacije, ki je uspešno odpravila pomanjkljivosti in neživljenskost sodbe meddržavnega sodišča.

Victor Raul Haya de la Torre se je ponovno aktivno vključil v politično življenje svoje domovine Peruja kot, med drugim, predsednik politične stranke APRA.

Naj zaključimo oris znamenitega primera z mislijo avtorjev Atilia Fernandez Celauro in Omarja Araya Yampey: „Poudarimo naj, da je kljub številnim diplomatskim peripetijam in incidentom, humanitarna institucija diplomatskega azila še enkrat več uresničila svoj plemeniti cilj reševanja človeških življenj, in da je bilo zahvaljujoč njej rešeno dragoceno življenje dr. Haya de la Torreja, ki je s potekom časa svoji domovini podaril dragoceni prispevek.“⁷⁶

5.6. Praksa post Haya de la Torre – novejši primeri diplomatskega azila

Praksa nudenja diplomatskega azila se je v državah Latinske Amerike enako obsežno nadaljevala tudi po primeru Haya de la Torre. V nadaljevanju se osredotočamo na nekatere izbrane primere podelitve azila v obdobju, ki je sledilo kodifikaciji diplomatskega azila s sprejetjem Konvencije iz Caracasa leta 1954, vključujoč nekaj najnovejših primerov, še danes odprtih in v postopku reševanja skladno z normami mednarodnega prava. Naj na tem mesto omenimo, da Meddržavnemu sodišču v Haagu po primeru Haya de la Torre do danes ni bil predložen noben nov primer meddržavnega spora, ki bi bil vezan na vprašanje diplomatskega azila.

5.6.1. Primer Arbenz

Odmeven primer podelitve azila iz leta 1954 je primer gvatemalskega predsednika Jacoba Arbenz Guzman, ki je predsedniško mesto v Gvatemali zasedel leta 1951, po padcu diktatorja Jorgea Ubica in šestletni vladavini Juana Joseja Arevala Bermeja. Oblast je prevzel na miren način (kar se je zgodilo prvič v gvatemalski zgodovini) na drugih gvatemalskih splošnih volitvah. Izvajal je obsežne agrarne reforme, ki so trčile ob interese veleposestnikov in ameriških družb, in nekaterih frakcij v gvatemalski vojski. Nasprotovanja reformam, ob izraženi pro-komunistični orientaciji Arbenza, so

---

⁷⁶ Atilio Fernandez Celauro, Omar Araya Yampey, 2002, El Derecho de Asilo: “El Caso Haya de la Torre”, Derecho Internacional y Humanitario, Revista Juridica CEDUC, p. 8.

privedla do nestabilnosti v državi in posrednega vmešavanja ZDA v gvatemalske notranje zadeve. V juniju leta 1954 je bil Arbenz prisiljen odstopiti z oblasti, neposredno zatem pa se je z družino zatekel na mehiško veleposlaništvo, kjer je zaprosil za diplomatski azil. Istočasno so za diplomatski azil na različnih veleposlaništvih zaprosili številni člani Arbenzove vlade in drugi sodelavci odstopljenega predsednika, po nekaterih podatkih skupaj 900 oseb. Največ, 416, jih je sprejelo mehiško veleposlaništvo, kar gre pripisati neprikriti naklonjenosti mehiškega veleposlanika Prima Ville Arbenzovemu režimu. Argentinsko veleposlaništvo pa je sprejelo 120 oseb.

Podelitev diplomatskega azila tako velikemu številu oseb ter način, na katerega so azilanti izkoriščali status azila, je bil močno kritiziran, tudi z vidika kršitev veljavnih konvencij o diplomatskem azilu. Kritiki so zatrjevali, da je šlo za eno hujših zlorab omenjene institucije v Latinske Ameriki, navajajoč kot eno izmed kršitev dejstvo, da se je azilantom omogočala komunikacija z osebami izven veleposlaništev, kamor so se zatekli – lahko so telefonirali, sprejemali obiske, v veleposlaništvo pa naj bi se vnašal denar in orožje. Zaradi preprečitve tovrstnih aktivnosti je mehiško veleposlaništvo obkolila policija.⁷⁷

Novi gvatemalski predsednik Armas je najprej odklanjal izdajo dovoljenj za varen odhod azilantov, zatrjujoč, da ima dokaze, ki Arbenza bremenijo avtorstva splošnih zločinov, mednarodnopravna ureditev pa ne zagotavlja varnega odhoda osebam, odgovornim za splošne zločine. Glavni razlogi za kasnejšo Armasovo odločitev izdati dovoljenja za varen odhod so naslednji: 1. zavrnitev varnega odhoda vsaj nekaterim visokim državnikom bi pomenila zanikanje splošno uveljavljene, široke interpretacije pravice do azila, ki vključuje tudi pravico zapustiti teritorialno državo, 2. Mehika, ki je azil v svojem veleposlaništvu podelila Arbenzu in ostalim, in Gvatemala tradicionalno gojita prijateljske odnose, in nenazadnje 3. morebitna aretacija Arbenza bi le povečala njegovo priljubljenost v Gvatemali.⁷⁸

Po več kot dveh mesecih bivanja v veleposlaništvih je novi predsednik države Carlos Castillo Armas izdal dovoljenja za nemoten in varen odhod, tako da je za Arbenza in

---

⁷⁷ TIME, in partnership with CNN, Midnight Exile, 20.9.1954, ter Insane Asylum, 19.7.1954.

⁷⁸ Ibidem.

družino mehiško veleposlaništvo organiziralo poseben letalski prevoz v Mehiko. V času izgnanstva je bival v več evropskih državah, po vrnitvi v Latinsko Ameriko pa je živel v Urugvaju, na Kubi in v Mehiki.

5.6.2. O primerih diplomatskega azila v Čilu v 70. letih 20. stoletja

Daleč najbolj masovno podeljevanje azila, tako diplomatskega kot tudi teritorialnega, beleži Latinska Amerika v Čilu leta 1973 ob vojaškem državnem udaru, v katerem je bil z oblasti zrušen predsednik Salvador Allende. Za Čile, tako kot za večino latinskoameriških držav, do tedaj niso bile značilne vojaške intervencije v politična dogajanja. Še več, Čile je štel za eno najbolj stabilnih demokracij na kontinentu. Predsednik Salvador Allende je bil izvoljen na demokratičnih volitvah kot član socialistične vlade in marksist, njegov politični program pa je temeljil na izvedbi obsežnih reform z osnovnim ciljem dvigniti standard najrevnejših slojev prebivalstva.⁷⁹ Dne 11.9. 1973 pa je vojaški general Augusto Pinochet v oboroženem napadu usmerjenem na demokratično izvoljeno vlado Allendeja, prevzel oblast v državi.⁸⁰

Državnemu udaru je sledila huda represija nove oblasti, množične aretacije, mučenja, umori številnih privrženecv Allendejeve vlade. Po nekaterih ocenah je bilo ubitih več kot 4000, zaprtih pa več kot 60 000 oseb. Poročilo Visokega komisariata ZN za begunce (*United Nations High Commissioner for Refugees*, skrajšano UNHCR), organizacije, ki je odigrala ključno vlogo pri organizaciji pomoči beguncem iz Čila, navaja, da je situacija ob državnem udaru v Čilu primerljiva z obdobjem fašizma v Evropi v 30. letih prejšnjega stoletja.⁸¹

Problematiko nudenja zatočišča osebam, ki so ob tako močni represiji in masovnem pregonu želele zapustiti Čile, lahko razdelimo na tri dele: 1. položaj beguncev iz tujih

---

⁷⁹ Allendejevo ekonomsko politiko so zaznamovali takojšnji dvig delavskih plač za 40% ob zamrznitvi cen, nacionalizacija industrije bakra in bančnega sektorja, visoka stopnja inflacije. Na zunanje-političnem področju je izpostavil obnovitev diplomatskih odnosov z Kubo in tesnega sodelovanja s predsednikom Castrom, in pa konfrontacijo interesom ZDA.

⁸⁰ Predsednik Allende je, ko je dal zadnji govor v živo preko radia, umrl. Po nekaterih navedbah naj bi bil ubit v streljanju v vladni palači, po drugih pa naj bi storil samomor.

⁸¹ UNHCR, *The State of The World's Refugees 2000*, Chapter 5: Chile under General Pinochet, p. 126-127.

držav, ki so se v času državnega udara nahajale v Čilu; 2. položaj državljanov Čila, ki so v velikem številu zapuščali državo kot izgnanci; 3. položaj oseb, ki so iskale diplomatski azil.

Kar zadeva begunce iz tujih držav, naj bi jih bilo v letu 1972 v Čilu okoli 5000, večina jih je v Čile prišla po prihodu Salvadorja Allendeja na oblast, eni zaradi pregona desno usmerjenih vlad v državah izvora, drugi zaradi podpore "edinstvenemu socialističnemu eksperimentu". Samo dva dni po državnem udaru se je visoki komisar ZN Sadruddin Aga Khan povezal z zunanjim ministrom nove vlade in od njega zahteval spoštovanje in implementacijo Konvencije ZN o beguncih iz leta 1951 in protokola iz leta 1967. Glede na to, da je vlada predsednika Allendeja konvencijo ratificirala leta 1972, so bila pogajanja UNHCR-ja z novo vlado bistveno bolj uspešna in UNHCR je že 20.9.1973 odprl urad v Santiagu. Nekoliko kasneje je vlada dovolila ustanovitev Nacionalnega komiteja za pomoč beguncem, krajše CONAR⁸². Ustanovljeno je bilo 26 begunskih centrov, ki so pomagali pri urejanju dokumentov beguncev in njihovem odhodu iz Čila. Do konca oktobra je število registriranih beguncev naraslo na 1022. Več sto beguncev, večinoma državljanov Brazilije, Urugvaja in Bolivije je dobilo zatočišče v t.i. *Casa Suiza*, hiši pod zaščito švicarskega veleposlaništva. Do spomladi 1974 je s pomočjo UNHCR in CONAR-ja skupaj 2608 beguncev nameščeno v 40 državah, okoli 1500 pa jih je nezakonito odšlo v Peru in Argentino.⁸³

Masovni izgon državljanov Čila je vlada utemeljila z zakonom št. 81 iz novembra 1973, ki je dal vladi brezpogojna pooblastila glede izгона. Od decembra istega leta dalje je bilo tako tistim, ki so bili zaprti, vendar še ne obsojeni, omogočeno vlaganje prošenj za izpustitev s tem, da bodo nemudoma izgnani. V aprilu 1975 je nov zakon št. 503 omogočil enako politiko tudi glede že obsojenih državljanov. Številne mednarodne, državne in nevladne organizacije so se vključile v reševanje nastale situacije, najpomembnejšo vlogo so imele Medvladni komite za evropsko migracijo⁸⁴,

---

⁸² Comité Nacional de Ayuda a los Refugiados, skrajšano CONAR

⁸³ UNHCR, *The State of The World's Refugees 2000*, Chapter 5: Chile under General Pinochet, p. 126-127.

⁸⁴ Inter-governmental Committee for European Migration

Mednarodni komite rdečega križa⁸⁵ in UNHCR, ki so omogočile tisočim zapustiti državo. Begunce iz Čila je sprejelo več kot 110 držav na vseh kontinentih.

Pri podeljevanju diplomatskega azila je sodelovalo veliko veleposlaništev v Santiagu. V dnevih vojaškega udara je več kot 3500 čilencev iskalo azil v veleposlaništvih, predvsem Argentine, Francije, Italije, Mehike, Nizozemske, Paname, Švedske in Venezuele. Glede na dejstvo, da je v Latinski Ameriki uveljavljena praksa nudenja diplomatskega azila, so tudi veleposlaništva evropskih držav, akreditirana v Čilu, spoštovala tradicijo institucije medameriškega prava, in nudila zatočišče prebežnikom, ne glede na to, da vprašanje ni urejeno s splošnimi mednarodno-pravnimi dokumenti, temveč le z regionalnim pravom. Posebaj aktiven je bil pri tem veleposlanik Švedske, Harald Edelstam, ki je bil v decembru 1973 zaradi svojega delovanja na tem področju izgnan iz Čila. UNHCR-jeva diplomatska aktivnost je obsegala tudi pomoč osebam, ki so se zatele pod zaščito diplomatskega azila, vršil jo je z uporabo instituta dobrih uslug (*good offices*).

Konvencija o diplomatskem azilu iz Caracasa ne določa natančno v kolikšnem času je teritorialna država dolžna izdati dovoljenje za varen odhod azilanta na ozemlje tuje države. Člen 12 omenjene konvencije sicer določa, da "mora teritorialna država nemudoma, razen v primeru višje sile, dati zagotovila iz njenega 5. člena in ustrezno zagotovilo za varen odhod".⁸⁶ S tem se želi učinkovito regulirati diplomatski azil tudi tako, da se dovoli hitra evakuacija azilantom z namenom preprečiti, da bi se diplomatske misije spremenile v večna zatočišča ali celo v obliko zapora.⁸⁷ Kljub temu je dovoljenje za varen odhod pogosto predmet napetosti in pogajanj med vpletenima državama, in to vprašanje države rešujejo zelo različno. V Čilu je bilo dovoljenja mogoče pridobiti v razumnem času, izdana so bila v roku od nekaj dni, nekaj tednov, pa do malo čez 1 meseca. Okoli 500 primerov, med njimi slučaj družine Allende, je bilo razrešenih z neposrednimi pogajaji mehiškega veleposlanika Gonzala Martineza Corbale.

---

⁸⁵ International Committee of the Red Cross

⁸⁶ Konvencija o diplomatskem azilu, člen 12, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-46.html>.

⁸⁷ Dutrénit Bielous, Silvia. 1999. "Sobre la percepción y la decisión políticas de aplicar el asilo diplomático : una reflexión sobre experiencias latinoamericanas ". *América Latina Hoy*, vol. , num. 022, p. 115.

S posredovanjem UNHCR je bil dosežen dogovor z vlado, na podlagi katerega je do sredine oktobra 1973 vlada izdala dovoljenje za varen odhod 4761 osebam, ki so uživale diplomatski azil na različnih veleposlaništvih. Do maja 1974 je čilsko zunanje ministrstvo dovoljenje za varen odhod podelilo okoli 8000 osebam.⁸⁸

Od teh je bilo 71 primerov, katerih razrešitev je bila težavnejša – šlo je za t.i. “velike ribe”, osebe, tako poimenovane s strani vojaške hunte, za katere je postopek trajal 8 mesecev, potrebna so bila posebna pogajanja in dogovor z mehiško vlado. V razreševanje teh primerov je bil vključen zunanji minister Emilio Rabasa, ki je sam spremljal zadnje azilante na letu iz Santiaga v Mehiko junija 1974, v novembru istega leta pa je Mehika razglasila prekinitev diplomatskih odnosov z Čilom. Diplomatske odnose je kasneje spet vzpostavila vlada Patricia Aylwina.⁸⁹

5.6.3. Primer Noriega

V poznih 80 letih so na območju Latinske Amerike svetovno pozornost pritegnili dogodki v Panami, predvsem vojaška intervencija ZDA v Panami in s tem povezana usoda generala Manuela Antonia Noriega Morena. Noriega je bil poklicni vojak, rojen leta 1938 v Panama Cityju. Čeprav nikoli formalni predsednik Paname, je bil Noriega de facto šef države od leta 1983 – 1989. Položaj de facto vladarja je pridobil v avgustu 1983, ko si je dodelil čin generala, in začel graditi trdne temelje sodelovanja z ZDA, katerim je nudil pomoč v zvezi z številnimi aktivnostmi na področju Latinske Amerike. V oktobru leta 1984 so bile izvedene prve predsedniške volitve v Panami po 16 letih, na katerih je Noriega priredil rezultate glasovanja na način, da je zmagovalec volitev postal Nicolas Ardito Barletta. V času njegovega vladanja je bilo sodelovanje z ZDA še tesno, čeprav so se pojavljale kritike v opoziciji, da je Noriega vpleten v trgovino z nedovoljenimi drogami. Odnosi z ZDA so se zaostriili leta 1988, ko je bil Noriega obtožen številnih kaznivih dejanj in zločinov, predvsem trgovanja z narkotiki in terorizma. Po kontroverznih volitvah v maju leta 1988 so se odnosi med Noriego in

---

⁸⁸ UNHCR, *The State of The World's Refugees 2000*, Chapter 5: Chile under General Pinochet, p. 126-127.

⁸⁹ Dutrénit Bielous, Silvia. 1999. "Sobre la percepción y la decisión políticas de aplicar el asilo diplomático : una reflexión sobre experiencias latinoamericanas ". *América Latina Hoy*, vol. , num. 022, p. 115.

ZDA tako zaostri, da je po incidentu v decembru 1989, v katerem je bil v Panama Cityu ubit ameriški marinec, ameriški predsednik George H.W. Bush sprožil vojaško invazijo na Panamo.

V teku napada se je Noriega zatekel v apostolsko nunciaturo Svete Stolice, kjer je zaprosil za diplomatski azil. Ameriške enote so obkrožile stavbo, vendar spoštujoč latinskoameriško prakso dajanja diplomatskega azila, niso izvršile napada na predstavništvo. Po množičnih demonstracijah, na katerih je prebivalstvo zahtevalo sojenje Noriegi za storjene zločine in kršenje človekovih pravic, se je Noriega predal 3.1.1990. Sodili so mu v ZDA v postopku, ki je bil kritiziran s strani številnih opazovalcev in pravnikov. Leta 1992 je bil obsojen na 40 let zapora, leta 1999 pa je kazen znižana na 30 let. Istega leta je panamska vlada zahtevala izročitev Noriege zaradi obsodbe, ki mu je bila v odsotnosti izrečena v Panami leta 1995.

Dejstvo, da se je Noriega zatekel v apostolsko nunciaturo Svete Stolice v Panami, to je, v ustanovo ki je uživala diplomatske imunitete (nedotakljivost prostorov diplomatske misije), je za severnoameriške okupacijske sile predstavljal nerešljiv problem. ZDA so zavzele držo nepriznavanja tega diplomatskega azila, navajajoč, da se le-ta lahko podeli le političnim prebežnikom, ne pa tudi storilcem nepolitičnih kaznivih dejanj, kot je bil slučaj generala Noriege.⁹⁰ Še enkrat več je glavni vir nesoglasij predstavljal vsebinska napolnitev pojma politično kaznivo dejanje.

5.6.4. Primeri Carmona, Tamayo, Salazar

Vezano na poskus vojaškega udara in prevzema oblasti (ki jo je v rokah držal Hugo Chavez) aprila 2002 v Venezueli lahko navedemo nekaj primerov podelitve diplomatskega azila osebam, ki so sodelovale v poskusu prevzema oblasti.

Izstopa primer podelitve diplomatskega azila venezuelskemu državljanu Pedru Carmona Estanga, ekonomistu in gospodarstveniku, bivšemu predsedniku

---

⁹⁰ A. Gomez – Robledo Verduzco, 2000, Extradición en derecho internacional, Aspectos y tendencias relevantes, p. 143.

Fedecamaras⁹¹. Carmona, vodja opozicije, ki se je zoper Chavezovo ekonomsko politiko oblikovala v sindikatih, je bil v poskusu vojaškega prevzema oblasti 12.4.2002 postavljen za predsednika Venezuele. Na oblasti je ostal le 48 ur, v tem času je Carmonova začasna vlada razrešila Narodno skupščino in Vrhovno sodišče ter razveljavila venezuelsko ustavo. Po splošnih protestih aprila 2002 se je Hugo Chavez 14.4.2002 vrnil na oblast, Carmono so aretirali in zanj odredili hišni pripor. Obtožen upora in polastitve predsedniške oblasti, je Carmona vse obtožbe zanikal in izjavil, da je bil s strani vojske naprošen, naj vodi začasno vlado. Ko je sodišče izdalo odredbo o njegovi premestitvi v zapor, se je zatekel na kolumbijsko veleposlaništvo v Caracasu in zaprosil za diplomatski azil, ki mu je bil s strani kolumbijskega veleposlanika odobren.

Kolumbijska vlada je podala zahtevo za izdajo zagotovila za varen odhod Pedra Carmone Estange iz Venezuele. Vlada predsednika Chaveza je dokument izdala dva dni kasneje, Carmona pa je odpotoval v Bogoto, Kolumbija, ki mu je zagotovila teritorialni azil, in kjer živi do danes.

Ob tem gre omeniti, da je v avgustu leta 2002 Vrhovno sodišče Venezuele odločilo, da aprila istega leta v državi ni bilo državnega udara, pač pa je nastopila „praznina oblasti“, ki je nastala zaradi izpraznjenja mesta predsednika republike, kar je bila posledica Chavezovega odstopa⁹², in le to je bilo potrebno zapolniti.⁹³

V začetku aprila 2007 je Vrhovno sodišče Venezuele odobrilo zahtevek za izročitev Carmone, s katerim Venezuela zahteva njegovo izročitev zaradi privedbe na sodišče, kjer naj bi se mu sodilo za sodelovanje v poskusu vojaškega prevzema oblasti leta 2002. Odločitev sodišča temelji na Sporazumu o izročitvi med Venezuelo in Kolumbijo ter na resolucijah OAD. Glede na to, da zahtevek za izročitev ne bi bil utemeljen v primeru, da bi se dejanje Carmone opredelilo kot politično dejanje, je

---

⁹¹ Federacion de Camaras y Asociaciones de Comercio y Produccion de Venezuela.

⁹² Chavez je bil ob grožnji bombnega napada na palačo Miraflores s strani skupine vojaških funkcionarjev odpeljan v vojaško bazo Fuerte Tiuna v Caracasu, in od tod na otok Orchila v karibskem morju. Vojaške enote zveste Chavezu so ga osvobodile.

⁹³ Mnogi privrženci predsednika Chaveza so menili, da je odločitev sodišča škandalozna, tako da je kljub odločitvi državni tožilec Danilo Anderson pričel z obsežno raziskavo, katere namen je bil obtožiti opozicijske voditelje odgovornosti za izvedbo državnega udara in jih pripeljati na sodišče. V oktobru 2004 je sestavil obtožnice zoper več oseb. Novembra pa je bil ubit v bombnem napadu na njegov avtomobil.

venezuelski državni tožilec kot argument navedel, da bi Carmono Kolumbija lahko izročila skladno s sporazumom o izročitvi, ki sta ga ti dve državi podpisali 1985 in predvideva izročitev posameznika, ki je povzročil ali poskusil povzročiti smrt visokega državnika - osebe, pomembne zaradi funkcije, ki jo opravlja, ali položaja, ki ga zaseda (*magnicidio*), samemu dejanju pa odreka status političnega delikta.

Strokovna mnenja o zahtevku za izročitev Carmone in njegovih posledicah so različna. Fernando Gerbasi, venezuelski diplomat in nekdanji veleposlanik Venezuele v, med drugim, Braziliji, Italiji in Kolumbiji, ocenjuje kot nenavadno, da Venezuela izročitev zahteva šele pet let po podelitvi azila z utemeljitvijo, da Carmoni diplomatski azil ni bil veljavno dan, in nadaljuje, da je odločitev o podelitvi diplomatskega azila politična odločitev vlade, ki je v svojem dejanju suverena in ravna skladno z mednarodnim pravom. Venezuela je to dejanje Kolumbije priznala s tem, da je izdala dovoljenje za varen odhod Carmone. Diplomatski azil, dan Pedru Carmoni v kolumbijskem veleposlaništvu v Caracasu je, tako Gerbasi, primer diplomatskega azila, ki v celoti sledi normam mednarodnega prava in praksi držav na tem področju. Do izročitve lahko pride v primerih, ko se ocenjuje, da oseba ni politično preganjana, pač pa gre za storilca nepolitičnega kaznivega dejanja oz. več takih dejanj. Kolumbija je Carmono opredelila kot političnega preganjanca in mu na tem temelju podelila diplomatski azil, torej, status azilanta, Venezuela pa taki kvalifikaciji takrat ni nasprotovala. Gerbasi opozarja, da bi nastala situacija lahko ogrozila venezuelsko – kolumbijske diplomatske odnose, zato je pri reševanju potrebna previdnost, in zaključuje, da ni pričakovati, da bi Kolumbija spremenila politično držo in ugodila zahtevku po izročitvi, še zlasti glede na pomanjkanje dokazov, ki bi bili zmožni vplivati na opredelitev dejanja Carmone kot političnega dejanja (in ne splošnega kaznivega dejanja).⁹⁴

Dva dni po tem, ko je Carmona Estanga dobil diplomatski azil na kolumbijskem veleposlaništvu, se je kontraadmiral Carlos Molina Tamayo, ki je sodeloval v poskusu vojaškega prevzema oblasti, zatekel v rezidenco salvadorske odpravnice poslov, članice salvadorske diplomatske misije v Caracasu. Salvadorska vlada je 4.6.2002,

---

⁹⁴ F. Gerbasi, "No se puede extraditar a un asilado politico", intervju z F. Gerbasijem za El Nacional, dostopno na: <http://www.el-nacional.com/entrevistas/Detalle.asp?IdEntrevista=55&IdEntrevistado=41>

sklicujoč se na načela in pravila mednarodnega prava in zadevne notranjepravne vire, ter skladno z Konvencijo o diplomatskem azilu iz Caracasa (katere pogodbenici sta tako Salvador kot Venezuela), podelila diplomatski azil Molini Tamayo. Na zahtevo Salvadorja je venezuelska vlada tri dni zatem izdala zagotovilo za varen odhod Moline Tamayo, ki je naslednji dan dospel v Salvador.

Navedemo naj še en primer podelitve diplomatskega azila v zvezi z poskusom vojaškega udara v Venezueli leta 2002. Spomladi leta 2003 sta dva vojaška oficirja, brata Alfredo in Ricardo Salazar, zaprosila za diplomatski azil na veleposlaništvu Dominikanske republike, navajajoč kot razlog strah za lastno življenje. Po tem, ko je venezuelska vlada na zahtevo Dominikanske republike izdala dovoljenje za varen odhod, sta odpotovala v Santo Domingo.

5.6.5. Primer Ortega

Primer podelitve diplomatskega azila Carlosu Ortega Carvajal, venezuelskemu državljanu, političnemu in sindikalnemu vodji v državi, se navezuje na dogodke, opisane v primeru Carmona.

V letu 2001 je bil Carlos Ortega izvoljen za vodjo največje sindikalne organizacije v Venezueli (CTV), vendar je oblast rezultatom teh volitev nasprotovala, in Vrhovno sodišče ga ni potrdilo. Aprila 2002 je pod vodstvom Ortege CTV⁹⁵ organizirala državno stavko v znak nasprotovanja vladi Huga Chaveza, ki je privedla do poskusa državnega udara in vdora v predsedniško palačo Miraflores (v. supra). V obdobju od decembra 2002 do februarja 2003 sta obe organizaciji, CTV in Fedecamaras organizirali več stavk. Ob tem je venezuelski predsednik Chavez koncem leta 2002 uveljavil večji nadzor nad državnim naftnim podjetjem PDVSA⁹⁶ in nad prihodki od prodaje nafte. Posledično je vodstvo PDVSA, skupaj z CTV in Fedecamaras, organiziralo več stavk. Po zadušitvi nemirov, v marcu 2002, je bil Carlos Ortega obtožen storitve večih kaznivih dejanj v zvezi z organizacijo stavk in sabotžo naftne industrije, ter dejanj izdaje domovine in civilnega upornišтва.

---

⁹⁵ Confederacion de Trabajadores de Venezuela

⁹⁶ Petroleos de Venezuela

Ortega se je dne 13.3.2003 zatekel v prostore kostariškega veleposlaništva v Caracasu, kjer je zaprosil za diplomatski azil, ki mu je bil podeljen. Pri obravnavi zahtevka veleposlaništva Kostarike za pridobitev dovoljenja za varen odhod Ortege je prišlo do pravnega zapleta, zanimivega z vidika pravnih problemov pri podeljevanju diplomatskega azila in odnosa med teritorialno državo in državo ki daje diplomatski azil. Dne 26.3.2003 sta dva venezuelska odvetnika pred Vrhovnim sodiščem v Caracasu⁹⁷ vložila tožbo zoper republiko Kostariko in ministrstvo za zunanje zadeve Bolivarske republike Venezuele, s katero sta zahtevala odlog izdaje dovoljenja za varen odhod, ki bi omogočilo Ortegi, da zapusti državo in se na ta način izogne postopkom, ki bi jih zoper njega sprožili organi kazenskega pregona. Sodišče je v zadevi odločilo, da: 1. v zvezi z delom tožbe, uperjenim na državo Kostariko, ni pristojno vsebinsko obravnavati in odločiti o zadevi, in 2. je tožba v delu, uperjenem na Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Venezuele, nedopustna.⁹⁸

V oziru pravnih problemov, ki najpogosteje spremljajo podelitev diplomatskega azila, so zanimive navedbe tožnikov:

- da je veleposlanik Kostarike na podlagi prošnje, ki jo je Ortega vložil na sedežu diplomatske misije, speljal postopek podelitve diplomatskega azila, in obvestil venezuelsko zunanje ministrstvo, da je kostariška vlada prosilcu dodelila (diplomatski, op.a.) azil.
- da pri tem veleposlanik Kostarike ni ustrezno poizvedoval ali je venezuelski državljani Carlos Ortega res politični preganjanec ali storilec splošnih kaznivih dejanj, s čimer je kršena venezuelska ustava.
- da ima Kostarika skladno z 2. členom Konvencije o diplomatskem azilu pravico podeliti diplomatski azil, pri tem pa je dolžna verificirati, da prosilec ni obsojen oz. v postopku zaradi splošnih kaznivih dejanj. To pomeni, da je podelitev diplomatskega azila odvisna od preverbe realne pravne situacije prosilca, kar pa ni bilo storjeno v primeru državljana Ortege.
- da življenje Carlosa Ortege ni bilo v nevarnosti, kar pomeni da ni bil podan eden ključnih pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za dodelitev azila- pogoj

---

⁹⁷ Tribunal Supremo de Justicia de la Republica Bolivariana de Venezuela

⁹⁸ Sodba Vrhovnega sodišča Republike Venezuele št. 03-0859 z dne 24.05.2004, dostopno na: <http://www.tsj.gov.ve/decisiones/scon/Mayo/954-240504-03-0859.htm>

nujnosti. Še več, v času ko je čakal na azil, je Ortega vodil normalno javno življenje in dnevno sodeloval pri dogodkih, o katerih so poročali mediji.

- da veleposlanik Kostarike ni zaprosil za informacije, niti ni upošteval informacij, ki sta mu jih je posredovala venezuelska vlada in tretje osebe, s pomočjo katerih bi opredelil naravo (kaznivih) dejanj, ki so se pripisovala Ortegi.
- da se skladno s 14. členom venezuelskega zakona o beguncih in azilantih azil ne more dodeliti osebi, ki je obtožena, v postopku, ali obsojena pred pristojnimi sodišči zaradi splošnih kaznivih dejanj, ali osebi, ki je zagrešila zločine proti miru, vojne zločine, ali zločine proti človečnosti, kot so definirani v mednarodnih dokumentih.
- da venezuelska država ni ustrezno poskrbela za pravilno obveščanje države, ki daje azil, in tako Kostarike ni obvestila, da Ortega ni politični preganjanec, ampak so v teku preiskave in kazenski postopki zaradi domnevno storjenih kaznivih dejanj goljufije, volilne prevare, ponarejanja dokumentov, umorov, in drugih kaznivih dejanj.
- da navedene opustitve in dejanja pomenijo kršitev jurisdikcije in suverenosti države Venezuele.

Sodišče se je glede dela tožbe, uperjenega na državo Kostariko, v zadevi izreklo za nepristojno z obrazložitvijo, da skladno z Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih – 31. člen – diplomatske misije uživajo imuniteto in niso podvržene jurisdikciji lokalnih sodnih in upravnih oblasti teritorialne države. Ker je tožba uperjena, na eni strani, zoper državo Kostariko v osebi veleposlanika (in ne zoper samo osebo veleposlanika) in na drugi, zoper venezuelskega zunanjega ministra, v tej zadevi ni mogoče uporabiti določbe, ki urejajo imunitete veleposlanika. Sodišče opozarja na splošno pravilo mednarodnega prava, da država ne more biti podrejena oblasti ali sodstvu druge države (*par in parem non habet iudicium*), razen če s tem sama prostovoljno soglaša. Poleg tega je v obrazložitvi zapisano, da je potrebno ločiti dejanja države, ki jih je le-ta izvršila v svoji politični suverenosti – dejanja vladanja (*acta iure imperii*), od dejanj države, ki jih ureja zasebno pravo (*acta iure gestionis*), kot so gospodarski posli, glede katerih država ne uživa zgoraj navedene imunitete. V tem primeru tožniki navajajo domnevne kršitve venezuelske ustave s strani države Kostarike, ki so posledica podelitve diplomatskega azila venezuelskemu državljanu

Carlosu Ortegi. Tukaj je Kostarika delovala v sferi izvrševanja svoje suverenosti, in venezuelska sodišča niso pristojna za odločanje v tej zadevi.

Carlosu Ortegi so tako odobrili varen odhod iz države, odšel je v Kostariko, ki mu je podelila teritorialni azil.

V letu 2004 se je Ortega udeležil več političnih shodov v Miamiu, ZDA, zaradi česar se je vlada Kostarike odločila, da Ortegi odreče teritorialni azil in zahtevala, naj zapusti državo. Vlada Kostarike je to dejanje obrazložila s tem, da je Ortega v svojih nastopih razpihoval sovražstvo do venezuelske vlade, obtožujoč jo diktature in povzročitve ekonomske krize v državi, s čimer je prekršil dogovor o azilu, sklenjen med venezuelsko in kostariško vlado, ki izrecno zahteva, da Ortega ne sme javno politično nastopati proti vladi Venezuele. Ortega je zapustil Kostariko, naslednje leto pa je bil aretiran v Caracasu. V decembru 2006 je bil obsojen na 16 let zapora, od koder je uspel pobegniti avgusta istega leta.

5.6.6. Primer Gutierrez

Zanimiv je tudi primer podelitve diplomatskega azila nekdanjemu Ekvadorskemu predsedniku Luciu Gutierrezu.

Lucio Gutierrez je bil v začetku leta 2002 z absolutno večino glasov izvoljen za predsednika Ekvadorja. V času njegovega predsedovanja je hitro naraščanje politične krize v državi omogočilo, da so opozicijske politične sile dosegle Gutierrezovo razrešitev s strani Kongresa dne 20.4.2005. Sledil je razvoj dogodkov, kot je značilen za hitre spremembe oblasti v Latinski Ameriki; Kongres se je sestal na izredni seji, na kateri je za predsednika imenoval dotedanjega podpredsednika države Alfreda Palacia, Gutierrez pa se je v strahu pred razjarjenimi protestniki zatekel v prostore brazilskega veleposlaništva v Quitu. Brazilski veleposlanik mu je podelil diplomatski azil, štiri dni kasneje pa mu je brazilska vlada odobrila teritorialni azil ter organizirala njegov prevoz v Brasilio.

Spomladi leta 2006 je ekvadorska vlada opustila vse obtožbe zoper nekdanjega predsednika Gutierreza, ki se je vrnil v domovino, kjer nadaljuje svoje politično delovanje.

5.7. Pravni vidiki diplomatskega azila

Politični in pravni elementi diplomatskega azila so tako neločljivo povezani in medsebojno prepleteni, da jih je težko ločeno obravnavati.

Lahko bi ugotovili, da je ponavljajoča se, stalna politična praksa obravnavanja političnih beguncev, pripeljala do kreiranja običajnih norm ureditve diplomatskega azila, razlikovanja v tej praksi pa do potrebe po kodifikaciji in sklenitvi mednarodnih sporazumov na tem področju.

Kot smo že poudarili, danes prevladuje mnenje, ki ga zastopa velika večina držav vseh kontinentov, to je, da institucija diplomatskega azila ni in se ne more priznati kot del splošnega mednarodnega prava, in jo je potrebno obravnavati izključno kot institucijo regionalnega mednarodnega prava držav Latinske Amerike.

Kljub zatrjevanju predstavnikov držav Latinske Amerike, da je diplomatski azil široko uveljavljen v njihovih državah tako v praksi, kot tudi v regionalni mednarodnopravni ureditvi, kar mu daje tudi splošno mednarodnopravno težo, ter navajanju nekaterih drugih držav (npr. Gana, Avstralija), da se je diplomatski azil večkrat nudil tudi v državah izven Latinske Amerike, ter da so ga tudi države, ki načelno zanikajo obstoj pravice dajanja diplomatskega azila, v praksi večkrat podeljevale, razmišljanja v prid ureditvi institucije diplomatskega azila na splošni mednarodnopravni ravni niso dobila zadostne podpore.

Na tej osnovi so bile tudi aktivnosti glede ureditve vprašanja diplomatskega azila, ki so pričele v okviru OZN v 70. letih prejšnjega stoletja – leta 1975 je generalni sekretar OZN predstavil obsežno poročilo o tem vprašanju – v celoti ustavljene.

Ne glede na zgoraj opisano pri obravnavanju pravne podlage za diplomatski azil, njegove pravne narave in njegovih posledic, ni mogoče obiti temeljnih postulatov mednarodnega prava:

- diplomatskih privilegijev in imunitet, oz. ožje, pravice do nedotakljivosti prostorov diplomatske misije in njihov eksteritorialni položaj,
- načela humanitarnosti in človekovih pravic,
- načela suverenosti držav, teritorialne celovitosti in nedotakljivosti,
- načela nevmešavanja v notranje zadeve držav (načelo neintervencije)

V nadaljevanju bomo prikazali značilnosti naštetih elementov z vidika institucije diplomatskega azila ter razmišljanja nekaterih latinskoameriških mednarodnih pravnikov o le-teh in o argumentih *pro* in *contra* obravnavane institucije.

5.7.1. Pravna narava diplomatskega azila

Vprašanje pravne narave diplomatskega azila je vseskozi predmet dokaj nasprotujočih si mnenj. Evropski in severnoameriški pravni teoretiki zastopajo stališče, da diplomatski azil nima in ne more imeti osnove oz. temelja v mednarodnem pravu, ter da se nobena država ne more sklicevati na mednarodno pravo, če želi zagotoviti azil v prostorih svojih veleposlaništev, na krovu svojih vojnih ladij ali letal, in tako ne more zahtevati, naj teritorialna država takšno dejanje priznava kot privilegij, ki ga diplomatski objekti uživajo na njenem teritoriju. Večina latinskoameriških pravnih strokovnjakov pa, na drugi strani, priznava institucijo diplomatskega azila, ki jo utemeljujejo na postavkah človekoljubnosti (humanitarnosti), regionalnega mednarodnega običajnega prava in kulturne tradicije.

Avtor C. De Visscher vidi diplomatski azil kot izven – pravno institucijo, in navaja, “da se je diplomatski azil prenehal uporabljati v večini držav, še naprej pa obstaja v državah Latinske Amerike, kjer skrajna nestabilnost vlad in nasilje političnih strasti še vedno opravičujeta njegov obstoj in utemeljujeta njegovo pogosto uporabo. Vendar diplomatski azil tudi na tem območju, razen kot začasna zaščita, potrebna zaradi humanitarnih razlogov, ostaja to, kar je bil povsod: institucija, ki v osnovi bolj kot na pravnih načelih, sloni na načelih prikladnosti, pripravnosti in uslužnosti (vljudnosti).

Argumenti, uporabljeni v naporu, da se diplomatskemu azilu zagotovi pravna podlaga – v obeh tožbah, predloženih Meddržavnemu sodišču – so rezultirali le v nadaljnjem poudarjanju tega stališča. Niti število predhodnih primerov, ki so bili slabo definirani ali preveč različni, da bi ustvarili običaj, niti nizka stopnja udeležbe pri mednarodnih konvencijah, katerih določbe in hitro sosledje odkrivajo številna različna stališča (in ne poenotenost razmišljanj), niso spremenili tradicionalnega značaja te institucije⁹⁹.

Tudi med latinskoameriškimi avtorji najdemo takšne, ki imajo do diplomatskega azila odklonilno stališče. Tako npr. Wiesse: “civilizirane države ne priznavajo posebne pravice diplomatskih predstavnikov, da podeljujejo azil. Nasprotno, ti predstavniki so zavezani spoštovati pravo države v kateri so akreditirani in se vzdrževati oviranja postopkov lokalnih pravosodnih organov na kakršenkoli način. Če se posameznik, ki ga iščejo lokalne oblasti, zateče v rezidenco veleposlaništva ali šefa delegacije, so ga le-ti obvezani predati oblastem.”¹⁰⁰

Za razliko od citiranih avtorjev, velika večina latinskoameriških avtorjev priznava institucijo diplomatskega azila, med katerimi jo nekateri označujejo celo kot odsev najvišjih prizadevanj človeštva. V tem oziru npr. Luelmo:”... diplomatski azil se podeli zaradi prerogative osebne svobode in je najvišji poklon osebni svobodi” in nadaljuje, da “je temelje pravice do azila potrebno iskati izven čistih koncepcij, ki jih je oblikovalo pravo.”¹⁰¹

Podobno, Nervo navaja, da “v današnjem času pravica do azila v svojih različnih oblikah še naprej predstavlja prikaz kulture v tistih državah, ki jo priznavajo in spoštujejo kot izraz posvetne človekoljubnosti.”¹⁰²

Pomembno je omeniti, da priznavanje obstoja in vrednosti institucije diplomatskega azila, ki združuje veliko večino latinskoameriških avtorjev, spremlja neenotnost mnenj glede vprašanja, ali je nudenje diplomatskega azila pravica ali dolžnost držav. Večina avtorjev glede tega zastopa stališče, da gre za opsijsko pravico države, ki je svobodna v odločitvi, ali bo osebi, ki išče zatočišče v prostorih njene diplomatske

---

⁹⁹ Question of Diplomatic Asylum, Report of the Secretary-General, 22.9.1975, p.103

¹⁰⁰ Ibidem, p.104.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Ibidem.

misije, tako zatočišče – diplomatski azil – podelila, ali ne. Takšno stališče podpira tudi Medameriški pravni odbor¹⁰³, ki je v zvezi z osnutkom Konvencije o diplomatskem azilu, ki je bil pripravljen leta 1952, zapisal: “Noben posameznik nima *stricto sensu* pravice do azila v diplomatski misiji, na krovu vojne ladje ali letala, ali v vojaškem objektu; pristojni uradniki lahko podelitev azila kadarkoli in brez pojasnila odklonijo.”¹⁰⁴

Posamični avtorji, nasprotno, menijo da je podelitev diplomatskega azila dolžnost države, ki je obvezna nuditi azil v primerih, ko politični prebežnik išče zatočišče v prostorih njene diplomatske misije. Tako npr. Urquidi: “Država ne more zanikati pravice do azila in ima dolžnost, kateri se ne more izogniti: to je, da nudi zatočišče tistim, ki ga iščejo znotraj meja območja pod njeno pristojnostjo.”¹⁰⁵

V razpravi o subjektu pravice do diplomatskega azila se kot njen subjekt poleg države pojavlja tudi posameznik. Tako nekateri pravni strokovnjaki diplomatski azil opredeljujejo kot človekovo pravico, v tem oziru J.M. Yepes v svojem delu *El Derecho de Asilo* navaja: “Pravica do diplomatskega azila ni umeten in svojevoljen produkt politične kaprice latinskoameriških republik. To je pravica države in posameznika. Država ima na podlagi svoje lastne pravne osebnosti pravico podeliti azil osebam, za katere meni, da so neupravičeno preganjane. Posameznik pa ima, na svoji strani, na podlagi pravice do samoobrambe, ki je ena njegovih temeljnih pravic, pravico iskati zatočišče pred pregonom.”¹⁰⁶ Pri tem se Yepes sklicuje na Splošno deklaracijo človekovih pravic iz leta 1948, ki pravico do azila opredeljuje kot temeljno in univerzalno človekovo pravico.

5.7.2. Načelo nedotakljivosti diplomatskih prostorov

Pravni temelj in podlaga za institucijo diplomatskega azila so evropski, pa tudi latinskoameriški pravni teoretiki 19. stoletja našli v teoriji eksteritorialnosti, po kateri se diplomatski prostori smatrajo za del ozemlja države pošiljateljice. Avtor te

---

¹⁰³ Inter – American Juridical Committee

¹⁰⁴ Ibidem, p. 105.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ J. M. Yepes, 1958, *El Derecho de Asilo*, pp. 20-21.

doktrine, ki jo je svoj čas kot pravno podlago za institut diplomatskih privilegijev in imunitet zagovarjala večina starejših teoretikov mednarodnega prava, je znameniti nizozemski pravnik Hugo Grotius. Po tej teoriji „se za prostore diplomatske misije šteje, kot da so zunaj ozemlja države sprejema in torej tudi izven njene jurisdikcije, obenem pa se šteje, da so del ozemlja države pošiljateljice.“¹⁰⁷

Danes je večina teoretikov mednarodnega prava opustila teorijo eksteritorialnosti kot pravnega temelja diplomatske imunitete z obrazložitvijo, da prostori diplomatske misije v državi niso izven teritorija države sprejema, pač pa v njej uživajo poseben pravni položaj. To teorijo je nadomestila teorija funkcionalnosti, po kateri „uživajo diplomatski predstavniki imunitete in privilegije v državi sprejema zato, ker brez njih ne morejo uspešno in učinkovito opravljati svojih funkcij.“¹⁰⁸

Opustitev teorije eksteritorialnosti, ki s tem ne predstavlja več pravnega temelja diplomatskega azila, upoštevajo tudi latinskoameriški pravni strokovnjaki. Tako Ulloa: „Ni bilo težko poiskati teoretično osnovo za azil v načelu eksteritorialnosti prostorov diplomatske misije v času ko je bilo le-to načelno sprejeto. Če so prostori diplomatske misije šteli za teritorij tuje države je jasno, da je vsak, ki se je v njih nahajal, štel za dejansko odsotnega, in nad njim ni bilo mogoče izvrševati lokalne jurisdikcije, razen skozi postopek izročitve. Vendar pa po opustitvi uporabe načela eksteritorialnosti - ki se sedaj ne šteje več kot potrebno za zagotavljanje neodvisnosti diplomatskih predstavnikov, saj se le-ta dosega s posebno, a omejeno dolžnostjo teritorialne države, da zagotavlja njihovo neodvisnost - azil ne more več temeljiti na konceptu eksteritorialnosti.“¹⁰⁹

Nekateri izmed latinskoameriških pravnih teoretikov, ki priznavajo, da načelo eksteritorialnosti ne more več služiti kot pravni temelj diplomatskega azila, le-tega sedaj vidijo v splošno priznanih privilegijih in imunitetah držav in njihovih diplomatskih misij (tako npr. Moreno Quintana). Eden temeljnih privilegijev, ki jih uživa diplomatska misija na teritoriju države sprejema, je nedotakljivost prostorov misije, kot ga skladno s pravili običajnega prava določa Dunajska konvencija o

---

¹⁰⁷ B. Bohte, V. Sancin, 2006, *Diplomatsko in konzularno pravo*, p. 128.

¹⁰⁸ *Ibidem*, pp. 128-129.

¹⁰⁹ A. Ulloa, 1949, *Derecho de Asilo*, p. 45.

diplomatskih odnosih.¹¹⁰ Nedotakljivost prostorov diplomatske misije pomeni dvoje: „prvič, zaščito prostorov pred kakršnimi koli pravnimi postopki in drugimi dejanji organov države sprejema, in drugič, posebno dolžnost ukreniti vse potrebno za varstvo prostorov misije pred dejanji tretjih oseb“.¹¹¹

Stališče nekaterih drugih avtorjev pa je, da gre pravno podlago za diplomatski azil iskati v kombinaciji dveh konceptov, in sicer 1. koncepta privilegijev in imunitet diplomatske misije, in 2. koncepta humanitarne zaščite. V tem oziru Deustua navaja, da sta dva osnovna elementa, ki predstavljata podlago za diplomatski azil, humanitarna zaščita in diplomatska imuniteta. Ugotavlja, da „ni težko priznati, da diplomatska imuniteta sama po sebi ne zadostuje za razlago zaščite begunca, saj je težko razumeti, na kašen način lahko osebo, ki krši obstoječi politični red, kakorkoli povežemo z ugodnostmi, ki jih diplomat potrebuje za izvrševanje svojega poslanstva... Prav zaradi tega je treba upoštevati še drugi element, ki skupaj z diplomatskimi privilegiji daje podlago za pravico do azila – humanitarno skrb“.¹¹²

O tem Accioly piše, da pravna podlaga za diplomatski azil „ne leži v fikciji eksteritorialnosti, kot se je dolgo zatrjevalo, pač pa v potrebi po zaščiti človekovih pravic in predvsem v humanitarni skrbi... Poleg tega lahko ugotovimo, da je spoštovanje pravice do (diplomatskega, op. a.) azila zagotovljeno s splošno priznano pravno normo, ki ureja nedotakljivost diplomatskih prostorov“.¹¹³

Kljub številnim mnenjem pravnih teoretikov, ki podpirajo tezo da je načelo nedotakljivosti diplomatskih prostorov moč šteti kot pravno podlago za institucijo diplomatskega azila, enotnega stališča o tem vprašanju ni. Nasprotno stališče zastopa Ulloa, ki pravi: „glede na to, da diplomatska imuniteta sloni zgolj na potrebi, da se predstavnikom tuje vlade zagotavlja zadostna neodvisnost za opravljanje svojega poslanstva, ni lahko podpirati tezo, da se ta neodvisnost - četudi razširjena na nedotakljivost prostorov diplomatske misije - lahko razširi na subjekte teritorialne države, ki so v teh prostorih našli zatočišče“.¹¹⁴

---

¹¹⁰ B. Bohte, V. Sancin, 2006, *Diplomatsko in konzularno pravo*, p. 131.

¹¹¹ *Ibidem*, po Sir. E. Satowu.

¹¹² *Question of Diplomatic Asylum*, Report of the Secretary-General, 22.9.1975, p. 109.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Ibidem*.

Tudi Fauchille navaja, da „nedotakljivost prostorov mora obstajati le v obsegu, ki je diplomatskemu predstavniku potreben, da izvršuje svojo funkcijo v polni neodvisnosti; jasno je, da med te njegove naloge ne sodi pomoč kriminalcem pri izgibanju kaznim, ki jih mora nad njimi izvršiti država, ki je za njihovo kaznovanje pristojna“.¹¹⁵

Zanimivo je tudi, da nekateri izmed avtorjev, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem, menijo, da je institucijo diplomatskega azila potrebno ločiti od načela nedotakljivosti diplomatskih prostorov. V tej zvezi O'Connell, sklicujoč se na sodbo Meddržavnega sodišča v zadevi azil, ugotavlja: „Dokler sodišče ni analiziralo vprašanja diplomatskega azila se je domnevalo, da se azil, če je sploh dovoljen, obravnava kot eden izmed vidikov nedotakljivosti misije; z drugimi besedami, potrebno je bilo posebej dokazati, da je ta nedotakljivost dežnik, ki pokriva tako azil, kot tudi druge zadeve. Kaže pa, da je učinek odločitve sodišča ta, da mora azil stati na lastnih nogah, in ga ni mogoče povezovati z nedotakljivostjo prostorov misije“.¹¹⁶

5.7.3. Načelo suverenosti teritorialne države

Ob razpravi o povezavi med načelom suverenosti držav in institucijo diplomatskega azila se nakazuje dilema: ali je, kako, in v kolikšni meri, z uporabo diplomatskega azila prizadeto načelo suverenosti teritorialne države, v kateri je tuje diplomatsko predstavništvo zagotovilo azil njenemu državljanu. To vprašanje mnogi mednarodnopravni teoretiki ocenjujejo kot enega najresnejših problemov, ki se pojavljajo ob uporabi in obravnavi institucije diplomatskega azila. Meddržavno sodišče je v zadevi azil poudarilo, da se v primeru podelitve azila kršitelja izvzame iz jurisdikcije teritorialne države, kar predstavlja dejansko intervencijo v zadeve, ki izrecno sodijo med pristojnosti teritorialne države oz. države sprejemnice diplomatske misije.

---

¹¹⁵ Ibidem.

¹¹⁶ Ibidem, p. 110.

V tej zvezi mehiški mednarodnopravni strokovnjak Fernando Serrano Migallon navaja, da je pravica do diplomatskega azila v nasprotju z načelom suverenosti držav v meri, da izvzema iz notranjega prava osebo, ki je temu pravu podvržena in določene, čeprav omejene, geografske prostore, kot so sedež diplomatske misije, konzulati.¹¹⁷

Lyra zavzema stališče, da „diplomatski azil dejansko ni nič drugega kot vmešavanje tujega predstavnika v notranje zadeve države v kateri prebiva, kar lahko pogosto vodi v namerno in nadležno vmešavanje tuje sile v politiko drugih“ in dodaja, da „v današnjem času narava diplomatskega azila ne dovoljuje take zlorabe“.¹¹⁸

Protiutež zgoraj navedenim razmišljanjem o tej problematiki predstavlja nasprotno stališče, katerega bistvo je v tem, da podelitev diplomatskega azila sama po sebi še ne pomeni neprimerne vmešavanja v notranje zadeve teritorialne države. Nekateri avtorji (Scelle, Luelmo, Urrutia Aparicio) zastopajo idejo, da so mednarodna solidarnost, notranji javni red in mednarodni javni red med seboj tako povezani, da vsak notranji nemir ali spor lahko pripelje do nemirov v mednarodnem javnem redu. Zaradi tega se prewencija in kaznovanje kriminala ne moreta več šteti le za predmet notranjih zadev države, temveč vse bolj postajata predmet meddržavnega sodelovanja in pomoči. V odsotnosti supranacionalnih nadzornih organov pa ima vsaka država pravico in dolžnost izvajati nadzor nad drugimi državami z namenom zagotavljanja mednarodnega pravnega reda. V tem kontekstu Urrutia Aparicio podaja mnenje, da institucija diplomatskega azila sloni na teoriji svobodnega soglasja, po kateri država svobodno soglašajo z omejitvijo svojih suverenih pravic. Latinskoameriške države svobodno soglašajo s prakso uporabe diplomatskega azila in so svojo suverenost izrazile s podpisom in ratifikacijo konvencij, ki urejajo diplomatski azil. Svobodno soglasje pa je tesno povezano z humanitarno skrbjo. Razloge, zaradi katerih so države Latinske Amerike svobodno soglašale s prakso in pravno ureditvijo diplomatskega azila, gre iskati v politični učinkovitosti in v zavedanju socialnih in političnih ovir, s katerimi se Latinska Amerika sooča na poti doseganja stopnje predstavniške demokracije, zaključuje Urrutia Aparicio.¹¹⁹

---

¹¹⁷ F. Serrano Migallon, 1995, *El Derecho de Asilo*, p. 363-364.

¹¹⁸ Question of Diplomatic Asylum, Report of the Secretary-General, 22.9.1975, p. 112.

¹¹⁹ Ibidem, p.115.

Ne glede na zgoraj opisana mnenja različnih avtorjev, ki odražajo stalno in, kot kaže, nerešljivo dilemo o upravičenosti institucije diplomatskega azila v oziru načela suverenosti, ki konstituira temeljni mednarodnopravno priznani atribut vsake države, nekateri avtorji navajajo, da obstajajo primeri podelitve diplomatskega azila, ki so legitimni neodvisno od načela suverenosti držav (v tem kontekstu suverenosti teritorialne države). Sem sodi primer, ko za diplomatski azil zaprosi državljani države diplomatske misije. Vsaka država ima namreč pravico, da nudi zaščito svojim državljanom v tujini, kar pomeni, da diplomatska predstavništva lahko legitimno podelijo azil političnim beguncem, ki so državljani države predstavništva.

Ob analizi institucije diplomatskega azila se vezano na izvzetje osebe, ki se je zatekla pod zaščito diplomatskega azila, izpod jurisdikcije ki jo v svoji suverenosti nad državljani izvršuje teritorialna država, pojavi pomembno vprašanje opredelitve narave dejanja osebe, ki se pod tako zaščito zateka.

5.7.4. Opredelitev koncepta „politični delikt“

Eden najtežje rešljivih problemov, vezanih na mednarodnopravno institucijo diplomatskega azila, je brez dvoma jasna opredelitev vsebine koncepta kaznivega dejanja političnega značaja.

V današnjem času bi težko razmišljali o definiciji kaznivega dejanja političnega značaja oz „političnega delikta“, ki bi bila splošno priznana. Od tod potreba, da države v kar največjem številu sprejmejo koncepcijo političnega delikta, ki bi poenotila uporabo konvencij mednarodnega prava. V tej zvezi mehiški avtor Antonio Carrillo Flores navaja, da kadar je oseba preganjana zaradi svojih političnih idej, delovanja ali opredelitve, ne da bi bila proti njej pred pristojnim sodiščem vložena obtožnica zaradi kakršnegakoli splošnega kaznivega dejanja, ne gre dvomiti, da gre za politični pregon. Težje pa je, nadaljuje Carrillo Flores, definirati, kaj se razume pod pojmom politični delikt, saj pravne norme, ki bi ta pojem vsebinsko opredelila, ni.¹²⁰ Avtor Alonso Gomez – Robledo Verduzco navaja, da je čisti politični delikt tisti, ki

---

¹²⁰ A. Carrillo Flores, 1979, El asilo politico en Mexico, Juridica, št.11, p.34.

napada politični red, kot so izdaja, vstaja ali vohunjenje; relativni politični delikt pa lahko razdelimo na *delit complexe* in *delit connexe*. *Delit complexe* je kategorija, ki zajema dejanja, ki napadajo tako politični red, kot tudi zasebnopravne pravice. Tu je potrebna še posebno natančna razmejitev med „političnim“ in „nepolitičnim“, oz. določitev vsebine „političnega“. Pri *delit connexe* gre za dejanje, ki samo v sebi ne napada politični red, je pa tesno povezano z drugim dejanjem, ki napada politični red. Najbolj tipični primeri *delit connexe* so kraja orožja zaradi priprave oboroženega upora, ali bančni rop zaradi zagotovitve sredstev za politične akcije presenečenja.¹²¹

Oprelitev dejanja kot „politično“ ali „nepolitično“ je v okviru diplomatskega azila še posebej relevantna in ima pomembne posledice. Poglavitna je seveda ugotovitev, da diplomatskemu azilu ni mesta, če je prosilec oseba, ki je zagrešila splošno kaznivo dejanje. Diplomatski azil se namreč lahko podeli izključno v primerih, ko gre za politično preganjano osebo, oz. osebo katere dejanje označimo kot politično. Pristojnost opredeliti naravo dejanja prosilca za azil je Konvencija o diplomatskem azilu iz Caracasa podelila državi, ki daje azil, torej državi veleposlaništva. Ob pomanjkanju jasne in razločne pravne norme, ki bi vsebovala vsebinsko definicijo političnega delikta, nas ne sme čuditi, da predstavlja opredelitev narave dejanja enega najbolj izpostavljenih problemov s katerimi se srečujeta država, ki daje azil, in teritorialna država. To vprašanje je konstantno predmet nestrinjanja in včasih celo spora (primer Haya de la Torre, ki ga je reševalo meddržavno sodišče) med obema državama, nesoglasja glede opredelitve dejanja so skupna, med drugim, primerom Arbenz, Noriega, Carmona, in Ortega.

5.7.5. Humanitarni vidiki diplomatskega azila

Načelo humanitarnosti oz. človekoljubnosti predstavlja pomemben element institucije diplomatskega azila, ki ga številni pravni teoretiki vidijo kot podlago za upravičenost in legitimnost te institucije.

---

¹²¹ A. Gomez – Robledo Verduzco, *Es el terrorismo un delito politico?*, 1995, Un homenaje a don Cesar Sepulveda, pp. 166-168.

Omenjeno stališče zavzema velika večina latinskoameriških mednarodnih pravnikov, tako Ulloa navaja, da “(diplomatski, op.a.) azil predstavlja humanitarno prakso, ki jo v svojih medsebojnih odnosih izvajajo vse države, ne glede na velikost, in vključuje zaščito človeških življenj pred sistemi, ki je ne morejo ustrezno zagotavljati.¹²² V tem oziru je zanimivo tudi mnenje avtorja Podesta Costa, ki pravi, da se za podelitev azila v današnjih časih odloča izključno zaradi humanitarnih razlogov, ki so v potrebi po zaščiti oseb, ki so v strahu za svoja življenja v času, ko zaradi državnega prevrata oz. spremembe javnega reda v državi ni zagotovljena osebna varnost in lahko pride tudi do nepopravljivih dejanj nasilja. Zaščita se daje samo osebam, ki so preganjane zaradi političnih razlogov ali političnih deliktov, kar je utemeljeno na konceptu da te osebe, za razliko od navadnih kriminalcev, niso nevarne, razen za državo v kateri so preganjane.¹²³

5.7.6. Omejitve diplomatskega azila: mednarodna kazniva dejanja

Široka uporaba tega instituta ob turbulentnih političnih spremembah, pogostih v Latinski Ameriki, je vodila tudi v številne zlorabe omenjene institucije. Medameriška komisija za človekove pravice pri OAD (CIDH) je z namenom preprečitve zlorab v oktobru 2000 izdala posebno navodilo¹²⁴, s katerim poziva na ustrezno in premišljeno politiko dajanja azila. Pri tem je zapisala, da so države Latinske Amerike, (kjer je praksa dajanja diplomatskega azila posebj razvita), pri dajanju diplomatskega azila sprejele določene omejitve, ki so utemeljene tudi z mednarodnim pravom.

Sem spada predvsem omejitev, da se azil ne more podeliti osebam, zoper katere obstajajo resni indici, da so izvršili mednarodna kazniva dejanja (kot so zločini proti človečnosti, vključujoč prisilna izginotja oseb in mučenja, vojni zločini in zločini proti miru). Ameriška konvencija o človekovih pravicah že v 1. členu obvezuje države, naj preprečijo, raziščejo in kaznujejo vsako kršitev človekovih pravic.

---

¹²² Question of Diplomatic Asylum, Report of the Secretary-General, 22.9.1975, p. 115.

¹²³ Ibidem, p. 116.

¹²⁴ Comisión Interamericana de Derechos Humanos, Inter-American Commission on Human Rights, 2000, Asylum and International Crimes.

CIDH opozarja, da je razvoj standardov mednarodnega prava poenotil pojem univerzalne jurisdikcije, na podlagi katere je vsaka država pooblaščen preganjati in sankcionirati posameznike, odgovorne za mednarodne zločine, četudi so ti storjeni izven ozemlja teritorialne države, ali niso povezani z državljanstvom obtoženih, ali njihovih žrtev, ker gre za zločine ki so v nasprotju z javnim redom svetovne skupnosti. Na podlagi tega CIDH navaja, da prihaja do zlorabe institucije diplomatskega azila na način, da se daje azil osebam, ki se izogibajo ugotovitvi odgovornosti dejanskega ali intelektualnega avtorstva mednarodnih zločinov, in priporoča državam članicam OAD, naj se vzdržijo dajanja azila osebam, za katere se domneva da so dejanski ali intelektualni avtorji mednarodnih zločinov.

6. AKTUALNA DOGAJANJA V RAZVOJU MEDAMERIŠKIH DIPLOMATSKIH ODNOSOV

Medameriške odnose na splošno lahko označimo kot izrazito kompleksne in v mnogih vidikih neprimerljive z meddržavnimi odnosi, kot jih poznamo v drugih regijah. Opredeljuje jih več svojskih značilnosti: skupna zgodovina, vezana na osvoboditev izpod kolonializma in obdobje, ki je osvoboditvi neposredno sledilo, razvoj značilnih družbenopolitičnih sistemov, ki se velikokrat kažejo v skrajnih oblikah, rivalstvo med, na eni strani, ZDA kot svetovno velesilo in na drugi strani, državami srednje in južne Amerike, odnos med ZDA in posameznimi močnejšimi latinskoameriški državami (Brazilija, Argentina, Venezuela), odnos med tako posameznimi državami, kot tudi med skupinami držav Latinske Amerike, nenazadnje pa tudi različnost družbeno – ekonomsko – finančnih položajev posameznih držav v regiji.

V razpravi o pomembnejših dogajanjih, ki zaznamujejo države zahodne poloble in odnose med njimi je potrebno izpostaviti proces demokratizacije, krepitev predstavniške demokracije v regiji, kot pomemben element političnopravne realnosti v Latinski Ameriki. Omejitev temu procesu v določeni meri predstavlja trdno zasidrano načelo neintervencije v notranje zadeve držav. Soobstoj obeh dejavnikov v svojem delu *America Latina como sociedad internacional: una variacion grociana del orden regional y de la comunidad* poudarja tudi avtor Arie M. Kacowicz, ki opazuje na tleh Latinske Amerike prisotnost dveh tradicij: na eni strani načela pravne pržave, političnega realizma in politične demokracije, na drugi strani pa nekatere druge značilnosti politične kulture, kot so patrimonializem, zapuščina avtoritarizma in elitizma, ki so vselej nekoliko ovirale razvoj pluralistične tradicije in koherentno prakso udejanjanja njenih načel.

Tako je v številnih primerih skozi politično zgodovino Latinske Amerike, demokracija pomenila predvsem formalizme in verbalizme vezane na uveljavljanje načel zakonitosti in ustavnosti, ki so večkrat ostali neizpolnjeni. Kljub temu pa konsistentnost, s katero so politični vodje, elite in širše javno mnenje prisegali na demokratične vrednote, predstavlja pomembno politično in socialno dejstvo. Konec hladne vojne je prinesel pomemben napredek v razvoju procesa demokratizacije, ki se

je osvobodila ideoloških in strateških konotacij. Danes je položaj predstavniške demokracije na tleh Latinske Amerike močan, države pa so se zavezale pospeševanju uveljavljanja človekovih pravic in politične demokracije.

V novejšem obdobju smo priča zelo intenzivnemu medsebojnemu sodelovanju na diplomatskem, pravnem in gospodarskem področju. Na tleh Latinske Amerike je nastalo relativno veliko število subregionalnih meddržavnih organizacij, ki z svojim učinkovitim delovanjem prispevajo k izboljševanju medsebojnih odnosov in razvoju v regiji. Sklenjenih je bilo veliko mednarodnih sporazumov, ki jih države v veliki meri uresničujejo v praksi. Nasprotje temu vidiku predstavljajo pogosti prepiri in nesoglasja na bilateralni ravni, ki često rezultirajo v prekinitvi diplomatskih odnosov.

Posebno zanimiv je novejši razvoj odnosov med ZDA in državami Latinske Amerike. Obdobje po letu 2000 zaznamuje odnos ZDA in levo usmerjenih voditeljev držav Latinske Amerike. Politik teh držav do ZDA ne gre enačiti, skupno točko pa predstavlja opustitev projekta ALCA. Države so se namesto za ALCA odločile za subregionalna povezovanja in ZDA odrekle vlogo nadzornika. Slednje se je pokazalo pri volitvah Generalnega sekretarja OAD leta 2005, ko so prvič v zgodovini države večinsko zavrnilo kandidata, ki so ga predlagale ZDA. Funkcijo je prevzel čilenec Jose Miguel Insulza, bivši minister za notranje zadeve Čila.

Projekt ALCA je propadel leta 2005 na sestanku na vrhu v Mar del Plata v Argentini, kar pa ni povzročilo opustitve ideje o prostotrgovinskem povezovanju. Sklenjeno je bilo veliko število bilateralnih in multilateralnih trgovinskih sporazumov.

ZDA vseskozi želijo zavarovati svoje gospodarske interese v državah Latinske Amerike, kar je razvidno tudi v razvoju diplomatskih odnosov z Bolivijo po izvolitvi Eva Moralesa v predsedniško funkcijo. Morales je začel z nacionalizacijo naftnih rezerv, ki naj bi se sicer izvršila postopoma, in ne skozi konfiskacijo, vendar je kljub temu razlog velike zaskrbljenosti ZDA.

V zadnjem času je nemogoče prezreti napete in neredko tudi konfliktno diplomatske odnose med Venezuelo in ZDA, ki so jih pred izvolitvijo Huga Chaveza na mesto predsednika države v Venezueli mnogi avtorji označevali kot dobre. Izvolitev Huga Chaveza pa je v tem oziru pomenila prelomnico in začetek njihovega vztrajnega

slabšanja. Drastična zaostritev diplomatskih odnosov pa je nastala po kratkotrajnem vojaškem udaru leta 2002 v Venezueli. Ko se je Chavez vrnil na oblast (po 48-urni vladavini Pedra Carmone) je izrazil prepričanje, da so ZDA sodelovale v državnem udaru. ZDA so obtožbe odločno zanikale, takratni veleposlanik William Brownfield je ob tem celo izjavil, da je vlada ZDA Chaveza vnaprej večkrat obvestila, da so v teku priprave na državni udar. Dogodkom je sledila prava „verbalna vojna“ med predsednikoma Venezuele, Hugom Chavezom, in ZDA, Georgeom Bushom.

Leta 2006 so se diplomatski odnosi med obema državama znova znova zaostri. Predsednik Chavez je ameriškega mornariškega oficirja, atašeja pri veleposlaništvu ZDA Johna Correo, obtožil vohunjenja in zbiranja informacij od nižjih častnikov venezulske vojske. Venezuelška vlada je Correo razglasila za nezaželjeno osebo in zahtevala, naj nemudoma zapusti državo. ZDA je obtožbe odločno zanikala, na neprijateljsko diplomatsko gesto pa je recipročno odgovorila tako, da je v Venezuelo vrnila članico venezuelske misije v ZDA, namestnico veleposlanika, Jenny Figueredo.

Posebej ostri retorični spopadi obeh šefov držav so se v istem obdobju nanašali tudi na venezuelske nakupe orožja, ki so jim ZDA ostro nasprotovale in celo z lobiranjem skušale doseči blokado nakupov, vendar pri tem niso bile preveč uspešne.

Eden najnovejših diplomatskih incidentov med državama se je zgodil v začetku maja letos, ko je vlada ZDA venezuelskemu veleposlaništvu v državi poslala protestno noto glede domnevne kršitve Dunajske konvencije o diplomatskih odnosih zaradi ogrožanja zaščite in varnosti članov diplomatske misije ZDA, akreditiranih v Venezueli. ZDA so venezuelsko vlado obtožile širjenja zaupnih informacij, ki bi lahko ogrozile osebno varnost diplomatskega osebja ZDA, Venezuela pa je v svoji noti kategorično zavrnila obtožbe vlade ZDA in te obtožbe označila za še enega v nizu agresivnih dejanj ZDA zoper Venezuelo in poskus odvrnitve pozornosti od zaščite, ki jo vlada ZDA nudi Luisu Posada Carriles¹²⁵.

Številne diplomatske peripetije v odnosih med obema državama bo zagotovo zanimivo opazovati tudi v prihodnje.

---

¹²⁵ Luis Posada Carriles, rojen na Kubi, venezuelski državljani, politični nasprotnik Castra in Chaveza, obtožen številnih terorističnih dejanj.

7. ZAKLJUČEK

Medameriški diplomatski odnosi predstavljajo neiztrošljiv vir raziskovanja in so v svoji kompleksnosti, raznolikosti in specifičnosti v izziv številnim mednarodnim pravnikom, političnim analitikom in predmet obravnave mednarodnih institucij. Če bi želeli v najkrajših črtah povzeti njihove bistvene značilnosti, bi lahko navedli naslednje elemente: razvitost subregionalnih organizacij, ki relativno učinkovito delujejo na mnogih področjih; intenzivno diplomatsko aktivnost, med drugim tudi preko regiji imanentnih oblik, kot je to diplomacija sestankov na vrhu; značilne družbenopolitične ureditve, ki so imele v preteklosti velikokrat obeležja diktature; uveljavitev levo usmerjenih političnih opcij; velike razlike v gospodarskem položaju posameznih držav, četudi ob tem izvzamemo ZDA kot svetovno velesilo; boj za temeljne človekove pravice, odpravo revščine in dvig življenjskega standarda prebivalstva; boj proti navidez povsem neobvladljivemu kriminalu (notranje in mednarodne kriminalne združbe), ter nezakoniti proizvodnji in prodaji narkotikov; ter, kar je posebej pomembno, napore za uveljavitev demokracije.

Nadaljnji razvoj medameriških odnosov je težko predvideti. Po eni strani je moč trditi, da se bo gospodarsko sodelovanje ter diplomatska aktivnost OAD še naprej razvijala, po drugi strani pa obstaja precej ugank, ki lahko precej, ali celo bistveno vplivajo na prihodnost Latinske Amerike: kaj bo s Kubo po Castru, v katero smer se bodo razvijale levo usmerjene politike, kakšna bo prihodnost Venezuele, če navedemo samo nekatere.

V kontekstu opisanih razmerij in spričo dogodkov v zadnjih letih ni pričakovati, da bi institucija diplomatskega azila v državah Latinske Amerike izgubila svoj pomen ali celo ugasnila. Prav tako bi bilo nerealno pričakovati nadaljevanje dela na kodifikaciji omenjene institucije na univerzalni ravni (v okviru OZN) v bližnji prihodnosti.

Diplomatski azil je tako specifična pravna ustanova, ki kljub dejstvu, da ni priznana s strani splošnega mednarodnega prava, ostaja globoko vkoreninjena in široko uveljavljana v državah Latinske Amerike. Regionalne kodifikacije pravil, ki regulirajo diplomatski azil, sprejete s strani večine latinskoameriških držav v obliki treh

konvencij OAD, in obe sodbi v edini zadevi diplomatskega azila, kar jih je obravnavalo Meddržavno sodišče, predstavljajo poglavitni pravni vir za bogato prakso dajanja diplomatskega azila. Številni pa so pravni teoretiki, ki poudarjajo pomembne dileme glede pravne narave in pravne utemeljenosti diplomatskega azila. Večina avtorjev, ki se s tematiko ukvarjajo, soglaša da je pravno podlago za institucijo diplomatskega azila potrebno poiskati v spoju načela nedotakljivosti prostorov diplomatske misije in načela humanitarnosti.

Predmet stalnih nasprotovanj v mnenjih mednarodnih pravnikov ostaja relacija med načelom suverenosti držav in diplomatskim azilom oz. natančneje, vprašanje ali podelitev diplomatskega azila derogira suverenost teritorialne države, ki s tem izgubi jurisdikcijo nad osebo, ki preko diplomatskega azila pridobi zaščito druge države. Nadvse pereč problem, tako s pravnega vidika kot tudi v praksi, predstavlja opredelitev dejanja osebe, ki se zateka pod zaščito diplomatskega azila. V običajnopравnih pravilih in v mednarodnopravnih aktih je uveljavljeno pravilo, da se diplomatski azil lahko podeli le osebam, preganjanim zaradi političnih razlogov in nikakor ne osebam, obtoženim splošnih kaznivih dejanj. Zatakne pa se pri opredelitvi vsebine pojma politični delikt. Ugotovimo lahko, da zaenkrat ne obstaja splošno sprejeta in priznana definicija političnega delikta. Tako se ta pojem vsebinsko napolnjuje ob vsakokratnem konkretnem primeru, kar otežkoča enotno uporabo mednarodnih konvencij. Pomembno je tudi opozorilo Medameriške komisije za človekove pravice pri OAD ki navaja, da se diplomatski azil ne more podeliti osebam, za katere se utemeljeno sumi, da so izvršili mednarodna kazniva dejanja.

Zagotovo bo o pravnih vidikih diplomatskega azila v prihodnosti še veliko govora v okviru regionalnih in subregionalnih organizacij Latinske Amerike, že zaradi dejstva, ker se s praktičnimi pravnimi problemi, vezanimi na podelitev diplomatskega azila srečujejo tako pogosto.

8. LITERATURA IN VIRI

KNJIGE IN MONOGRAFIJE:

Andrassy, Juraj, Međunarodno pravo (6. izdaja), Školska knjiga, Zagreb 1976.

Atkins, G. Pope, Encyclopedia of the Inter-American System, Greenwood press, Westport, CT, 1997.

Avramov, Smilja, Kreća, Miljenko, Međunarodno javno pravo, novo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Savremena administracija, Beograd, 1983.

Bohte, Borut, Sancin, Vasilka, Diplomatsko in konzularno pravo, Pravna fakulteta, Cankarjeva založba, Ljubljana, 2006.

Cahier, Philippe, Derecho Diplomatico Contemporaneo, prevedli: Jose Vicente Torrente, Marcelino Oreja, Julio Gonzalez, Ediciones Rialp, Madrid, 1965.

Davis, Harold Eugene, Finan, John J., Peck, F. Taylor, Latin American Diplomatic History, Louisiana University Press, Baton Rouge and London, 1977.

Gomez – Robledo Verduzco, Alonso, Es el terrorismo un delito politico?, Un homenaje a don Cesar Sepulveda, Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Mexico D.F., 1995.

Gomez-Robledo Verduzco, Alonso, Extradicion en derecho internacional, aspectos y tendencias relevantes (2. izdaja), Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Mexico D.F., 2000.

Gomez-Robledo Verduzco, Alonso, Temas selectos de derecho internacional (4. izdaja), Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Mexico D.F., 2003.

Morales Lama, Manuel, *Diplomacia Contemporanea: Teoria y Practica para el Ejercicio Profesional* (7. izdaja), Editora Corripio, Santo Domingo, 2005.

Moreno Pino, Ismael, *Derecho y Diplomacia en las Relaciones Interamericanas*, Fondo de Cultura Economica, Mexico D.F., 1999.

Moreno Pino, Ismael, *La Diplomacia: aspectos teoricos y practicos de su ejercicio profesional* (2. izdaja), Fondo de Cultura Economica, Mexico D.F., 2001.

Satow, Sir Ernest, *Satow's Guide to Diplomatic Practice* (5. izdaja), Longmans, London and New York, 1979.

Serrano Migallon, Fernando, *El derecho de asilo, Un homenaje a don Cesar Sepulveda*, Escritos juridicos, Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Mexico D.F., 1995

Yepes, Jose Maria, *El Derecho de Asilo*, 1958

ČLANKI:

Carrillo Flores, Antonio, *El asilo politico en Mexico*, *Juridica*, št.11, Mexico, 1979.

Carlson, Chris, *Venezuela requests extradition of coup leader Pedro Carmona*, 10.7.2007

Dominguez, Jorge, et al., *Disputas fronterizas en America Latina*, 2004

Dutrénit Bielous, Silvia, 1999, *Sobre la percepción y la decisión políticas de aplicar el asilo diplomático: una reflexión sobre experiencias latinoamericanas*, *América Latina Hoy*, vol. , št. 022

Fernandez Celauro, Atilio, Araya Yampey, Omar, *El Derecho de Asilo: "El Caso Haya de la Torre"*, *Derecho Internacional y Humanitario*, *Revista Juridica CEDUC*, 2002.

Gerbasí, Fernando, "No se puede extraditar a un asilado político", intervju z Fernandom. Gerbasijem za El Nacional, 2007, dostopno na: <http://www.el-nacional.com/entrevistas/Detalle.asp?IdEntrevista=55&IdEntrevistado=41>

Kacowicz, Arie M., America Latina como sociedad internacional: una variación grociana del orden regional y de la comunidad, dostopno na: <http://www.obreal.unibo.it/File.aspx?IdFile=268>

Mitropolitski, S., Latin America: Two left roads for 2007, IRED, January 2007.

TIME, in partnership with CNN, Midnight Exile, 20.9.1954.

TIME, in partnership with CNN, Insane Asylum, 19.7.1954.

Türk, Danilo, Pravo in diplomacija, uvodno predavanje, dnevi slovenskih pravníkov, Portorož, 13.10.2005.

DOKUMENTI OAD

Ustanovna listina OAD, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/carta.html>.

Konvencija o azilu, Havana 1928

Konvencija o politíchnem azilu, Montevideo 1933, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-37.html>

Konvencija o diplomatskem azilu, Caracas 1953, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/a-46.html>

Tratado Interamericano de Asistencia Reciproca, dostopno na: <http://www.oas.org/juridico/spanish/tratados/b-29.html>

DOKUMENTI OZN

Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih

Ustanovna listina Združenih Narodov

Statut Meddržavnega sodišča

Splošna deklaracija o človekovih pravicah, dostopno na:

<http://www.unhchr.ch/udhr/lang/slv.htm>

Question of Diplomatic Asylum, Report of the Secretary-General

UNHCR, The State of The World's Refugees 2000, Chapter 5: Chile under General Pinochet

Sodbi Meddržavnega sodišča

Asylum Case, sodba Meddržavnega sodišča v Haagu z dne 20.11.1950

Haya de la Torre Case, sodba Meddržavnega sodišča v Haagu z dne 13.6.1951

ENCIKLOPEDIJE

Pravna enciklopedija, 1 zvezek, Savremena administracija, Beograd, 1985, pod geslom azil.

INTERNETNE STRANI

<http://www.oea.org/>

<http://www.alternativabolivariana.org/>

<http://www.cidh.org>

<http://www.summit-americas.org/eng-2002/summit-process.htm>

<http://www.tsj.gov.ve/decisiones/scon/Mayo/954-240504-03-0859.htm>

<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home>

<http://www.eluniversal.com/>

<http://www.el-nacional.com/>

<http://www.eluniversal.com.mx/>

<http://edition.cnn.com/>

9. PRILOGE

9.1. Zemljevid zahodne hemisfere

QuickTime™ and a
TIFF (LZW) decompressor
are needed to see this picture.

9.2. Seznam držav članic OAD

Antigva in Barbuda

Argentina

Bahami

Barbados

Belize

Bolivija

Brazilija

Kanada

Čile

Kolumbija

Kostarika

Kuba*

Dominika

Dominikanska Republika

Ekvador

Grenada

Gvatemala

Gvajana

Haiti

Honduras

Jamajka

Mehika

Nikaragva

Panama

Paragvaj

Peru

Saint Kitts in Nevis

Saint Lucia

Saint Vincent in Grenadine

Salvador
Surinam
Trinidad in Tobago
Urugvaj
Venezuela
Združene Države Amerike

* Kuba: po resoluciji osmega posvetovalnega sestanka zunanjih ministrov leta 1962 je sedanja vlada Kube izključena od sodelovanja (udeležbe) v OAD.

9.3. Konvencija o diplomatskem azilu, Caracas 1954

CONVENCION SOBRE ASILO DIPLOMATICO

Los gobiernos de los Estados Miembros de la Organización de los Estados Americanos, deseosos de concertar una Convención sobre Asilo Diplomático, han convenido en los siguientes artículos:

Artículo I

El asilo otorgado en legaciones, navíos de guerra y campamentos o aeronaves militares, a personas perseguidas por motivos o delitos políticos, será respetado por el Estado territorial de acuerdo con las disposiciones de la presente Convención.

Para los fines de esta Convención, legación es toda sede de misión diplomática ordinaria, la residencia de los jefes de misión y los locales habilitados por ellos para habitación de los asilados cuando el numero de éstos exceda de la capacidad normal de los edificios.

Los navíos de guerra o aeronaves militares que estuviesen provisionalmente en astilleros, arsenales o talleres para su reparación, no pueden constituir recinto de asilo.

Artículo II

Todo Estado tiene derecho de conceder asilo; pero no esta obligado a otorgarlo ni a declarar por qué lo niega.

Artículo III

No es lícito conceder asilo a personas que al tiempo de solicitarlo se encuentren inculpadas o procesadas en forma ante tribunales ordinarios competentes y por delitos comunes, o estén condenadas por tales delitos y por dichos tribunales, sin haber cumplido las penas respectivas, ni a los desertores de fuerzas de tierra, mar y aire,

salvo que los hechos que motivan la solicitud de asilo, cualquiera que sea el caso, revistan claramente carácter político.

Las personas comprendidas en el inciso anterior que de hecho penetraren en un lugar adecuado para servir de asilo deberán ser invitadas a retirarse o, según el caso, entregadas al gobierno local, que no podrá Juzgarlas por delitos políticos anteriores al momento de la entrega.

Artículo IV

Corresponde al Estado asilante la calificación de la naturaleza del delito o de los motivos de la persecución.

Artículo V

El asilo no podrá ser concedido sino en casos de urgencia y por el tiempo estrictamente indispensable para que el asilado salga del país con las seguridades otorgadas por el gobierno del Estado territorial a fin de que no peligre su vida, su libertad o su integridad personal, o para que se ponga de otra manera en seguridad al asilado.

Artículo VI

Se entienden como casos de urgencia, entre otros, aquellos en que el individuo sea perseguido por personas o multitudes que hayan escapado al control de las autoridades, o por las autoridades mismas, así como cuando se encuentre en peligro de ser privado de su vida o de su libertad por razones de persecución política y no pueda, sin riesgo, ponerse de otra manera en seguridad.

Artículo VII

Corresponde al Estado asilante apreciar si se trata de un caso de urgencia.

Artículo VIII

El agente diplomático, Jefe de navío de guerra, campamento o aeronave militar, después de concedido el asilo, y a la mayor brevedad posible, lo comunicará al Ministro de Relaciones Exteriores del Estado territorial o a la autoridad administrativa del lugar si el hecho hubiese ocurrido fuera de la Capital.

Artículo IX

El funcionario asilante tomará en cuenta las informaciones que el gobierno territorial le ofrezca para normar su criterio respecto a la naturaleza del delito o de la existencia de delitos comunes conexos; pero será respetada su determinación de continuar el asilo o exigir el salvoconducto para el perseguido.

Artículo X

El hecho de que el gobierno del Estado territorial no esté reconocido por el Estado asilante no impedirá la observancia de la presente Convención, y ningún acto ejecutado en virtud de ella implica reconocimiento.

Artículo XI

El gobierno del Estado territorial puede, en cualquier momento, exigir que el asilado sea retirado del país, para lo cual deberá otorgar un salvoconducto y las garantías que prescribe el artículo V.

Artículo XII

Otorgado el asilo, el Estado asilante puede pedir la salida del asilado para territorio extranjero, y el Estado territorial está obligado a dar inmediatamente, salvo caso de fuerza mayor, las garantías necesarias a que se refiere el artículo V y el correspondiente salvoconducto.

Artículo XIII

En los casos a que se refieren los artículos anteriores, el Estado asilante puede exigir que las garantías sean dadas por escrito y tomar en cuenta, para la rapidez del viaje, las condiciones reales de peligro que se presenten para la salida del asilado.

Al Estado asilante le corresponde el derecho de trasladar al asilado fuera del país. El Estado territorial puede señalar la ruta preferible para la salida del asilado, sin que ello implique determinar el país de destino.

Si el asilo se realiza a bordo de navío de guerra o aeronave militar, la salida puede efectuarse en los mismos, pero cumpliendo previamente con el requisito de obtener el respectivo salvoconducto.

Artículo XIV

No es imputable al Estado asilante la prolongación del asilo ocurrida por la necesidad de obtener las informaciones indispensables para Juzgar la procedencia del mismo, o por circunstancias de hecho que pongan en peligro la seguridad del asilado durante el trayecto a un país extranjero.

Artículo XV

Cuando para el traslado de un asilado a otro país fuera necesario atravesar el territorio de un Estado Parte en esta Convención, el tránsito será autorizado por éste sin otro requisito que el de la exhibición, por vía diplomática, del respectivo salvoconducto visado y con la constancia de la calidad de asilado otorgada por la misión diplomática que acordó el asilo.

En dicho tránsito, al asilado se le considerará bajo la protección del Estado asilante.

Artículo XVI

Los asilados no podrán ser desembarcados en ningún punto del Estado territorial ni en lugar próximo a él, salvo por necesidades de transporte.

Artículo XVII

Efectuada la salida del asilado, el Estado asilante no está obligado a radicarlo en su territorio; pero no podrá devolverlo a su país de origen, sino cuando concurra voluntad expresa del asilado.

La circunstancia de que el Estado territorial comunique al funcionario asilante su intención de solicitar la posterior extradición del asilado no perjudicará la aplicación de dispositivo alguno de la presente Convención. En este caso, el asilado permanecerá radicado en el territorio del Estado asilante, hasta tanto se reciba el pedido formal de extradición, conforme con las normas jurídicas que rigen esa institución en el Estado asilante. La vigilancia sobre el asilado no podrá extenderse por más de treinta días.

Los gastos de este traslado y los de radicación preventiva corresponden al Estado solicitante.

Artículo XVIII

El funcionario asilante no permitirá a los asilados practicar actos contrarios a la tranquilidad pública, ni intervenir en la política interna del Estado territorial.

Artículo XIX

Si por causa de ruptura de relaciones el representante diplomático que ha otorgado el asilo debe abandonar el Estado territorial, saldrá áquel con los asilados.

Si lo establecido en el inciso anterior no fuere posible por motivos ajenos a la voluntad de los asilados o del agente diplomático, deberá éste entregarlos a la representación de un tercer Estado Parte en esta Convención, con las garantías establecidas en ella.

Si esto ultimo tampoco fuere posible, deberá entregarlos a un Estado que no sea Parte y que convenga en mantener el asilo. El Estado territorial deberá respetar dicho asilo.

Artículo XX

El asilo diplomático no estará sujeto a reciprocidad.

Toda persona, sea cual fuere su nacionalidad, puede estar bajo la protección del asilo.

Artículo XXI

La presente Convención queda abierta a la firma de los Estados Miembros de la Organización de los Estados Americanos, y será ratificada por los Estados signatarios de acuerdo con sus respectivos procedimientos constitucionales.

Artículo XXII

El instrumento original, cuyos textos en español, francés, inglés y portugués son igualmente auténticos, será depositado en la Unión Panamericana, la cual enviará copias certificadas a los gobiernos para los fines de su ratificación. Los instrumentos de ratificación serán depositados en la Unión Panamericana y ésta notificará dicho depósito a los gobiernos signatarios.

Artículo XXIII

La presente Convención entrará en vigor entre los Estados que la ratifiquen en el orden en que depositen sus respectivas ratificaciones.

Artículo XXIV

La presente Convención regirá indefinidamente, pero podrá ser denunciada por cualquiera de los Estados signatarios mediante aviso anticipado de un año, transcurrido el cual cesará en sus efectos para el denunciante, quedando subsistente para los demás Estados signatarios. La denuncia será transmitida a la Unión Panamericana y ésta la comunicará a los demás Estados signatarios.

EN FE DE LO CUAL, los Plenipotenciarios infrascritos, presentados sus plenos poderes, que han sido hallados en buena y debida forma, firman la presente

Convención, en nombre de sus respectivos gobiernos, en la ciudad de Caracas, el día veintiocho de marzo de mil novecientos cincuenta y cuatro.

A-46: CONVENCION SOBRE ASILO DIPLOMATICO

ADOPTADO EN: CARACAS, VENEZUELA

FECHA: 03/28/54

CONF/ASAM/REUNION: DECIMA CONFERENCIA INTERAMERICANA

ENTRADA EN VIGOR: 12/29/54 CONFORME AL ARTICULO XXIII DE LA CONVENCION

DEPOSITARIO: SECRETARIA GENERAL OEA (INSTRUMENTO ORIGINAL Y RATIFICACIONES)

TEXTO: SERIE SOBRE TRATADOS, OEA, NO. 18,

REGISTRO ONU: 03/20/89 No. 24377 Vol.

OBSERVACIONES:

INFORMACION GENERAL DEL TRATADO: A-46

PAISES SIGNATARIOS FIRMA RATIFICACION/ADHESION

DEPOSITO INFORMACION*

Antigua y Barbuda	-	-	-	-
Argentina	03/28/54	02/15/93	03/29/93 RA	-
Bahamas	-	-	-	-
Barbados	-	-	-	-
Belize	-	-	-	-

Bolivia	03/28/54	-	-	-	
Brasil	03/28/54	06/25/57	09/17/57	RA	-
Canada	-	-	-		
Chile	03/28/54	-	-	-	
Colombia	03/28/54	-	-	-	
Costa Rica	06/16/54	01/13/55	02/24/55	RA	-
Cuba	03/28/54	-	-	-	
Dominica	-	-	-	-	
Ecuador	03/28/54	03/20/55	08/11/55	RA	-
El Salvador	03/28/54	09/06/54	09/28/54	RA	-
Estados Unidos	-	-	-	-	
Grenada	-	-	-	-	
Guatemala	03/28/54	03/05/83	05/13/83	RA	Si
Guyana	-	-	-	-	
Haití	03/28/54	01/18/55	12/01/74	RA	Si
Honduras	03/28/54	-	-		Si
Jamaica	-	-	-	-	
México	03/28/54	01/25/57	02/06/57	RA	-
Nicaragua	03/28/54	-	-	-	
Panamá	03/28/54	01/16/58	03/19/58	RA	-
Paraguay	03/28/54	10/04/56	01/25/57	RA	-
Perú	01/22/60	05/21/62	07/02/62	RA	-
República Dominicana		03/28/54	11/17/61	12/14/61	RA Si
San Kitts y Nevis	-	-	-	-	
Santa Lucía	-	-	-	-	
St. Vicente & Grenadines	-	-	-	-	
Suriname	-	-	-	-	
Trinidad & Tobago	-	-	-	-	
Uruguay	03/28/54	06/06/67	08/09/67	RA	Si
Venezuela	03/28/54	12/15/54	12/29/54	RA	-

*DECLARACIONES/RESERVAS/DENUNCIAS/RETIROS

Guatemala:

(Reservas hechas al firmar la Convención)

Hacemos reserva expresa del artículo II en cuanto declara que los Estados no están obligados a otorgar asilo; porque sostenemos un concepto amplio y firme del derecho de asilo.

Asimismo hacemos reserva expresa del último párrafo del Artículo XX, porque mantenemos que toda persona, sin discriminación alguna, está bajo la protección del asilo.

Honduras:

(Reservas hechas al firmar la Convención)

La Delegación de Honduras suscribe la Convención sobre Asilo Diplomático con las reservas del caso respecto a los artículos que se opongan a la Constitución y a las leyes vigentes de la República de Honduras.

República Dominicana:

(Reservas hechas al firmar la Convención)

Primera: La República Dominicana no acepta las disposiciones contenidas en los artículos VII y siguientes, en lo que respecta a la calificación unilateral de la urgencia por el Estado asilante;

Segunda: Las disposiciones de esta Convención no son aplicables, en consecuencia, en lo que a la República Dominicana concierne, a las controversias que puedan surgir entre el Estado

territorial y el Estado asilante, y que se refieran concretamente a la falta de seriedad o a la inexistencia de una verdadera acción persecutoria contra el asilado por parte de las autoridades locales.

Uruguay:

(Reservas hechas al firmar la Convención)

El Gobierno del Uruguay hace reservas del artículo II en la parte en que establece que la autoridad asilante, en ningún caso está obligada a conceder asilo ni a declarar por qué lo niega. Hace asimismo reserva del artículo XV en la parte en que establece: ..."sin otro requisito que el de la exhibición, por vía diplomática, del respectivo salvoconducto visado y con la constancia de la calidad de asilado otorgado por la misión diplomática que acordó el asilo. En dicho tránsito, al asilado se le considerará bajo la protección del Estado asilante"... Finalmente, hace reserva del segundo inciso del artículo XX pues el Gobierno del Uruguay entiende que todas las personas, cualquiera sea su sexo, nacionalidad, opinión o religión, gozan del derecho de asilarse.

(Reservas hechas al ratificar la Convención)

Con las reservas formuladas al firmarla.

Haiti:

Denuncia: 08/01/67

Retiro Denuncia: 12/01/74